

Program ochrony środowiska gminy wiejskiej Ława

Europejskie Towarzystwo Ekorozwoju

Adres do korespondencji:
ul. Raszyńska 35/43
60-135 Poznań

Tel. (061) 8266 288
0609 680 136
E – mail: ete.poznan@wp.pl

Zespół autorski: mgr Grzegorz Borkowski, Anna Czarnasiak,
mgr inż. Szymon Jusik, mgr inż. Ewa Narankiewicz,
mgr inż. Agnieszka Świerczewska

współpraca: Tomasz Bocian, mgr inż. Joanna Cieczott,
mgr inż. Aleksandra Kaźmierczak, mgr inż. Tomasz Zgoła

©Copyright 2004 by Europejskie Towarzystwo Ekorozwoju

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	6
1.1. Podstawy formalne opracowania	7
1.2. Metodyka	7
1.3. Materiały źródłowe	9
1.4. Etapy opracowywania dokumentu	11

DIAGNOZA STANU UWARUNKOWAŃ GMINY WIEJSKIEJ IŁAWA

2. Warunki fizyczno-geograficzne	13
2.1. Położenie	13
2.2. Litologia	15
2.3. Kopaliny.....	15
2.4. Pokrywa glebowa	15
2.5. Ochrona powierzchni biologicznie czynnej.....	17
2.6. Podsumowanie.....	17
3. Warunki klimatyczne.....	18
3.1. Temperatura.....	18
3.2. Opady.....	18
3.3. Wiatry i warunki barometryczne	18
4. Hydrologia i hydrogeologia.....	18
4.1. Wody powierzchniowe.....	18
4.1.1. Wody powierzchniowe płynące	19
4.1.2. Wody powierzchniowe stojące	19
4.2. Wody podziemne.....	21
4.2.1. Wody słodkie	21
4.2.2. Wody mineralne	23
4.2.3. Wody geotermalne.....	23
4.3. Stan czystości wód	23
4.3.1. Wody powierzchniowe płynące	23
4.3.2. Wody powierzchniowe stojące	24
4.3.3. Wody podziemne	26
4.4. Podsumowanie.....	27
5. Charakterystyka przyrodniczo-krajobrazowa	27
5.1. Roślinność.....	28
5.2. Fauna	29
5.3. Podsumowanie.....	29
6. Ochrona przyrody i dziedzictwa kulturowego	32
6.1. Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego	32
6.2. Rezerваты przyrody	35
6.3. Obszary chronionego krajobrazu	35

6.4.	Pomniki przyrody	36
6.5.	Użytki ekologiczne.....	36
6.6.	Projektowane formy ochrony przyrody	36
6.7.	Europejskie sieci i programy ochrony przyrody na terenie gminy	37
6.8.	Dziedzictwo kulturowe	37
6.9.	Podsumowanie.....	41
7.	<i>Stan powietrza atmosferycznego i klimat akustyczny .....</i>	<i>41</i>
7.1.	Chemizm opadów atmosferycznych	41
7.2.	Zanieczyszczenia powietrza	41
7.3.	Klimat akustyczny	42
7.4.	Podsumowanie.....	43
8.	<i>Uwarunkowania społeczno – gospodarcze .....</i>	<i>43</i>
8.3.	Struktura społeczna gminy Iława.....	43
8.3.1.	Przyrost naturalny	43
8.3.2.	Zróżnicowanie płci i wieku w społeczeństwie	44
8.4.	Struktura przestrzenna	45
8.4.1.	Podział ludności według sołectw	45
8.4.2.	Główne ośrodki osadnicze i gospodarcze gminy	47
8.5.	Zatrudnienie	48
8.6.	Budżet gminy	48
8.7.	Jakość życia społeczeństwa i infrastruktura społeczna	49
8.7.1.	Mieszkalnictwo	49
8.7.2.	Szkolnictwo, oświata i wychowanie	50
8.7.3.	Ochrona zdrowia	50
8.8.	Podsumowanie	51
9.	<i>Rolnictwo .....</i>	<i>51</i>
9.3.	Struktura własności gruntów.....	52
9.4.	Struktura użytkowania gruntów	52
9.5.	Charakterystyka użytków rolnych.....	53
9.5.1.	Jakość gleb rolniczych	54
9.6.	Struktura gospodarstw rolnych	55
9.7.	Produkcja roślinna i zwierzęca.....	55
10.	<i>Pozarolnicze działy gospodarki .....</i>	<i>56</i>
10.1.	Turystyka	57
10.2.	Przemysł	58
11.	<i>Infrastruktura techniczna.....</i>	<i>58</i>
11.1.	Transport	59
11.1.1.	Transport drogowy	59
11.1.2.	Transport kolejowy	60
11.1.3.	Transport wodny	60
11.1.4.	Obiekty inżynierskie infrastruktury komunikacyjnej	60

11.2. System elektroenergetyczny i ciepłowniczy	62
11.2.1. Elektroenergetyka	63
11.2.2. Ciepłownictwo.....	65
11.2.3. Zaopatrzenie w gaz	66
11.3. Gospodarka wodno – ściekowa.....	67
11.3.1. Zaopatrzenie w wodę.....	67
11.3.2. Gospodarka ściekowa	69
11.4. Podsumowanie.....	70

STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY WIEJSKIEJ IŁAWA

12. Analiza swot.....	72
13. Uwarunkowania programu.....	77
13.1. Polityka ekologiczna państwa	77
13.2. Powiatowy program ochrony środowiska	80
14. Strategiczne ramy funkcjonowania ochrony środowiskowej w gminie wiejskiej Iława.....	82
15. Ramy organizacyjne realizacji programu ochrony środowiska.....	96
16. Zarządzanie wdrażaniem i realizacją strategii ochrony środowiska.....	111
16.1. Ogólny system zarządzania strategią.....	112
17. Spis rysunków	114
18. Spis tabel.....	115
19. Bibliografia.....	116

1. Wstęp

Zgodnie z aktualnymi wymogami, działania z zakresu ochrony środowiska podejmowane w gminie Iława, muszą być realizowane na podstawie aktualnego programu ochrony środowiska oraz planu gospodarki odpadami.

Programy ochrony środowiska są podstawowym instrumentem realizacji II Polityki Ekologicznej Państwa. Sporządzane dla administracji samorządowej, począwszy od jej najniższych poziomów, czyli gmin, umożliwiają najbardziej efektywną ochronę środowiska przyrodniczego. Jest to osiągnięte poprzez uwzględnienie przy sporządzaniu programu specyfiki oraz rzeczywistych potrzeb i możliwości gminy, na niej bowiem spocznie większość obowiązków związanych z wdrażaniem programu.

Obok wymienionych wyżej funkcji Program ochrony środowiska spełnia także funkcje promocyjne i informacyjne. Dokument ten informuje o stanie środowiska w gminie i podejmowanych działaniach zmierzających do jego poprawy. Program ten oprócz promocji walorów przyrodniczych ma promować także samą gminę, której ważnym elementem strategii rozwoju gospodarczego jest ochrona środowiska.

Najefektywniejszą formą rozwiązywania problemów dotyczących ochrony środowiska jest aktywne współdziałanie ze sobą władz lokalnych oraz społeczności lokalnej. W związku z tym niezbędne jest stworzenie odpowiednich ram instytucjonalnych i prawnych oraz wypracowanie optymalnych dla danych warunków lokalnych celów i zadań. **Program ochrony środowiska gminy Iława stanowi narzędzie ochrony środowiska, w którym wytyczono działania w perspektywie krótko- (2004-2007) i długookresowej (2008-2011) oraz podjęto próbę zbilansowania potrzeb w tym zakresie z możliwościami finansowymi.**

Proces wdrażania zasady zrównoważonego rozwoju wiąże się z działaniami integracji zadań prowadzących do osiągnięcia ładu ekologicznego, gospodarczego, społecznego oraz ekonomicznego. Istotnymi warunkami osiągnięcia pożądanego w tym zakresie stanu są następujące czynniki:

- pobudzenie, organizacja i realizacja działań ochrony środowiska przez Radę gminy,
- aktywność samorządu lokalnego w zakresie pozyskiwania funduszy na realizację zadań zawartych w programie,
- wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa,
- chęć społeczności lokalnej do współtworzenia, wspierania i realizacji przyjętych przez gminę działań z zakresu ochrony środowiska.

1.1. Podstawy formalne opracowania

Przedmiotem niniejszego opracowania jest program ochrony środowiska dla gminy wiejskiej Iława. Dokument powstał w wyniku umowy z dnia 12 listopada 2003 r., zawartej między wójtem gminy wiejskiej Iława a Europejskim Towarzystwem Ekorozwoju z siedzibą w Poznaniu.

1.2. Metodyka

Niniejsze opracowanie powstało w oparciu o „Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” (Ministerstwo Środowiska 2002). Zakładają one przede wszystkim odniesienie do „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010” i opracowanego w 2002 roku „Programu wykonawczego do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002-2010”.

Zgodnie z założeniami powyższych dokumentów w Programie ochrony środowiska dla gminy wiejskiej Iława szczególną uwagę poświęcono:

- racjonalnemu użytkowaniu zasobów naturalnych
- poprawie jakości środowiska
- narzędziom i instrumentom realizacji programu
- harmonogramowi realizacji i nakładom na realizację wytyczonych działań
- kontroli wdrażania programu

Na podstawie diagnozy stanu środowiska gminy wiejskiej Iława w Programie zostały zidentyfikowane tzw. „miejsca zapalne” w środowisku, wywołane nie zrównoważonym rozwojem gospodarczym. Wnikliwa analiza silnych i słabych stron w obszarze zagadnień środowiskowych oraz potencjalnych szans i zagrożeń płynących z otoczenia (analiza SWOT) pozwoliła na przedstawienie konkretnych propozycji działań zmierzających do stopniowej likwidacji zagrożeń. Hierarchicznie uporządkowanie celów pod kątem ich ważności, decyduje o podziale przyszłego budżetu gminy i spodziewanych środków pomocowych przeznaczonych na ochronę środowiska.

Studia dotyczące stanu środowiska gminy Iława przyczynią się do wyłonienia najważniejszych problemów do rozwiązania i wytyczenia konkretnych działań do realizacji:

- w zakresie racjonalnej gospodarki odpadami, z uwzględnieniem współpracy międzygminnej,
- ochrony zasobów wodnych, a także jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- poprawy jakości powietrza, a zwłaszcza redukcji pyłów, odorów, SO₂, NO_x, węglowodorów,

- ograniczenia uciążliwości akustycznych,
- poprawy stanu środowiska zwłaszcza na obszarach cennych przyrodniczo podlegających regułom Natury 2000.

Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Środowiska (2002) **Program ochrony środowiska gminy Iława określa:**

- cele polityki ekologicznej w podziale na cele krótkookresowe, średniookresowe i długookresowe,
- wybrane priorytety ekologiczne na terenie gminy Iława wraz z uzasadnieniem ich wyboru,
- rodzaj i harmonogram działań ekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia założonych celów, realizacji zaplanowanych działań, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe,
- system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów i zadań.

Zaplanowane cele, priorytety, działania i konkretne zadania będą zdefiniowane dla zagadnień środowiskowych, które ujęte zostaną w obrębie następujących obszarów strategicznych:

- ochrona walorów i zasobów przyrodniczo-kulturowych
- infrastruktura ochrony środowiska
- współpraca międzyinstytucjonalna dla potrzeb ochrony środowiska

W Gminnym programie ochrony środowiska wyszczególniono działania zarówno o charakterze inwestycyjnym, jak i pozainwestycyjnym. Ponadto wyróżnione zostały:

zadania własne – przedsięwzięcia finansowane w całości lub częściowo ze środków gminy

zadania koordynowane – działania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów, które finansowane są ze środków przedsiębiorstw i środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego.

1.3. Materiały źródłowe

Diagnoza stanu środowiska w gminie Iława i identyfikacja najistotniejszych kwestii środowiskowych została przeprowadzona w oparciu o następujące materiały źródłowe:

- Budżet gminy na 2003 r. Uchwała Nr IV/26/2003 Rady Gminy Iława z dnia 31 stycznia 2003 roku.
- „Dokumentacja hydrogeologiczna głównych zbiorników wód podziemnych nr 209 – Karnicki, nr 210 – Iławski, nr 211 – Samborowski” Przedsiębiorstwo Hydrogeologiczne, Gdańsk 1996 r.
- „Inwentaryzacja surowców mineralnych terenu gminy Iława” Przedsiębiorstwo Geologiczne, Warszawa 1993 r.
- Antoni Jutrzenka-Trzebiatowski, Czesław Hołdyński, Benon Poakowski: „Roślinność rzeczywista Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego” Akademia Rolniczo-Techniczna w Olsztynie, Olszyn 1997 r.
- Jerzy Konracki „Geografia regionalna Polski” Wydawnictwo Naukowe PWN Warszawa 2000 r.
- Przewodnik Ilustrowany „Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego” Jerzwald
- „Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w latach 1997-1998” Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie; Biblioteka Monitoringu Środowiska Olsztyn 2000 r.
- „Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w latach 1999-2000” Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie; Biblioteka Monitoringu Środowiska Olsztyn 2001 r.
- „Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2001” Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie; Biblioteka Monitoringu Środowiska Olsztyn 2002 r.
- „Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2002” Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie; Biblioteka Monitoringu Środowiska Olsztyn 2003 r.
- „Raport realizacji monitoringu regionalnego jakości zwykłych wód podziemnych w latach 1998-99 na obszarze byłego województwa olsztyńskiego” Przedsiębiorstwo Geodezyjne „Polgeol” Zakład w Gdańsku 2000 r.
- „Raport z realizacji monitoringu regionalnego jakości zwykłych wód podziemnych na województwa warmińsko - mazurskiego w roku 2000” Przedsiębiorstwo Geodezyjne „Polgeol” Zakład w Gdańsku 2001 r.
- „Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007–2010”,

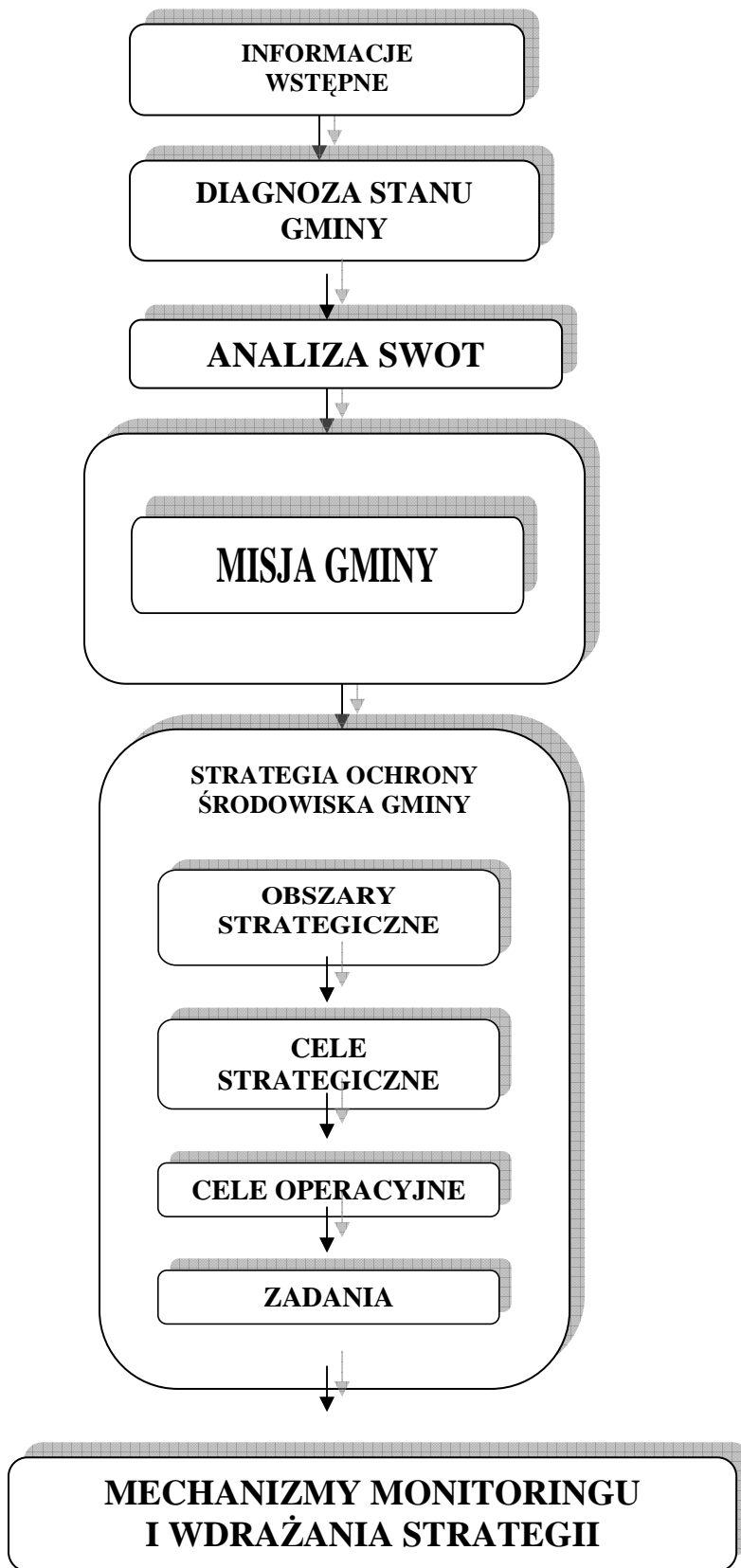

- „Program ochrony środowiska dla powiatu iławskiego na lata 2004-2011”, Arcadis Ekokonrem Sp. z o.o. Wrocław 2003 r.
- „Strategia rozwoju gminy Iława na lata 2000-2015” Pracownicy Urzędu Gminy Iława 2000 r.
- „Program rozwoju lokalnego gminy Iława na lata 2004-2013” Pracownicy Urzędu Gminy Iława 2004 r.
- „Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe”, ENERGOPROJEKT Warszawa.

Przy sporządzaniu ram finansowych związanych z realizacją i wdrożeniem Programu korzystano z internetowych baz danych o instytucjach państwowych oraz różnego rodzaju fundacjach, które w swej działalności statutowej uwzględniają możliwość finansowania lub dofinansowania działań podejmowanych przez samorząd gminny.

1.4. Etapy opracowywania dokumentu

Schemat kolejnych etapów powstawania strategii ochrony środowiska gminy Iława.

DIAGNOZA STANU UWARUNKOWAŃ GMINY WIEJSKIEJ IŁAWA

2. Warunki fizyczno-geograficzne

2.1. Położenie

Gmina Iława położona jest w zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w centralnej części Powiatu Iławskiego. Graniczy ona z następującymi gminami: Zalewo, Miłomłyn, Ostróda, Lubawa, Nowe Miasto Lubawskie, Biskupiec, Kisielice i Susz. W jej środkowej części wydzielone jest Miasto Iława będące oddzielną jednostką administracyjną. Całkowita powierzchnia gminy wynosi 42 355 ha. Lokalizację gminy na tle województwa i powiatu przedstawia rysunek 2.1.

Teren gminy Iława wg Kondrackiego zlokalizowany jest w obrębie trzech mezoregionów: Pojezierza Iławskiego, Pojezierza Brodnickiego i Doliny Drwęcy. Wszystkie z wymienionych mezoregionów wchodzi w skład: makroregionu Pojezierze Wschodniopomorskie, podprovincji Pojezierzy Południowobałtyckich. Kwalifikacja ta została przeprowadzona na podstawie wyróżnionych w terenie jednostek morfogenetycznych. Dominującą formami ukształtowania terenu są: wysoczyzna moreny dennej i tereny równe sandru. Powierzchnie te są poprzecinane rynnami subglacjalnymi (wśród nich dominuje rynna Jezioraka). Wschodnia granica terenu gminy przebiega doliną rzeki Drwęcy.

miny na tle kraju, województwa i powiatu

2.2. Litologia

Budowa litologiczna terenu jest powiązana z formami pochodzenia polodowcowego. Wysoczyzna moreny dennej zajmująca zachodnią i środkowo-wschodnią część gminy zbudowana jest z glin zwałowych zalegających na piaskach lodowcowych. Z kolei utwory piaszczyste sandru obejmują północną i południowo-wschodnią część opisywanego terenu. Rynny subglacjalne wypełnione są w większości wodą, jednak na niektórych terenach występują tu utwory mineralne lub organiczne. Osady rzeczne oraz torfowiska spotykane są w doliny Drwęcy, regionie jeziora Karaś oraz obniżenia Sąp.

2.3. Kopaliny

Na terenie gminy znajdują się złoża: piasków kwarcowych, kruszywa naturalnego i surowców ilastych wykorzystywanych do produkcji ceramiki budowlanej. Udokumentowano jedynie złożę piasków kwarcowych nadających się do produkcji cegły wapienno-piaskowej. Jego zasoby geologiczne wynoszą 3 568 tys. ton. Zajmuje ono powierzchnię 37 ha i znajduje się średnio 1,1 m pod powierzchnią ziemi, a jego przeciętna miąższość szacowana jest na 7,5 m. Złożę to jest suche¹.

Wykonana w 1993 r. „Inwentaryzacja surowców mineralnych terenu gminy Iława” wykazała obecność obszarów perspektywicznych dla występowania złóż kruszywa naturalnego i surowców ilastych ceramiki budowlanej. Skupione są one w środkowej i południowej części gminy. Większość z nich zalega na gruntach rolnych. Tylko cztery zlokalizowane są na terenach leśnych. W przypadku spodziewanych złóż ilastych należy się liczyć z wystąpieniem glin zwałowych silnie ilastych oraz złóż torfu przydatnego do celów ogrodniczych czy rolniczych. Pod torfami mogą wystąpić pokłady kredy jeziornej.

Większe złoża surowców mineralnych występują na terenach leśnych, jednakże ich eksploatacja jest związana z długoletnią ingerencją w środowisko leśne. Złoża na terenach rolniczych są natomiast niezbyt duże i mogą mieć jedynie znaczenie lokalne.

2.4. Pokrywa glebowa

Na obszarze gminy, wykorzystywanym do celów rolniczych (ok. 45,5% powierzchni gminy), przeważają gleby brunatne. Na gruntach ornych dominuje kompleks 2 - pszenno-dobry. Z kolei gleby trwałych użytków zielonych w dużej części są pochodzenia organicznego. Głównie są to gleby torfowe i murszowe. Skoncentrowane są one w dolinach rzek i obniżeniach pojeziornych. Największe powierzchnie gleb wykorzystywanych pod użytki zielone występują w dolinach Drwęcy i Osy. Opis

---

¹ dane z „Programu rozwoju lokalnego Gminy Iława”, 2004

i rozmieszczenia poszczególnych gleb wraz z krótką charakterystyką przedstawia tabela 2.1.

Tabela 2.1 Charakterystyka gleb występujących w gminie Iława²

Kompleks	Klasy bonitacyjne	Występowanie	Skrócona charakterystyka
<i>Kompleksy na gruntach ornych</i>			
Kompleks 2 pszenney dobry	IIIb i IVa (czasami IIIa)	Największe skupienie: rejon Skarszewa	<ul style="list-style-type: none"> przeważają w gminie gliny lekkie lub piaski gliniaste mocne zalegające na glinach lekkich dobrze wykształcony poziomem ornopróchnicznym na ogół właściwe stosunki wodne
Kompleks 3 pszenney wadliwy	IVa i IVb	Okolice jeziora Iławskiego i jez. Szymbarskiego, wieś Nejdyki	<ul style="list-style-type: none"> zajmują niewielkie obszary, gleby zwarte zbudowane z glin lekkich stoki i szczyty wzniesień okresowy niedobór wilgoci.
Kompleks 5 żytni dobry	IVb	Koncentracja w rejonie Kamionka, Szałkowo, Gulb, Franciszkowo	<ul style="list-style-type: none"> powszechne na niewielkich skupiskach mniej zasobne w składniki pokarmowe wrażliwe na suszę
Kompleks 6 żytni słaby	V	Gardzień, Kałduny, Franciszkowo, Dziarny, Wikielec, Stradomno, Tynwałd, Wilczany	<ul style="list-style-type: none"> niewielkie skupiska na obszarze gminy gleby lekkie o nadzbyt przepuszczalnym podłożu, wytworzone głównie z piasków słabogliniastych zalegających na piaskach luźnych mało zasobne w składniki pokarmowe zwykle zbyt suche,
Kompleks 8 zbożowo-pastewny mocny	IVa	na wschód od Gałdowa	<ul style="list-style-type: none"> występują lokalnie zwarte, nadmiernie uwilgotnione
Kompleks 9 Zbożowo-pastewny słaby	VI	Sapy, Tynwałd, Wiewiórki, Kałdunki, Makowo, Siemiany	<ul style="list-style-type: none"> wytworzone głównie z piasków słabogliniastych płytko podścielonych piaskami luźnymi stale za suche o bardzo małej zawartości składników pokarmowych
<i>Kompleksy użytków zielonych</i>			
kompleks – 2z użytki zielone średnie	III i IV	dolina Drwęcy dolina Osy	<ul style="list-style-type: none"> dominują na użytkach zielonych gleby mułowo-torfowe, mady i czarne ziemie względnie uregulowane stosunki wodne
kompleks 3z użytki zielone słabe lub bardzo słabe	V i VI	Sapy, Przejazd Dół	<ul style="list-style-type: none"> gleby torfowe i mułowo-torfowych z reguły o nieuregulowanych stosunkach wodnych.

² Dane z „Programu rozwoju lokalnego Gminy Iława”, 2004

2.5. Ochrona powierzchni biologicznie czynnej

Degradacja pedosfery i antropogeniczne przekształcenia rzeźby terenu zachodzą na terenie gminy najczęściej wskutek:

- chemizacji gleb przez rolnictwo,
- zmniejszenia powierzchni ogólnej gleb w wyniku przeznaczenia jej na cele nierolnicze (postępująca urbanizacja – nowa zabudowa mieszkaniowa, przemysłowa, rekreacyjna oraz infrastruktura drogowa),
- erozji wodnej i wietrznej (najbardziej narażone obszary na ten rodzaj degradacji to wszystkie grunty orne o nachyleniu powyżej 6°, a więc zbocza rynien i obniżeń dolinnych mocno nachylonych),
- eksploatacji złóż surowców mineralnych.

W wyniku intensywnie tworzonej infrastruktury przemysłowej i zabudowy mieszkaniowej, a także eksploatacji kopalni, zmniejszeniu i zdegradowaniu ulega powierzchnia biologicznie czynna. Degradacji ulegają także gleby, które wskutek pylenia z odkrytej powierzchni wyrobisk zmieniają swoje właściwości fizyko-chemiczne.

2.6. Podsumowanie

Przedstawione w niniejszym rozdziale warunki fizyczno-geograficzne gminy pozwalają na wysunięcie następujących aspektów dla strategii rozwoju ochrony środowiska:

- znaczny udział piasków w budowie litologicznej terenu sprzyja dużej przepuszczalności podłoża,
- w dolinach rzecznych spotykane są cenne przyrodniczo torfowiska,
- surowcami mineralnymi występującymi na obszarze gminy są: piaski kwarcowe, kruszywo naturalne i surowce ilaste,
- eksploatacja surowców jest niewskazana z uwagi na nieopłacalność (w przypadku małych złóż) bądź możliwość wystąpienia znacznych szkód dla środowiska (w przypadku większych złóż, zlokalizowanych pod terenami leśnymi),
- przewaga gleb III i IV klas bonitacyjnych stwarza stosunkowo dogodne warunki dla rolniczego wykorzystania obszaru.

3. Warunki klimatyczne

Klimat omawianego regionu cechuje się przejściowością, wynikającą ze ścierania się wpływów kontynentalnych z wpływami oceanicznymi. W związku z tym charakterystyczne dla tego obszaru są zmienność stanów pogody, wahania czasu trwania okresu wegetacyjnego i przesunięcia pór roku.

3.1. Temperatura

Średnioroczna temperatura powietrza wynosi $+7^{\circ}\text{C}$, przy czym najcieplejszym miesiącem jest lipiec ($+17,5^{\circ}\text{C}$), najchłodniejszym styczeń ($-2,5$ do -3°C). Przeciętna liczba dni chłodnych, o temperaturze niższej od 0°C , waha się w zakresie od 115 do 120 dni. Liczba dni mroźnych o maksymalnej dobowej temperaturze niższej od 0°C wynosi 45 dni. Okres wegetacyjny trwa około 206 dni, a pokrywa śnieżna zalega przez 70-90 dni.

3.2. Opady

Roczna suma opadów wynosi 528-584 mm. Największe opady występują w lipcu (102 mm), najmniejsze w lutym (25 mm). Przeciętna wilgotność powietrza wynosi około 81%.

3.3. Wiatry i warunki barometryczne

Wiatry osiągają tu średnią prędkość 3-4 m/s i najczęściej wieją z kierunków: południowo-zachodniego i zachodniego (rzadziej z kierunku północno-wschodniego).

4. Hydrologia i hydrogeologia

Obszar gminy Iława jest bogaty w zasoby wód. Dotyczy to zarówno wód powierzchniowych jak i podziemnych. Rozbudowaną sieć wodną tworzą zlewnie rzek: Drwęcy, Osy oraz Liwy. W przypadku wód podziemnych należy podkreślić obecność Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP - 210) „IŁAWSKI”. oraz możliwości występowania wód leczniczych chlorkowo-sodowych i energii geotermalnej środowiska wodnego z głębokości już kilkunastu metrów.

4.1. Wody powierzchniowe

Teren gminy Iława charakteryzuje się silnie rozbudowaną siecią hydrologiczną. Obejmuje ona liczne jeziora należące do zlewni trzech rzek: Drwęcy wraz z Iławką, Osy oraz Liwy. Drwęca i Osa należą do dorzecza Wisły, zaś Liwa zaliczana jest to zlewiska Zalewu Wiślanego. Większość obszaru gminy, poza kilkukilometrowej szerokości pasem wzdłuż jej wschodniej granicy, położona jest w obrębie zlewni pojeziornej.

4.1.1. Wody powierzchniowe płynące

System rzeczny na terenie gminy Iława stanowią rzeki Drwęca, Osa i Liwa wraz z ich dopływami.

- **Drwęca** - największa z rzek tego terenu, wytycza wschodnią granicę gminy na znacznym odcinku. Jest ona prawobrzeżnym dopływem Wisły o długości 207,2 km i powierzchni zlewni 5 343,5 km². Źródła rzeki znajdują się na południe od miejscowości Drwęck, w rejonie Wzgórz Dylewskich;
  - **Iławka**- prawobrzeżny dopływ Drwęcy o długości 62,4 km i powierzchni zlewni 379,5 km². Wypływa z dużego podmokłego obszaru w okolicy Małdyt. Przepływa przez centralną część gminy;
- **Osa** – prawy dopływ dolnej Wisły o długości 96,2 km. Powierzchnia zlewni wynosi 1606 km². Bierze swój początek w Jeziorze Perkun, i rozlewa się na swojej drodze na liczne akweny; na terenie gminy przepływa przez zachodnią część obszaru;
- **Liwa** – prawobrzeżny dopływ Nogatu o długości 111 km i powierzchni dorzecza 991 km². Wypływa z jeziora Piotrkowskiego przepływając przez północno-zachodni fragment gminy.

4.1.2. Wody powierzchniowe stojące

Jeziora na terenie gminy mają znaczny udział w strukturze użytkowania. Łącznie na tym terenie występuje ich 39. Dodatkowo 7 akwenów przylega do granic gminy. Przeważająca część zbiorników jest pochodzenia rynnowego (np. Jeziorak). Charakteryzują się one wydłużonym kształtem i dobrze rozwiniętą linią brzegową. Ponadto występują tu jeziora pochodzenia lodowcowego - wypełniające zagłębienia terenowe moreny dennej (Jezioro Karaś). Występują ponadto głębokie kotły eworsyjne, czego przykładem jest Jezioro Urowiec.

Większość występujących na terenie gminy akwenów należy do jezior eutroficznych. Jednakże na terenie gminy spotykany jest rzadki w naszym kraju typ zbiornika oligotroficznego, jakim jest Jezioro Jasne.

Z uwagi na zajmowaną powierzchnię, dominującą pozycję w strukturze sieci hydrologicznej zajmuje jez. Jeziorak (jest to najdłuższe jezioro w kraju, o maksymalnej długości 27,5 km przy średniej szerokości 1,2 km). Poziom wody w tym jeziorze regulowany jest sztucznie – za pomocą śluzy na kanale Elbląskim w Miłomłynie i jazu na rzece Iławce w Iławie oraz utrzymywany grodzą na Kanale Jerzwałdzkim. Na terenie gminy występują ponadto 4 akweny o powierzchni większej od 100 ha. Pozostałe zbiorniki są stosunkowo małe, o powierzchni zwierciadła wody od kilku do kilkudziesięciu ha. Zestawienie występujących na terenie gminy jezior wraz z ich podstawowymi parametrami przedstawia tabela 4.1.

Tabela 4.1 Wykaz jezior występujących na terenie gminy Iława z uwzględnieniem podstawowych parametrów³

L.p.	Jezioro	Powierzchnia [ha]	Głębokość max [m]	Głębokość śr. [m]	Pojemność w tys. [m ³]
Zlewnia Drwęcy					
1.	Jeziorak	3296,00	12,0	4,1	141594,2
2.	Łabędź	318,09	10,5	3,6	11353,9
3.	Iławskie	143,03	2,8	1,1	-
4.	Tynwałd	33,85	2,0	-	-
5.	Urowiec	27,36	31,8	8,1	-
6.	Kałdunek Duży	23,80	8,3	4,2	-
7.	Kałduny Duże	23,30	2,7	1,2	-
8.	Łąckie (Łąka)	24,23	20,0	-	-
9.	Zielone	22,70	-	-	-
10.	Czerwone	21,20	3,0	-	-
11.	Gultynek Duży	18,80	3,0	-	-
12.	Jasne (Czyste)	11,19	-	-	-
13.	Głębokie (Listek)	8,83	-	-	-
14.	Duży Plajtek	8,50	-	-	-
15.	Kałduny Małe	8,18	-	-	-
16.	Kociołek (k/ Siemian)	8,03	-	-	-
17.	Kałdunek Mały	7,50	5,1	1,6	-
18.	Gultynek Mały	5,60	2,0	-	-
19.	Zgniłek	4,74	10,0	-	-
20.	Mały Plajtek	4,02	-	-	-
21.	Szwyk	3,59	-	-	-
22.	Miałkie	-	-	-	-

³ wg „Programu rozwoju lokalnego Gminy Iława:”, Iława 2004 r. i danych z powiatu

Zlewnia Osy					
24.	Karaś	253,53	2,8	0,6	2639,1
25.	Szymbarskie	167	25,1	6,0	10072,3
26.	Gardzień	90,19	2,0	-	-
27.	Silm	54,87	3,7	2,0	-
28.	Kolmowo	27,87	5,7	3,1	-
29.	Stęgwica	45,25	4,0	-	-
30.	Osa	22,15	2,0	-	-
31.	Gulbińskie (Mózgowo)	21,69	-	-	-
32.	Ząbrowo	17,78	1,0	-	-
33.	Perkun	12,31	23,0	-	-
34.	Twaruszek	6,99	-	-	-
35.	Mały Gardzień	-	-	-	-
Zlewnia Liwy					
36.	Głębokie (k/Jez.Czerwica)	9,4	3,0	-	-
37.	Piotrkowskie	70,2	6,0	-	-
38.	Buchten	25,81	-	-	-
39.	Małe Piotrkowskie	23,41	-	-	-

4.2. Wody podziemne

Gmina Iława jest bogata w zasoby wód podziemnych. Większość tego terenu zajmuje zbiornik wód słodkich. Dodatkowo występują tu wody chlorkowo-sodowe o znaczeniu leczniczym oraz źródła wód geotermalnych z kambryjskich warstw wodonośnych.

4.2.1. Wody słodkie

Większość terenu gminy zalicza się do obszaru Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „IŁAWSKI” (GZWP – 210). Zasięg zbiornika został wyznaczony na podstawie „Dokumentacji hydrogeologicznej głównych zbiorników wód podziemnych nr 209 – Karnicki, nr 210 –Iławski, nr 211 – Samborowski” sporządzonej przez Przedsiębiorstwo Hydrogeologiczne w Gdańsku w 1996 r. Na podstawie tych badań ustalono, iż poza granicami zbiornika są jedynie południowo – wschodnie i północne krańce gminy. Całkowita powierzchnia zbiornika zajmuje 709 km², z czego na teren gminy przypada 423,5 km². Ponadto dokumentacja dała podstawę do wydania decyzji Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa 25.06.1998 r. zatwierdzającej powierzchnię, granice zbiornika oraz jego strefę ochronną.

Warstwą wodonośną jest pierwszy międzymorenowy poziom zlodowacenia bałtyckiego, stadiału pomorsko – leszczyńskiego. Zgromadzone tu wody czwartorzędowe są pochodzenia infiltracyjnego, których średni wiek określono na 15 lat, a maksymalny na 36 lat. Przeciętna głębokość ujęć wody wynosi 3-30 m. Wydajność pojedynczych studni na tym obszarze wynosi 70 m³/godz. Poza obszarem zbiornika wielkość ta kształtuje się na poziomie 15 – 70 m³/godz. Zasoby wód zgromadzonych w zbiorniku oszacowano na 180 tys. m³/d. Wydajność dla zasobów dyspozycyjnych GZWP 210 wynosi 1,17 l/s/km² = 98,5 m³/dobę/km². Określenie maksymalnych poborów godzinowych w poszczególnych ujęciach na terenie gminy wykazało aktualne wykorzystanie zasobów na poziomie 44 %.

Stopień odporności zbiornika na przenikanie do niego zanieczyszczeń z powierzchni jest zróżnicowany na terenie gminy. Na podstawie wspomnianej dokumentacji ustalona jest 4-stopniowa skala zagrożenia. Skalę wraz z opisem słownym i zasięgiem poszczególnych stref na terenie gminy przedstawia tabela 4.2.

Tabela 4.2 Stopnie zagrożenia zanieczyszczeniami GZWP

Stopień zagrożenia		Charakterystyka	Lokalizacja na terenie gminy
Przyjęte oznaczenie	Opis słowny		
IA	wysoki (bardzo wysoki)	czas pionowego przesiąkania od kilku dób do kilku miesięcy	zachodnia część miasta Iławy, w otoczeniu jez. Popówko, w dolinie Drwęcy – poza GZWP
IB	wysoki	czas pionowego przesiąkania od roku do 25 lat	rejon miasta Iławy, rejon Rudzienic obszar położony wzdłuż Jezioraka oraz otoczenie jeziora Gardzień i Januszewskiego;
II	średni	obszary w zasadzie całkowicie izolowane utworami nieprzepuszczalnymi; czas przesiąkania przekracza 25 lat (do 100 lat)	stanowi on pozostałą część GZWP
III	niski	ciągła pokrywa utworów izolujących o miąższości powyżej 40 m; czas pionowego przesiąkania przekracza 100 lat	na terenie gminy Iława nie występuje

4.2.2. Wody mineralne

Teren gminy Iława należy do obszarów określanych jako perspektywiczne dla zasobów wód mineralnych o znaczeniu leczniczym. Zalegają tu solanki (chlorkowo - sodowe z dodatkiem bromu i być może jodu), które mogą zostać wykorzystane w celach leczniczych. Szczegółowa analiza występowania takich wód wykonana została dla rejonu Siemian – potencjalnego miejsca utworzenia uzdrowiska. Przewiduje się występowanie tutaj wód solankowych o wydajności około kilkanaście m³/h (Na⁺ ok. 50 g/dm³, o temp. ok. 30 °C) w utworach dolnej jury na głębokości ok.1140 - 1340 m ppt.

4.2.3. Wody geotermalne

Teren gminy Iława należy do obszarów uprzywilejowanych pod względem występowania wód geotermalnych o wysokiej temperaturze. Wody o temperaturach rzędu 60-80 °C występują w najgłębszych skałach osadowych tego terenu powstałych w kambrze. Przy obecnej technice istnieje możliwość wykorzystania zasobów tej energii. Jednocześnie wydajność kambryjskich warstw wodonośnych jest wielkością nieznaną.

4.3. Stan czystości wód

Najpoważniejszymi źródłami zanieczyszczeń na omawianym obszarze jest rolnictwo i niezorganizowany ruch turystyczny. Powodują one zanieczyszczenia wód głównie substancjami biogennymi. Z badań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Olsztynie wynika, że na terenie gminy występują wody powierzchniowe z wszystkich klas czystości. Na taki stan wpływają obok zanieczyszczeń antropogenicznych uwarunkowania związane z ukształtowaniem rynien rzecznych i jeziornych oraz przynależnością do wód naturalnie bogatych w biogeny.

4.3.1. Wody powierzchniowe płynące

Spośród wód płynących monitoringowi podlegają Drwęca, Iławka i Osa. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż WIOŚ prowadzi badania w cyklu kilku letnim. Można więc mówić jedynie o tendencjach z zakresu czystości powierzchniowych wód płynących zaś nie o aktualnym stanie.

W przypadku największej rzeki gminy – *Drwęcy*, obserwowano poprawę stanu czystości na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Jednakże pomiary przeprowadzone w 1999 r. przez WIOŚ w Olsztynie wykazały ponowne pogorszenie się stanu jakości wód w stosunku do 1996 r. Dotyczy to całości odcinka rzeki będącego granicą gminy. Jedynie początkowo rzeka została zaliczona do III klasy czystości. Zdecydowała o tym zawartość tlenu rozpuszczonego oraz związków fosforu. Na dalszych odcinkach rzekę zakwalifikowano do wód pozaklasowych ze względu na stężenia azotu

azotynowego i związków fosforu. Drwęca jest zanieczyszczana poprzez niedostateczne oczyszczenie ścieków komunalnych i przemysłowych z Ośrodka Hodowli Indyków „Fredowy”.

Podobną tendencję zaobserwowano w przypadku *Iławki*. W połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku wody tej rzeki zaliczano do III klasy czystości. Z kolei na podstawie pomiarów przeprowadzonych przez WIOŚ w Olsztynie w 1999 r. powyżej ujścia do Drwęczy w miejscowości Mały Dwór kwalifikowano ją do wód pozaklasowych. Na taką ocenę wpłynęły stężenia azotu azotynowego oraz fosforanów i fosforu ogólnego. Stan rzeki powyżej oczyszczalni jest nieco lepszy niż na dalszych odcinkach. Za niską jakość wód odpowiadają biogeny wpływające z Jezioraka.

W przypadku rzeki *Osy* na terenie gminy Iława nie zanotowano ewidencjonowanych punktowych źródeł zanieczyszczeń, w praktyce jednak kilka źródeł punktowych występuje. Stan czystości wody jest zły, rzeka została zakwalifikowana do wód pozaklasowych na przeważającej długości z uwagi na niedobory tlenu, wartości wskaźnika BZT₅ i fosforanów. Jedynie powyżej jeziora Popówko i w przekroju jez. Trupel odnotowano III i II klasę.

4.3.2. Wody powierzchniowe stojące

Badania nad stanem wybranych jezior prowadzi Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie. Stan jezior określany jest przez porównanie do klasyfikacji zwanej Systemem Oceny Jakości Jezior. Oceniane są klasy: czystości oraz ich podatności na degradację. Wykaz jezior, które poddane są monitoringowi wraz z uwzględnieniem jego wyników, przedstawia tabela 4.3.

Badania WIOŚ w Olsztynie wykazały jedynie jedno jezioro w pierwszej klasie czystości. Jest to Jezioro Jasne - zbiornik oligotroficzny o zlewni leśnej i ograniczonej antropopresji. Jezioro to jest objęte ochroną rezerwatową. Druga klasa czystości występowała w przypadku trzech zbiorników: Gardzień, Urowiec i Karaś. Ostatni z nich jest objęty ochroną rezerwatową. Większość tych akwenów ma zlewnię leśną, co oznacza jednocześnie antropopresję na niższym poziomie. Pozostałe jeziora zaliczone są do wód trzeciej klasy bądź pozaklasowych. Wskaźnikami wpływającymi na taką ocenę są stężenia substancji biogennej występujące w zbiornikach.

Drugim elementem poddawanych ocenie w przypadku badań monitoringowych jest stopień podatności jezior na degradację. Większość z opisywanych zbiorników wykazuje małą odporność, przez co klasyfikują się do trzeciej klasy bądź też zaliczane są do zbiorników poza kategorią z uwagi na brak odporności. Na taki stan w największym stopniu ma wpływ ukształtowanie misy jeziornej oraz wpływów zewnętrznych poprzez dopływy w przypadku jezior przepływowych lub niewielkiej izolacji zbiorników od otoczenia przy dominującym rolniczym zagospodarowaniu zlewni.

Tabela 4.3. Wykaz jezior na terenie gminy Iława lub graniczących z nią, na których zostały przeprowadzone badania monitoringowe wraz z ich wynikami *

Nazwa jeziora	Klasa czystości (rok badań)	Klasa podatności na degradację	Zlewnia	Uwagi
Gardzień	II (1996)	III	Leśna	Słaba eutrofizacja
Iławskie	non (1996) III (2002)	poza kategorią	Rolnicza/ leśna	Silna eutrofizacja, poprawa jakości wody
Jasne	I (1995)	I	Leśna	Brak odpływów i dopływów, Oligotroficzne rezerwat
Jeziorak	III (1990, 1997, 1998)	III	Leśna/ rolnicza/ zabudowa miejska	Przekroczenie ładunku biogenów
Karaś	II (1990)	poza kategorią	rolnicza	Niedostępne z brzegów, silnie zarosnięte, rezerwat
Łabędź	III (1994, 2001)	III	Rolnicza	Zróźnicowanie stanu czystości w obrębie zbiornika
Piotrkowskie	III/II (1995)	III	Leśna	Przekroczenie ładunku biogenów
Płaskie	III (1995)	III	Leśna	Przekroczenie ładunku biogenów
Radomno	non (-)	-	Leśna/ rolnicza	Poza gminą
Silm	-	-	Leśna	Przekroczenie ładunku biogenów
Szymbarskie	III (1996)	II	Rolnicza	Przekroczenie ładunku biogenów
Urowiec	II/ I (1996)	II	Leśna	Kocioł eworsyjny

* Klasyfikacja czystości wód zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi. (Dz. U. z dnia 16 grudnia 1991 r.)

klasa I - wody nadające się do: zaopatrzenia ludności w wodę do picia, zaopatrzenia zakładów wymagających wody o jakości wody do picia, bytowania w warunkach naturalnych ryb łososiowatych

klasa II - wody nadające się do: bytowania w warunkach naturalnych innych ryb niż łososiowate, chowu i hodowli zwierząt gospodarskich, celów rekreacyjnych, uprawiania sportów wodnych oraz do urządzania zorganizowanych kąpielisk;

klasa III - zaopatrzenia zakładów innych niż zakłady wymagające wody o jakości wody do picia, nawadniania terenów rolniczych, wykorzystywanych do upraw ogrodniczych oraz upraw pod szkłem i pod osłonami z innych materiałów.

non – wody nie odpowiadające normom

4.3.3. Wody podziemne

Jakość zwykłych wód podziemnych na omawianym obszarze badana jest w ramach monitoringu krajowego i regionalnego. Krajowa Sieć Stacjonarnych Obserwacji Wód Podziemnych (SSOWP) obsługiwana jest przez Państwowy Instytut Geologiczny. Na terenie gminy Iława SSOWP obejmuje punkt pomiarowy Rydzewo koło Iławy. Z kolei za przeprowadzanie regionalnego monitoringu odpowiada Przedsiębiorstwo Geologiczne „Polgeol” SA z Warszawy, Zakład w Gdańsku. Działa ono na zlecenie Wojewody Warmińsko-Mazurskiego. Obejmuje ono punkty nr 4A i 4B w Nowej Wsi oraz III na ujęciu miejskim w Iławie.

Tabela 4.4 Wykaz punktów monitoringowych na terenie gminy Iława wraz z wynikami badań z lat 1998-2002

Nr pkt.	Miejscowość	Stratygrafia	Głębokość stropu warstwy [m]	Klasa jakości*				
				1998	1999	2000	2001	2002
<i>Monitoring krajowy</i>								
850	Rydzewo 1 (2)	Czwartorzęd	164,5	II	II	Ia	Ia	Ib
851	Rydzewo 2 (3)	Czwartorzęd	22,5	Ib	Ib	Ib	Ib	II
852	Rydzewo 3 (1)	Kreda	255,0	Ib	Ib	II	III	III
853	Rydzewo 4	Czwartorzęd	2,4	III	III	III	III	III
<i>Monitoring regionalny</i>								
4A	Iława Nowa Wieś	Czwartorzęd	21,5	II	II	II	Ib	II
4B	Iława Nowa Wieś	Czwartorzęd	70	II	II	II	Ib	II
III	Iława ujęcie miejskie	Trzeciorzęd	230,0	-	-	II	II	II

* Przyjęta klasyfikacja oceny jakości wód podziemnych:

Ia – najwyższa jakość

Ib – wysoka jakość

II – średnia jakość

III – niska jakość

Wyniki prowadzonego monitoringu z lat 1998-2002 zaliczają zasoby czwartorzędowe do wód o od najwyższej do średniej jakości. Wody gruntowe wykazują się natomiast niską jakością. Jakość wód kredowych uległa znacznemu pogorszeniu w obserwowanym czasie. Wprowadzony w 2000 roku punkt kontrolny dla ujęcia miejskiego w Iławie wskazuje na średni stan wód wykorzystywanych jako źródło wody

pitnej dla miasta. Na taką ocenę miała wpływ ponadnormatywna zawartość żelaza i manganu, a także znaczna mętność. Wady te dają się usuwać poprzez uzdatnianie. Dodatkowo badania wód podziemnych wykazują na podwyższoną i lokalnie ponadnormatywną zawartość amoniaku. Przyjmuje się, iż jest to wynikiem procesów naturalnych. Generalnie w wodach zbiornika nie stwierdzono obecności zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego.

4.4. Podsumowanie

Analiza uwarunkowań gminy w zakresie zasobów wodnych pozwala na wysunięcie następujących wniosków:

- gmina jest bogata w zasoby wodne zarówno wód powierzchniowych jak i podziemnych,
- wśród wód powierzchniowych występują zbiorniki cenne z przyrodniczego punktu widzenia o znaczeniu ponadlokalnym,
- przeważają wody zaliczone do trzeciej klasy czystości i wód pozaklasowych,
- w przypadku jezior: Jeziorak, Piotrkowskiego, Płaskiego, Szymbarskiego oraz Silm przekroczenie dawek dopuszczalnej i niebezpiecznej dla biogenów sięga kilkuset procent,
- wśród jezior, dla których prowadzony jest monitoring, przeważają zbiorniki o znacznej podatności na degradację,
- wody gruntowe wykazują niską jakość,
- zanieczyszczenia wód w głębszych są pochodzenia naturalnego
- w wodach GZWP 210 nie odnotowano obecności zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego,
- na terenie gminy istnieje możliwość wykorzystania wód podziemnych jako alternatywnego źródła energii, a także na cele lecznicze.

5. Charakterystyka przyrodniczo-krajobrazowa

Środowisko przyrodnicze gminy Iława charakteryzuje się wysokimi walorami. Na opisywanym terenie spotykane są zbiorowiska leśne, wodne, bagienno torfowe, łąkowe i synantropijne. Na terenie gminy spotykane są gatunki, zbiorowiska i ekosystemy cenne przyrodniczo z uwagi na rzadkość występowania w skali kraju. Świat zwierzęcy wykazuje duże zróżnicowanie w związku z występującą tu różnorodnością siedlisk. Szczególnie urozmaicona jest ornitofauna tego terenu, czego dowodem jest występowanie ostoi ptactwa o randze światowej.

5.1. Roślinność

Według podziału regionalnego (Szafer, Zarzycki 1972) szata roślinna gminy Iława należy do Prowincji Niżowo-Wyżynnej, Środkowoeuropejskiej, Działu Bałtyckiego, Poddziału Pasa Równin Przymorskich i Wysoczyzn Pomorskich, Krainy Pojezierze Pomorskie i Okręgu Iławskiego. Najważniejszym zbiorowiskiem leśnym w tej krainie są buczyny pomorskie, które stopniowo zmieniają swój skład florystyczny i w miarę przesuwania się na wschód regionu zanikają.

W Okręgu Iławskim buk osiąga swój absolutny kres zasięgu wschodniego i wraz ze świerkiem stanowi obraz przemian gatunków i zespołów roślinnych. Wielogatunkowe lasy mieszane gminy Iława mają pod względem geobotanicznym duże znaczenie, bowiem zbiorowiska źródliskowe i łąkowe zmieniają tu swój charakter i nabywają nowe cechy boru mieszanego (*Pino-Quercetum*). Najczęściej występującymi gatunkami lasów mieszanych są: buk, sosna, dąb, klon, brzoza i lipa drobnolistna. Wskaźnik lesistości gminy jest wysoki i wynosi 41,5 %. Największy kompleks leśny „Lasy Iławskie” (powierzchnia > 20 tys. ha) zajmuje niemal całą północną i południową część gminy. Miasto Iława znajdujące się w środkowej części masywu powoduje zwężenie jego zasięgu, a na zachód i wschód od tego przewężenia rozciąga się obszar prawie bezleśny. Większość drzewostanów ma status lasów ochronnych, głównie jako lasy wodochronne i ostoje dla zwierzyny.

Ważnym z przyrodniczego punktu widzenia elementem szaty roślinnej gminy są zbiorowiska lobeliowe oraz łąki ramienicowe mające związek z występowaniem jezior oligotroficznych o charakterze reliktowym, będące historycznym elementem florystycznym Pojezierza Iławskiego. Niestety naturalny proces eutrofizacji zachodzący w zbiornikach oligotroficznych, przyspieszony antropogenicznie przez niewłaściwą gospodarkę wodno-ściekową i działalność rolniczą powoduje zmianę warunków środowiskowych

i przekształcenie jezior lobeliowych w eutroficzne. Konsekwencją tego jest wypieranie charakterystycznego składu florystycznego na rzecz pospolitych roślin jeziornych typu *Potamogeton*. Bogactwo naturalnych zbiorników wodnych w gminie wiąże się z występowaniem znacznej liczby torfowisk, zarówno wysokich i przejściowych związanych z jeziorami oligotroficznymi, jak i niskich powstałych w skutek sukcesji jezior eutroficznych.

5.2. Fauna

Fauna gminy Iława, ze względu na wysokie walory przyrodnicze i dużą lesistość gminy, reprezentowana jest przez wiele gatunków zwierząt pospolitych oraz prawnie chronionych. Do charakterystycznych przedstawicieli tego obszaru należą:

- ssaki: dziki królik, zając szarak, wiewiórka, nornica ruda, karczownik zimnowodny, polnik północny, polnik bury, polnik zwyczajny, mysz, popielica, kret, lis, borsuk, kuna, tchórz zwyczajny, gronostaj, łasica, dzik, łoś, sarna, jeleń europejski, jenot, piżmak, bóbr, wydra, daniel, wilk, ryś oraz nietoperze: nocek łydkowłosy, borowiaczek, mroczek pozłocisty i mopek;
- ptaki: kania czarna, kania ruda, orzeł bielik, rybołów, orlik krzykliwy, trzmielojad, bocian czarny, żuraw, bąk, bączek, perkoz zauszniak, perkozek, podróżniczek – są to gatunki rzadkie, wymagające szczególnej ochrony;
- gady: jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworódka, padalec zwyczajny, żmija zygzakowata, zaskroniec zwyczajny, gniewosz plamisty;
- płazy: rzekotka drzewna, grzebiuszka ziemna, kumak nizinny, ropucha szara, ropucha zielona, traszka grzebieniasta i traszka zwyczajna;
- ichtiofauna: sandacz, szczupak, węgorz, karaś, leszcz, sum, płoć, karp, lin, wzdręga, okoń, ukleja, amur. Ze względu na niezadowalający stan czystości wód powierzchniowych nie występują gatunki łososiowate.

5.3. Podsumowanie

Środowisko przyrodnicze gminy cechuje się dużym stopniem różnorodności (Rys. 5.1 i 5.2). Stosunkowo niskie zanieczyszczenia ze strony przemysłu i innych dziedzin działalności człowieka powoduje, że można tu spotkać rzadkie gatunki w skali kraju i Europy. Wartość fragmentów najcenniejszych gminy jest doceniona poprzez wytypowanie ostoi zwierząt na tym terenie.

Rysunek 5.1. Zalesienie oraz wody powierzchniowe w gminie wiejskiej Iława – ilustracja pogładowa.

Rysunek 5.2. Lasy ochronne w gminie wiejskiej Iława – ilustracja pogładowa.

6. Ochrona przyrody i dziedzictwa kulturowego

Przyroda, jako złożony system, musi być rozpatrywana całościowo, dlatego działania ochronne podejmowane w skali ponadregionalnej są szczególnie istotne ze względu na możliwość kompleksowej ochrony bioróżnorodności. Zasięg występowania poszczególnych gatunków nie zna granic administracyjnych, lecz uwarunkowany jest przyrodniczo. Ochrona środowiska nie powinna więc skupiać się tylko na zachowaniu poszczególnych jego elementów, sztucznie wyróżnionych przez działania człowieka, lecz dotyczyć winna całości bogactwa przyrodniczego. Na terenie Gminy Iława występują następujące prawne formy ochrony przyrody⁴:

- Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego,
- 3 rezerваты przyrody (+ 4 projektowane),
- 5 użytków ekologicznych (+ 2 projektowane),
- 38 pomników przyrody
- 3 obszary chronionego krajobrazu

Lokalizację powyższych formy ochrony przyrody na obszarze Gminy Iława przedstawiono na rysunku 6.2.

6.1. Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego

„Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego” o powierzchni 25 045 ha obejmujący północną część gminy Iława, utworzony został Rozporządzeniem Nr 120 Wojewody Olsztyńskiego i Wojewody Elbląskiego z dnia 17 maja 1993 r. (Dz. Urz. Nr 19 z 24.05.1993 r., poz. 22) w celu zachowania wartości przyrodniczych, kulturowych, rekreacyjnych i zdrowotnych Pojezierza Iławskiego. Park położony jest na terenie gminy Susz, gminy Zalewo oraz miasta i gminy Iława i należy do Zespołu Parków Krajobrazowych Pojezierza Iławskiego i Wzgórz Dylewskich. Obszar parku i jego strefa ochronna w planie jego zagospodarowania przestrzennego zostały podzielone na strefy o różnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. W kategorii ochrony walorów przyrodniczych wyróżniono na terenie Parku cztery rodzaje stref (R, P, E i B), które podzielono na mniejsze jednostki z jednolitymi ustaleniami. Na terenie gminy Iława reprezentowane są wszystkie cztery strefy:

- strefa pierwsza (R) - obejmująca najcenniejsze i najrzadsze elementy przyrodnicze Parku, warunkujące zachowanie bioróżnorodności gatunkowej i genetycznej, decydujące o międzynarodowej randze Parku jako ostoi ptaków. Spełniająca funkcję strefy ochronnej rezerwatów oraz naukowo-dydaktyczne i krajoznawcze,

⁴ wg „Programu rozwoju lokalnego Gminy Iława”, Iława 2004 r.

- strefa druga (P) - obejmująca tereny leśne o mniejszych, lecz istotnych wartościach przyrodniczych oraz tereny rolnicze stosunkowo słabo przekształcone, z bogatą mozaiką krajobrazu i dużym udziałem roślinności naturalnej, pełniącą kluczową rolę dla zachowania środowiska przyrodniczego i stabilności ekologicznej Parku,
- strefa trzecia (E) - obejmująca tereny istotne z przyrodniczego punktu widzenia, jednak o już istniejącej większej antropopresji i większych przekształceniach krajobrazu,
- strefa czwarta (B) - obejmująca tereny stosunkowo silnie przekształcone przez człowieka, o dużej antropopresji i mniejszych wartościach pod względem przyrodniczym.

„Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego” leży w dorzeczu Drwęcy, jedynie jego zachodnia część jest odwadniana przez rzeki Liwę i Osę. Na terenie Parku znajduje się kilkadziesiąt jezior, w tym 28 o powierzchni ponad 5 ha. Bardzo wysoka jest lesistość Parku - lasy zajmują ponad 60 % powierzchni i tworzą zwarty kompleks leśny „Lasy Iławskie”. W Parku stwierdzono występowanie 790 gatunków roślin naczyniowych, wśród nich wiele chronionych. Do najrzadszych należą żurawina drobnolistkowa, fiołek torfowy i zimoziół północny. Bogata jest również fauna Parku: występują tu 193 gatunki kręgowców oraz 135 lęgowych gatunków ptaków.

Rysunek 6.1 Fragment „Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego” (źródło: „Encyklopedia PWN.PL – seria multimedialna”

Rysunek 6.2. Formy ochrony przyrody w gminie wiejskiej Iława – ilustracja pogładowa.

6.2. Rezerваты przyrody

Na analizowanym terenie występują trzy rezerваты przyrody, a kolejne dwa przylegają granicami do obszaru gminy. Występują tutaj:

- rezerwat „Jezioro Karaś” – obiekt ornitologiczny o pow. 581,29 ha obejmujący jezioro Karaś wraz z przyległymi terenami bagiennymi. Zasady gospodarki przestrzennej na jego terenie ustanawia rezerваты i określa Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego (M. P. Nr 12 z 1958 r., Nr 65 z 1967 r., Nr 17 z 1989 r.);
- rezerwat „Jezioro Jasne” o pow. 106,3 ha obejmujący skrajnie oligotroficzne jezioro Jasne i dystroficzne jezioro Luba oraz kompleks torfowisk niskich i przejściowych wraz z okalającymi je drzewostanami, utworzony Zarządzeniem MOŚNiL z 1 lipca 1988 r. (M. P. Nr 12);
- rezerwat „Rzeka Drwęca” obejmujący na terenie gminy rzekę Drwęcę oraz rzekę Iławkę od jazu w Dziarnówku do ujścia, utworzony Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z 1961 r. (M. P. Nr 71 z 1961 r.) w celu ochrony środowiska wodnego i ryb w nim bytujących;

Bezpośrednio do granic gminy przylegają: rezerwat „Jezioro Iłgi” i rezerwat „Jezioro Czerwica”.

6.3. Obszary chronionego krajobrazu

Obszar chronionego krajobrazu jest terenem objętym ochroną ze względu na wyróżniające się krajobrazowo tereny o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe w szczególności ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem lub istniejące albo odtwarzane korytarze ekologiczne. Na terenie gminy Iława występują:

- „Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Iławskiego -A”;
- „Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Dolnej Drwęcy”;
- „Obszar Chronionego Krajobrazu Kanału Elbląskiego”;

Tą formą ochrony przyrody objęta jest większa część gminy Iława, z wyjątkiem zachodnich fragmentów gminy w rejonie wsi: Ząbrowo, Gałdowo, Laseczno, Stradomno i Gulb oraz wschodniej części gminy w okolicach wsi: Franciszkowo, Rudzienice, Kałduny i Dół. Powołano je Zarządzeniem Nr 21 z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie wprowadzenia obszaru chronionego krajobrazu na terenie Województwa Warmińsko – Mazurskiego (Dz. Urz. Wojew. Warmińsko – Mazurskiego Nr 21 z dnia 14.04.2003 r. poz. 52).

6.4. Pomniki przyrody

Na terenie gminy Iława za pomniki przyrody uznano 38 obiektów, w większości pojedyncze drzewa, a także grupy drzew: drzewostany i aleje, ustanowione Obwieszczeniem Nr 14 Wojewody Olsztyńskiego z dnia 5 czerwca 1991 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego wykazu obiektów uznanych na terenie województwa olsztyńskiego (Dz. Urz. Nr 14 z 5.06.1991 r.), Rozporządzeniem Wojewody Olsztyńskiego Nr 93 z 16 sierpnia 1995 r. (Dz. Urz. Nr 20, poz. 202) oraz Rozporządzeniem Wojewody Warmińsko-Mazurskiego Nr 331 z 27 grudnia 2001r. (DZ. Urz. Nr 152, poz. 2511).

6.5. Użytki ekologiczne

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, takie jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne "oczka wodne", kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin i zwierząt, w tym miejsca ich sezonowego przebywania lub rozrodu. Zgodnie z danymi z „Programu ochrony środowiska dla powiatu iławskiego na lata 2004 – 2011” w gminie Iława występuje 5 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni ok. 23,7 ha: „Jezioro Łajskie” (8,83 ha), „Jezioro Kociołek” (0,36 ha), „Jezioro Plajtek Mały” (4,02 ha) i „Plajtek Duży” (9,45 ha) oraz bez nazwy (1,2 ha). Użytek ekologiczny „Jezioro Łajskie” o pow. 8,83 ha obejmuje śródleśne oligotroficzne Jezioro Głębokie, położone 1,5 km na północny-zachód od wsi Smolniki.

6.6. Projektowane formy ochrony przyrody

Istniejące na tym obszarze formy ochrony przyrody nadal nie zapewniają ochrony najcenniejszych fragmentów środowiska. Z powyższego powodu planowane jest powołanie następujących rezerwatów i użytków ekologicznych⁵:

a) rezerваты przyrody:

- rezerwat „Żurawinowe Bagno” o pow. 52,4 ha położone na północno-wschodnim skraju wsi Smolniki. Obejmuje torfowisko niskie i przejściowe wraz z otaczającym drzewostanem;
- rezerwat „Krzywy Róg” o pow. 77,6 ha mający chronić porośniętą buczyną i olchą półwysp w części południowej jeziora Jeziorak;
- rezerwat „Buczyna na Łaniochu” o pow. 214,5 ha położony 4 km na wschód od wsi Gardzień, chroniący las bukowy o bogatym runie,
- rezerwat „Piotrkowskie Bagno” (Borowe Bagno);

⁵ wg „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego” oraz „Programu rozwoju lokalnego Gminy Iława:”, Iława 2004 r.

- b) użytki ekologiczne:
- stawy Gultynek Duży i Mały;
  - śródpolne zabagnienie z kolonią czapli siwej k/Kamienia Dużego.

6.7. Europejskie sieci i programy ochrony przyrody na terenie gminy

Różnorodność biologiczna i krajobrazowa gminy Iława ujęta została w sieci ECONET-PL jako zachodnio - mazurski obszar węzłowy o znaczeniu międzynarodowym. Ta wysoka ranga ochrony z jednej strony świadczy o bogatych walorach przyrodniczych gminy, z drugiej zaś stwarzać ma wspólne ramy dla integracji działań krajowych i międzynarodowych w zakresie zachowania bioróżnorodności, w obrębie i poza istniejącymi formami prawnej ochrony przyrody.

Na terenie gminy zgłoszono ponadto do sieci Natura 2000 „Lasy Iławskie”, znajdujące się częściowo w Parku Krajobrazowym Pojezierza Iławskiego, jako Obszar Specjalnej Ochrony (OSO) i Specjalny Obszary Ochrony (SOO), wytypowany na podstawie Dyrektywy Ptasiej (Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikich ptaków) i Dyrektywy Siedliskowej (Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory). Sieć Natura 2000, która jest obecnie wdrażana w krajach Unii Europejskiej, ma na celu opracowanie spójnej metodycznie europejskiej sieci obszarów chroniących zagrożone gatunki i ich siedliska.

6.8. Dziedzictwo kulturowe

Gmina Iława stanowi ciekawy pod względem historyczno – kulturowym region. Obszar ten charakteryzuje się bogactwem ciekawych obiektów budownictwa i architektury w postaci pojedynczych budowli i zespołów budynków, a także stanowisk archeologicznych, cmentarzy i parków zabytkowych.

Obiekty budownictwa i architektury przejawiają typowe cechy regionu Warmii i Mazur. Należą do nich ciekawe zespoły architektoniczno - krajobrazowe, np. zespół folwarczny w Szymbarku, przedstawiający interesujące wartości kulturowe. Większość budynków powstałych w XVIII wieku jest murowanych z czerwonej cegły z pokryciem w formie dachówki ceramicznej. Obiektem dużo starszym jest gotycki zamek w Szymbarku. Jego dzieje sięgają drugiej połowy XIV wieku. Na szczególną uwagę zasługują zespoły podworskie złożone z kilku, niekiedy kilkunastu obiektów architektonicznych, połączonych często z parkiem podworskim lub jego pozostałościami. Wśród istniejących na terenie gminy parków zabytkowych 5 wpisanych jest do rejestru zabytków. Pozostałe parki objęto ochroną konserwatorską. Za najwartościowsze uznaje się parki w Szymbarku i Gardzieniu.

Cenną pozostałością historii rejonu są także cmentarze zabytkowe. Jedynie jeden z nich wpisany jest do rejestru zabytków (Frednowy), reszta objęta jest ochroną konserwatorską. Kilka z nich oprócz wartości historycznych posiada również walory przyrodnicze. Przykładem jest cmentarz ewangelicki w miejscowości Borek porośnięty starodrzewem. Z kolei do cmentarza w Sarnówku prowadzi aleja kasztanowców.

Ponadto na obszarze gminy licznie występują stanowiska archeologiczne, w tym wpisane do rejestru zabytków oraz objęte ochroną konserwatorską. Wśród nich znajdują się stanowiska o własnej formie krajobrazowej (grodziska, kurhany, kopce, groble), stanowiska płaskie duże (cmentarzyska, osady) oraz stanowiska płaskie małe (ślady osadnicze). Dokładny wykaz miejsc wszystkich dóbr kultury umieszczono w tabeli 6.1.

Część obiektów jest w złym stanie technicznym. Dotyczy to głównie cmentarzy ewangelickich oraz parków podworskich, które występują w formie śladowej. Natomiast obiekty architektoniczne o dużej wartości zabytkowej, którą obok układów i form budynków podkreśla historycznie zachowany układ ruralistyczny - założenia urbanistyczne, osie i punkty widokowe, wnętrza krajobrazowe, są na ogół w stanie zadowalającym. Stan techniczny budynków kulturowych jest na ogół przeciętny, wymagający najczęściej remontu.

Tabela 6.1 Zestawienie stanowisk archeologicznych na obszarze gminy

Rodzaj ochrony	Rodzaj stanowiska	Miejscowość	Ilość	
Stanowisko archeologiczne (o własnej formie krajobrazowej)	Grodzisko półwyzynne	Gulb	1	Stanowiska wpisane do rejestru zabytków
	Grodzisko średniowieczne wyżynne	Łanioch	1	
	Kopiec strażniczy	Laseczno Małe	1	
Stanowisko archeologiczne (o własnej formie krajobrazowej)	Kurhan	Siemiany	1	Stanowiska objęte ochroną konserwatorską
	grodzisko	Smolniki	1	
Stanowisko archeologiczne płaskie duże	osada	Siemiany	1	
		Solniki	5	
		Makowo	6	
		Tynwałd	20	
		Wola Kamieńska	2	
		Frednowy	10	
		Łanioch	3	
		Wiewiórki	3	
		Franciszkowo G.	4	
		Franciszkowo D.	1	
		Stanowo, Parsneta	2	
		Stanowo	6	
		Szałkowo	10	
Szymbark	4			
Nejdyki	1			

		Kamionka	2
		Szczepkowo	3
		Nowa Wieś	7
		Rudzienice	6
		Rudzienice - Karłowo	3
		Wola Kamieńska- Windyki	2
		Kamień Mały	3
		Kałduny	5
		Kałduny, Łowizowo	1
		Mątyki	10
		Mątyki, Dąbrowa	1
		Borek	2
		Stradomno	4
		Wikielec	5
		Radomek	2
		Dziarny	4
		Dół	3
		Ławice	7
		Tchórzanka	3
		Gromoty	2
		Dziarnówko	1
		Smolniki, Mały Bór	2
		cmentarzysko	Tynwałd
Łanioch	4		
Wiewiórki	1		
Stanowo	1		
Rudzienice	1		
Dół, Łowizowo	1		
Mątyki	2		
Ławice	2		
Huta szkła	Solniki		1
Gródek strażacki	Szymbark		1
dwór	Szczepkowo		1
groby	Łanioch		1
Grób szkieletowy	Mątyki		1
Ślady osadnicze	Tynwałd		27
	Solniki		1
	Frednowy	7	
	Makowo	2	
	Wiewiórki	2	
	Franciszkowo G.	1	
	Stanowo	4	
	Szymbark	6	
	Kamionka	3	
	Szczepkowo	2	
	Kałduny	1	
	Szałkowo	1	
	Mątyki	1	
	Wikielec	2	
	Stradomno	4	
	Radomek	1	
	Ławice	4	
	Dół	3	

	Punkt osadniczy	Gramoty	1	
		Dziarnówko	1	
		Rudzienice, Karłowo	1	
		Kałduny	2	
Stanowisko archeologiczne płaskie małe	Ślady osadnicze	Siemiany	16	Stanowiska objęte ochroną konserwatorską
		Frednowy	32	
		Szałkowo	11	
		Wola Kamieńska	6	
		Tynwałd	50	
		Rudzienice	2	
		Makowo	5	
		Łanioch	1	
		Wiewiórki	3	
		Franciszkowo G.	12	
		Mątyki	12	
		Stanowo	13	
		Nejdyki	14	
		Kamionka	2	
		Szczepkowo	4	
		Rudzienice - Kałdunki	1	
		Kałduny- Julin	1	
		Kałduny- Gromoty	1	
		Rudzienice (Szubieniczna G.)	1	
		Nowa Wieś	2	
		Kamień Duży	1	
		Franciszkowo D.	3	
		Borek	2	
		Gromoty- Dąbrowo	1	
		Gromoty	8	
		Karaś	3	
		Wikielec	9	
		Stradomno	7	
		Czerwona Karczma	1	
		Radomek	3	
		Dziarny	7	
		Dół	1	
		Ławice	4	
		Tchórzanka	9	
		Dziarnówko	4	
		Szymbark	4	
		Kałduny	1	
		Smolniki	7	
		Nowa Wieś	1	
		Kamień Duży	1	
		Kałduny	1	
		Wola Kamieńska - Windyki	1	
Rudzienice- Karłowo	1			
Mątyki	1			
Franciszkowo D.	1			
Rudzienice	1			

6.9. Podsumowanie

Na obszarze gminy znajdują się liczne cenne obiekty pochodzenia naturalnego jak i antropogenicznego. Ich rozpoznanie i ochrona powoduje, że teren ten jest atrakcyjny z uwagi na środowisko przyrodnicze i dobra kultury narodowej.

7. Stan powietrza atmosferycznego i klimat akustyczny

Na stan powietrza atmosferycznego na terenie gminy wpływa jakość tego elementu na większym obszarze przynajmniej w skali województwa. Z powyższego powodu część parametrów jest opisywana w skali województwa.

7.1. Chemizm opadów atmosferycznych

Na obszar województwa warmińsko-mazurskiego wody opadowe w roku 2001 wniosły: 16,85 kg/ha siarczanów, 6,09 kg/ha chlorków, 2,93 kg/ha azotu azotanowego i azotynowego, 0,323 kg/ha fosforu, 3,80 kg/ha sodu, 2,54 kg/ha potasu, 5,13 kg/ha wapnia, 0,76 kg/ha magnezu, 0,335 kg/ha cynku, 0,0372 kg/ha miedzi, 0,128 kg/ha żelaza, 0,0197 kg/ha ołowiu, 0,00121 kg/ha kadmu, 0,0062 kg/ha niklu, 0,0019 kg/ha chromu, 0,0361 kg/ha manganu oraz 0,0715 kg/ha wolnych jonów wodorowych. Największym ładunkiem badanych zanieczyszczeń w województwie został obciążony powiat elbląski. Najmniejsze obciążenie powierzchniowe wystąpiło w powiecie szczycieńskim. Roczne ładunki jednostkowe (w kg/ha/rok) zdeponowane na obszarze województwa były mniejsze niż średnie dla całego kraju.

Wyniki trzyletnich badań monitoringowych chemizmu opadów atmosferycznych i depozycji zanieczyszczeń do podłoża prowadzonych w latach 1999-2001 wykazują tendencje spadkowe.

7.2. Zanieczyszczenia powietrza

W na terenie województwa warmińsko-mazurskiego przeważa emisja zanieczyszczeń ze źródeł energetycznych, a wraz ze wzrostem ilości pojazdów mechanicznych wzrasta udział emisji ze źródeł komunikacyjnych.

W roku 2002 WIOŚ przeprowadził badania na obszarze 11 miast w 15 stacjach pomiarowych. Pomiarami objęto stężenia średniodobowe dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i pyłu zawieszonego. Analiza danych za 2002 rok pozwala wnioskować, że jakość powietrza jest dobra. Stężenia średnie roczne badanych zanieczyszczeń nie przekraczały wartości dopuszczalnych. W stosunku do roku 2001 w większości przypadków nastąpił spadek zanotowanych stężeń średnich rocznych lub utrzymały się one praktycznie na tym samym poziomie.

W wyniku przeprowadzonych obserwacji stwierdzono, że średnio roczne stężenia dwutlenku azotu w roku 2002 kształtowały się poniżej średniorocznego stężenia dopuszczalnego. W porównaniu z rokiem poprzednim wzrosły one lub utrzymywały się na podobnym poziomie. Najwyższe stężenia zanotowano na stacjach pomiarowych usytuowanych w okolicach ruchliwych skrzyżowań i dróg tranzytowych. Z kolei średnioroczne stężenia dwutlenku siarki kształtowały się poniżej średniorocznego stężenia dopuszczalnego i utrzymywały się na podobnym poziomie co w roku 2001.

Średnioroczne stężenia pyłu zawieszonego kształtowały się znacznie poniżej wartości dopuszczalnych. Zmiany stężeń zanieczyszczeń powietrza w latach 2000-2002 zamieszczone są w tabeli 7.1.

Tabela 7.1 Wyniki pomiarów stężeń NO₂, SO₂ i pyłu zawieszonego na stacji pomiarowej zlokalizowanej w Iławie (ul. Andersa 8) w latach 2000-2002

	NO ₂ [µg/m ³]			SO ₂ [µg/m ³]		Pył zaw. [µg/m ³]	
	2000	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Stężenie średnie roczne	25	22	48	3	2	15	14
Najwyższe oznaczone stężenie 24-godzinne	52	37	48	27	12	61	85
Średnie stężenie w sezonie letnim	22	22	29	1	1	6	9
Średnie stężenie w sezonie grzewczym	28	31	28	4	3	24	20

7.3. Klimat akustyczny

Podstawowym źródłem hałasu na terenie gminy, który decyduje o klimacie akustycznym tego terenu, jest komunikacja drogowa. Uciążliwość hałasu drogowego wynika z powszechności występowania i długiego czasu oddziaływania. Zależy ona głównie od natężenia ruchu, struktury strumienia pojazdów, prędkości pojazdów, rodzaju i technicznego stanu nawierzchni oraz odległości zabudowy od drogi. Bardzo ważnym czynnikiem jest również stan techniczny pojazdów. Oddziaływanie hałasu kolejowego dotyczy stosunkowo niewielkiego procentu ludności zamieszkałej w pobliżu linii kolejowych. Podobne niekorzystne zjawiska związane są z oddziaływaniem zakładów przemysłowych i usługowych.

Problemy nadmiernej emisji hałasu wynikają często z nieznaności przepisów ochrony środowiska, jak również z braku środków na inwestycje mające wpływ na obniżenie hałasu emitowanego do środowiska. Przekroczenia poziomu dźwięku w 2001 roku WIOŚ stwierdził w SRUH w Iławie - stolarni w Ławicach. Działaniem podjętym przez

kontrolowany zakład w celu zmniejszenia uciążliwości hałasu było obudowanie wyciągu trocin oraz zastosowanie tłumika drgań.

7.4. Podsumowanie

Niskie uprzemysłowienie regionu Zielonych Płuc Polski, do którego należy gmina Iława sprzyja zachowaniu dobrego stanu powietrza atmosferycznego. Nie stwierdza się na tym terenie ponadnormatywnych stężeń zanieczyszczeń powietrza.

8. Uwarunkowania społeczno – gospodarcze

Gmina zajmuje powierzchnię 423, 6 km² i zamieszkiwana jest przez 11 641 osób⁶. Rozproszona sieć osadnicza rozmieszczona jest na dwóch obszarach bezleśnych oddzielonych od siebie pasem kompleksu leśnego, Jeziora Jeziorak oraz Miasta Iławy. Brak wyraźnego, jednego ośrodka na tym terenie życia społecznego. Funkcje centrów życia kulturalno-oświatowego i gospodarczego pełni kilkanaście miejscowości w rozproszonej sieci osadniczej (Rys. 8.4).

8.3. Struktura społeczna gminy Iława

Mieszkańcy gminy Iława stanowią 13% ludności powiatu i 1,44% województwa. Gęstość zaludnienia na opisywanym obszarze wynosi 27,5 os/km² i jest ponad dwukrotnie niższa niż średnia dla województwa wyznaczona w spisie powszechnym województwa warmińsko-mazurskiego z 2003 r.

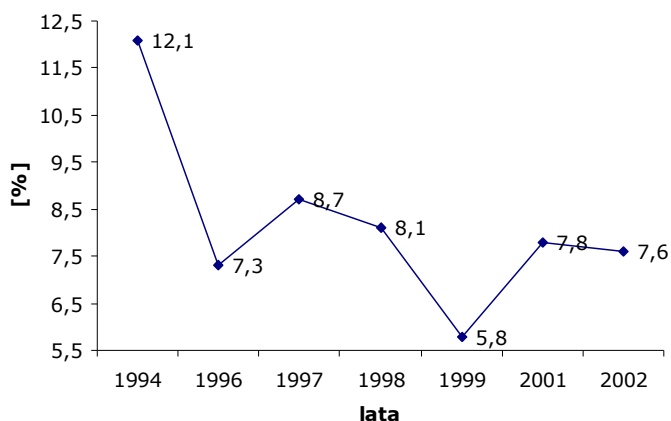
8.3.1. Przyrost naturalny

Na terenie gminy mamy do czynienia z stosunkowo wysokim przyrostem naturalnym. Jednocześnie obserwowane są znaczne wahania współczynnika przyrostu naturalnego, co zobrazowano na rysunku 8.1.

---

⁶ Stan na dzień 31 grudnia 2003 (dane z Urzędu Gminy)

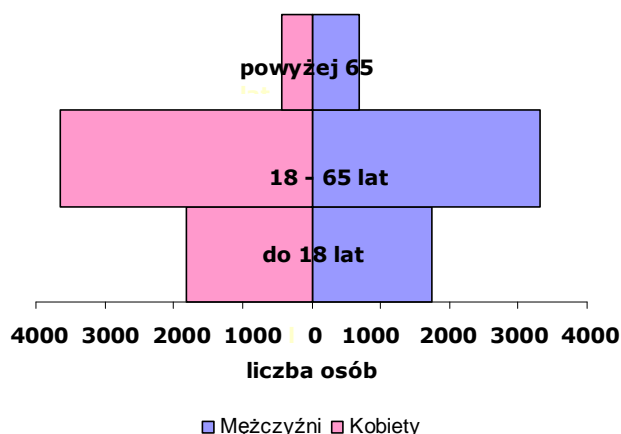
Rysunek 8.1 Zmiany wielkości przyrostu naturalnego w wybranych latach w okresie od 1994 do 2002

W latach 1994-2002 obserwowany był generalnie spadek przyrostu naturalnego z niewielkimi odchyleniami od tej reguły w latach 1997 i 2001. Najniższe wartości wskaźnik przyrostu naturalnego osiągnął w roku 1999 (5,8 %). Obecnie pomimo tendencji spadkowych wrócił on, a nawet przekroczył poziom sprzed 1996 roku. Zmiany ilustruje rysunek 8.1.

Na wielkość wskaźnika przyrostu naturalnego oprócz liczby narodzin i zgonów mają wpływ dodatkowo migracje ludności z miasta Iławy na obszary podmiejskie.

8.3.2. Zróżnicowanie płci i wieku w społeczeństwie

W społeczeństwie gminy Iława przeważają osoby w wieku produkcyjnym. Liczba osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym potwierdza spadkowe tendencje przyrostu naturalnego utrzymujące się przez dłuższy okres czasu. Widoczna jest także przewaga kobiet w pierwszej i drugiej grupie wiekowej. Ta zależność nie jest zachowana w przypadku osób w wieku poprodukcyjnym. Strukturę płci i wieku przedstawia rysunek 8.2.

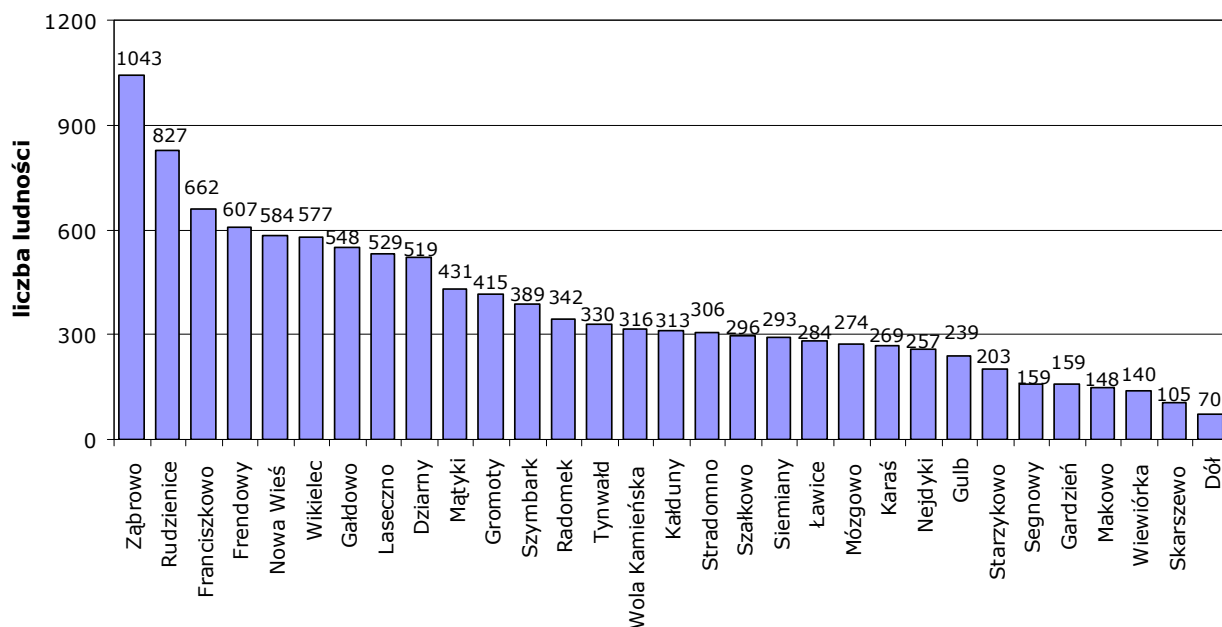
Rysunek 8.2 Struktura płci i wieku mieszkańców gminy Iława

8.4. Struktura przestrzenna

Gmina Iława charakteryzuje się dużym rozproszeniem sieci osadniczej. Na opisywanym terenie znajduje się 75 miejscowości. Obszar jednostki administracyjnej podzielony jest tematycznie na 31 sołectw.

8.4.1. Podział ludności według sołectw

Zróżnicowanie liczby mieszkańców poszczególnych sołectw mieści się przedziale od 70 do 1043. Za najmniejsze uważany jest Dół liczący zaledwie 70 mieszkańców, a najliczniejszym Ząbrowo. W większości przypadków w granicach sołectw znajduje się kilka miejscowości (najwięcej 9 w sołectwie Dziarny). Liczba mieszkańców w poszczególnych sołectwach gminy została przedstawiona na rysunku 8.3.

Rysunek 8.3 Ludność w poszczególnych sołectwach gminy Iławy
(Stan na 31.12.2003 r.)

Rysunek 8.4. Struktura osadnicza gminy wiejskiej Iława – ilustracja pogładowa.

8.4.2. Główne ośrodki osadnicze i gospodarcze gminy

W rozproszonej sieci osadniczej można wyróżnić kilka ośrodków koncentracji sieci osadniczej. Wszystkie sołectwa w gminie pełnią funkcje mieszkaniowe i rolnicze. Usługi produkcyjne występują w Dziarnach, Franciszkowie, Frednowych, Kałdunach, Lasecznie, Ławicach, Mątykach, Nejdykach, Nowej Wsi, Rudzienicach, Segnowych, Starzykowie, Stradomnie, Szałkowie, Wiewiórkach, Wikielcu, Woli Kamieńskiej, Ząbrowie i Szymbarku. Szczególne predyspozycje turystyczne posiada miejscowość Siemiany i Makowo. W drugiej kolejności można podkreślić rozwój turystyki w miejscowościach Szymbark, Szałkovo, Kałduny, Gardzień i Tynwałd. Zestawienie głównych ośrodków wraz z rodzajem pełnionej funkcji przedstawia tabela 8.1.

Tabela 8.1 Wykaz głównych ośrodków osadniczych i gospodarczych

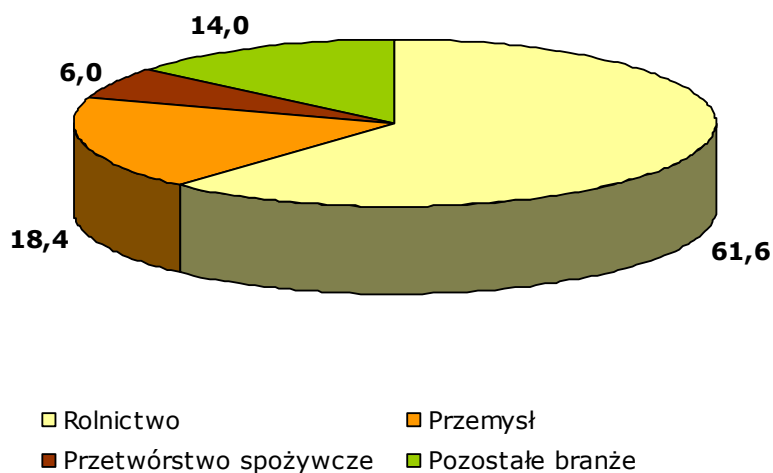
Lp.	Miejscowość	Funkcja			
		Mieszkaniowa	Usługowo- produkcyjna	Turystyczna	Rolnicza
1	Dół				
2	Dziarny				
3	Franciszkowo				
4	Frednowy				
5	Gałdowo				
6	Gromoty				
7	Gardzień				
8	Gulb				
9	Kałduny				
10	Karaś				
11	Laseczno				
12	Ławice				
13	Makowo				
14	Mątyki				
15	Mózgowo				
16	Nejdyki				
17	Nowa Wieś				
18	Radomek				
19	Rudzienice				
20	Segnowy				
21	Siemiany				
22	Skarszewo				
23	Starzykowo				
24	Stradomno				
25	Szałkowo				
26	Tynwałd				
27	Wiewiórki				
28	Wikielec				
29	Wola Kamieńska				
30	Ząbrowo				
31	Szymbark				

8.5. Zatrudnienie

Struktura zatrudnienia mieszkańców gminy wypada korzystnie na tle danych dla powiatu czy województwa. Wskaźnik zatrudnienia w gminie, podobnie jak w całym powiecie, należy do najwyższych w województwie⁷. Przeważającą branżą gospodarki, z której utrzymuje się społeczeństwo, jest rolnictwo, gdzie zatrudnienie znajduje ponad połowa mieszkańców. Drugą branżą w kolejności jest przemysł. Znaczny odsetek społeczeństwa swoje dochody czerpie z innych branż, w tym usług związanych z turystyką. Udział procentowy poszczególnych branż przedstawia rysunek 8.5.

Odsetek mieszkańców pozbawionych trwale pracy jest niższy od wartości określonych dla powiatu, województwa i kraju. Jednakże podobnie jak na pozostałym terenie kraju największy wskaźnik bezrobocia występuje wśród osób z niskim poziomem wykształcenia. Znaczący jest fakt, iż problem z brakiem zatrudnienia dotyczy głównie osób młodych. W porównaniu z 1996 w 2003 miał miejsce wzrost liczny bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze gminy. Jednocześnie obserwowany jest spadek odsetku kobiet pozostających bez zatrudnienia. Pomimo to, na stan z 1 lipca 2003, ponad połowę osób pozostających bez pracy stanowią kobiety.

Rysunek 8.5 Procentowy udział zatrudnienia mieszkańców w gałęziach gospodarki na terenie gminy Iława

8.6. Budżet gminy

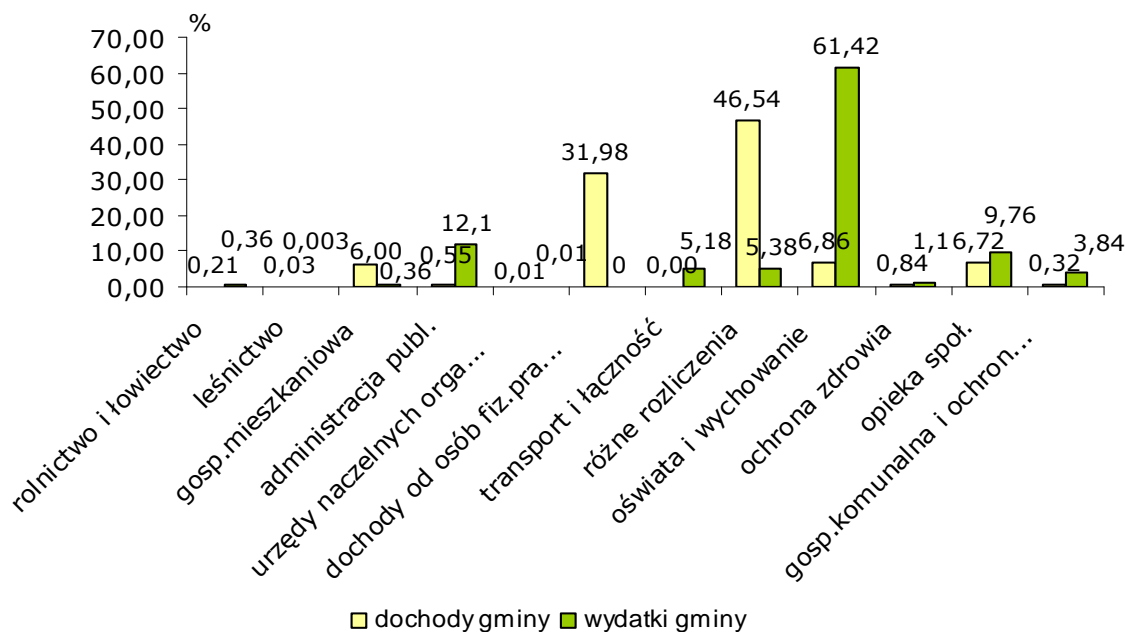
Gmina Iława największy udział dochodów otrzymuje z subwencji. Taka struktura dochodów obserwowana była w latach 1997 i 2003. Dotacje stanowią około 13% dochodów. Do budżetu wpływa również znaczna część z tytułu osób prawnych, fizycznych i innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej (ok. 31%). Wpływy z podatku

⁷ Źródło: Spis powszechny województwa warmińsko-mazurskiego z 2003

dochodowego od osób fizycznych stanowią niewielki udział. Na rysunku 8.6. zestawione są wielkości dochodów i wydatków gminy.

Wydatki w roku 2003 były większe aniżeli przychody. W roku 2003 deficyt budżetowy gminy Iława wyniósł 933,560 zł. Najwięcej gmina Iława dofinansowała na oświatę i wychowanie (ok.58%) oraz na administrację publiczną - głównie zasiłki. Łącznie na działania w zakresie ochrony środowiska gmina przeznaczą razem ok. 4,0%. Na kulturę i ochronę dziedzictwa z dorobku gminy wpływa ok. 2,57%.

Rysunek 8.6 Zestawienie bilansu budżetowego gminy Iława w 2003 roku

8.7. Jakość życia społeczeństwa i infrastruktura społeczna

Na jakość życia mieszkańców gminy składają się zarówno warunki mieszkaniowe, jak i infrastruktura społeczna. Do drugiej z wymienionych kategorii należy zapewnienie ludności możliwości edukacji oraz uczestniczenia w życiu kulturalnym, a także opieka zdrowotna.

8.7.1. Mieszkalnictwo

Na podstawie danych ze studium można stwierdzić, iż liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców jest niższa na opisywanym obszarze w porównaniu z innymi gminami wiejskimi i średnią dla województwa. Jednocześnie należy podkreślić, iż powierzchnia jednego lokalu mieszkalnego należy do największych wśród gmin wiejskich województwa. Jest to związane zarówno ze średnią liczbą osób przypadającą na jedno mieszkanie, jak i powierzchnią użytkową na osobę wyższą w porównaniu z innymi gminami wiejskimi województwa.

8.7.2. Szkolnictwo, oświata i wychowanie

Na terenie gminy Iława w 2003 roku znajdowało się 9 oddziałów przedszkolnych mieszczących się w szkołach podstawowych⁸. Na sieć szkół podstawowych składają się: 9 szkół podstawowych, 1 punkt filialny oraz 2 gimnazja z jednym oddziałem zamiejscowym. Gimnazja mieszczą się w budynkach szkół podstawowych. Stan większości budynków szkół jest dobry, jedynie w dwóch przypadkach jest on gorszy. Wraz ze wzrostem liczby gimnazjów zapewniających edukację młodzieży z obszaru gminy istniejące budynki będą wymagać rozbudowy, remontów i modernizacji. Jednocześnie obserwowany spadek przyrostu naturalnego i starzenie się społeczeństwa wskazuje, iż istniejąca sieć szkół jest w stanie również w przyszłości zapewnić młodzieży dostęp do edukacji.

Do placówek kulturalno-oświatowych należy zaliczyć również biblioteki i Gminny Ośrodek Kultury w Lasecznie. Na terenie gminy działa 5 gminnych bibliotek publicznych w: Lasecznie, Ząbrowie, Siemianach, Rudzienicach i Ławicach. Porównanie sieci i stanu bibliotek na obszarach sąsiednich i województwie wskazuje na potrzebę powiększenia sieci bibliotek i zwiększenia ilości woluminów oraz unowocześnienia placówek.

Ośrodek Kultury jest instytucją dość prężnie działającą. Zajmuje się on organizacją różnego rodzaju imprez kulturalnooświatowych oraz zapewnia możliwość rozwoju zainteresowań zagospodarowania czasu dla młodzieży w wieku szkolnym. Funkcjonują przy nim zespoły muzyczne, grupy: teatralne młodzieżowe i dziecięce.

W zakresie działalności sportowej w gminie koordynacją działań zajmuje się Rada Gminna LZS. Organizowane są tu imprezy z dyscyplin sportowych: tenisa stołowego, piłki siatkowej i nożnej, koszykówki oraz lekkoatletyki.

8.7.3. Ochrona zdrowia

Na terenie gminy istnieją 2 samodzielne Gminne Ośrodki Zdrowia w Rudzienicach i Ząbrowie wraz z jego filią w Siemianach. Świadczą one usługi na poziomie podstawowym. W zakresie ochrony zdrowia mieszkańców istniejąca sieć ośrodków służby zdrowia nie zaspokaja potrzeb. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż dostępność do usług medycznych polepsza możliwość korzystania z ośrodków ochrony zdrowia w mieście Iława oraz uruchomienie aptek w Ząbrowie i Rudzienicach.

⁸ dane z „Programu rozwoju lokalnego gminy Iława” Iława 2004 r.

8.8. Podsumowanie

Uwarunkowania społeczno-gospodarcze na terenie gminy Iława pozwalają na sformułowanie następujących wniosków:

- na terenie gminy zaobserwować można zwolnienie tempa przyrostu ludności w przeciągu ostatnich kilku lat,
- obserwowane są migracje ludności poza obszar gminy,
- przewaga grupy wiekowej w przedziale od 18-65 roku życia w strukturze społeczeństwa, zbieżna z tendencją zaobserwowaną dla całego województwa,
- przewaga kobiet w strukturze płci,
- duże rozproszenie sieci osadniczej,
- brak wyraźnego jednego ośrodka na terenie gminy, skupienie osadnictwa i innych sfer życia wokół kilkunastu miejscowości,
- subwencje stanowią największy udział w dochodach gminy,
- duży udział wydatków na działalność oświatową i kulturalną,
- stosunkowo niskie bezrobocie w porównaniu z powiatem i województwem,
- dominacja rolnictwa w strukturze zatrudnienia,
- dostateczna dostępność do edukacji oraz imprez kulturalno-sportowych,
- potrzeba rozwoju sieci bibliotek publicznych i modernizacja istniejących,
- potrzeba budowy szkoły podstawowej w miejscowości Wikielec,
- duża dostępność i szeroki wachlarz imprez kulturalnych i sportowych,
- dostępność do opieki zdrowotnej jest utrudniona.

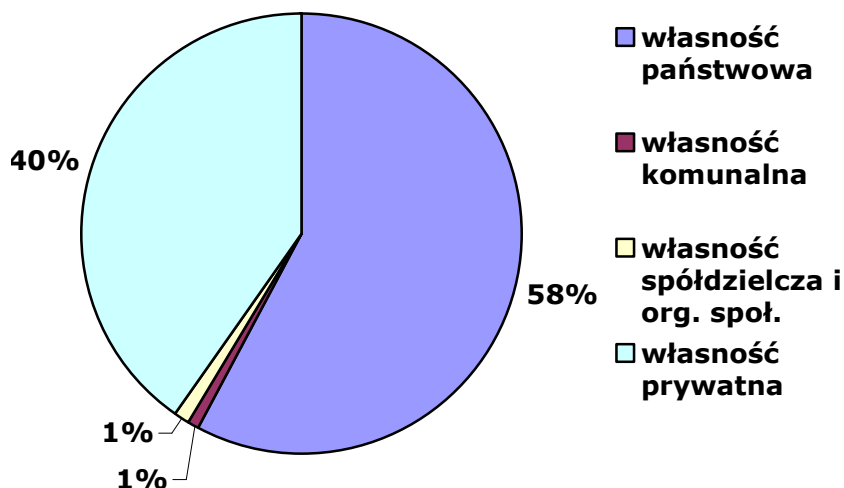
9. Rolnictwo

Gmina Iława jest gminą typowo rolniczą, z dynamicznie rozwijającą się hodowlą drobiu i bydła mlecznego. Hodowla w dużych fermach hodowlanych stanowi jedno z głównych zagrożeń ze strony rolnictwa dla środowiska przyrodniczego i warunków życia ludności. Zagrożenie stanowi również intensyfikacja upraw roślinnych i zwiększone dawki nawożenia mineralnego. Jak na razie wciąż niewielkie jest zainteresowanie rolnictwem ekologicznym. W kontekście integracji z Unią Europejską szansą jest natomiast tzw. rolnictwo integrowane, które zgodnie z Kodeksem Dobrej Praktyki Rolniczej przestrzega zasady umiarkowanego stosowania chemicznych środków produkcji. Zasada ta jest rozsądnym kompromisem w dążeniu do osiągnięcia celów ekonomicznych i ekologicznych. Szczegółowy opis struktury rolnictwa na terenie gminy zamieszczono w kolejnych podrozdziałach.

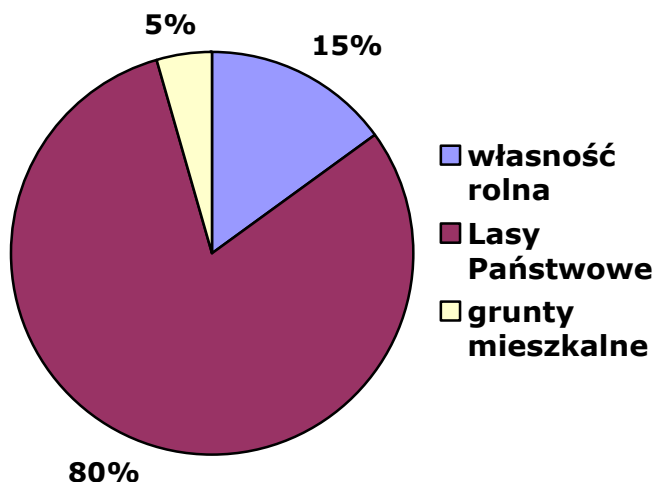

9.3. Struktura własności gruntów

Okolo 60 % w strukturze własności gruntów gminy Iława stanowi własność publiczna. W ostatnich latach nieznacznie spada udział własności państwowej na rzecz własności prywatnej. Na poniższych rysunkach przedstawiono procentowe udziały poszczególnych rodzajów własności gruntów.

Rysunek 9.1. Struktura własności gruntów w gminie wiejskiej Iława

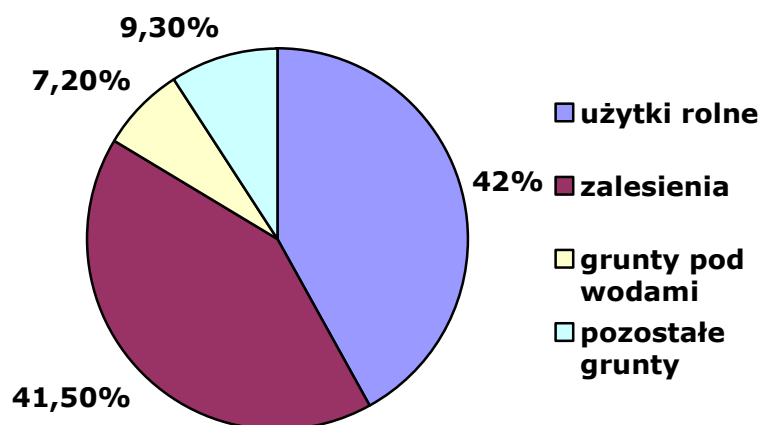

Rysunek 9.2 Struktura własności państwowej gruntów gminy wiejskiej Iława.

9.4. Struktura użytkowania gruntów

Największy udział w strukturze użytkowania gruntów w gminie Iława mają użytki rolne – 42 %, podobny areał zajmują tereny zalesione i zakrzewione. Tereny pod wodami stanowią natomiast 9,3 % powierzchni gminy.

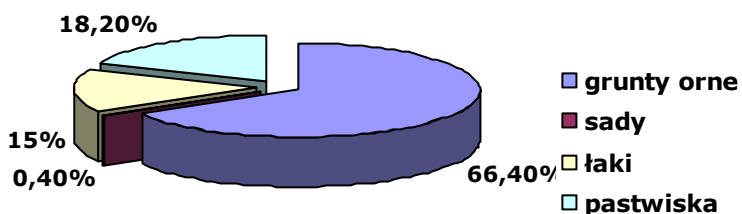

Rysunek 9.3 Struktura powierzchni gruntów gminy Iława.

9.5. Charakterystyka użytków rolnych

W strukturze użytkowania gruntów rolniczych w gminie Iława, podobnie jak w innych gminach wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego, dominują grunty orne. Procentowy udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni gruntów jest jednak nieco niższy niż w gminach wiejskich województwa. Podobna tendencja zaznacza się również w przypadku powierzchni gruntów ornych i użytków zielonych. Główną przyczyną wyżej wymienionych faktów jest przede wszystkim to, że około 42% powierzchni gruntów gminy stanowi powierzchnia gruntów leśnych i zadrzewień.

Grunty rolne w około 80 % stanowią własność prywatną. Własność państwowa z arealem 3 660 ha to około 18 % gruntów rolnych, natomiast własność spółdzielcza ma znikomy udział i z powierzchnią 52,6 ha stanowi zaledwie 2,5 % wszystkich gruntów rolnych.

Rysunek 9.4 Struktura użytkowania gruntów rolnych w gminie Iława.

9.5.1. Jakość gleb rolniczych

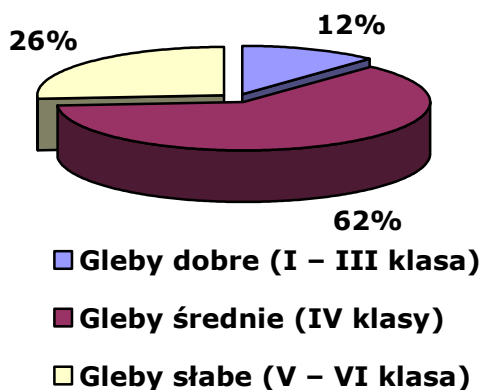
Jakość gleb w gminie Iława jest dość słaba. Wskaźnik bonitacji dla gminy wynosi 0,64, co oznacza, że średnia klasa gleb jest poniżej IV klasy. Gmina Iława ma po mieście Iława najłabsze gleby w skali powiatu. Zarówno w przypadku gruntów ornych, jak i użytków zielonych, dominują gleby średniej jakości. Są to IV klasy bonitacyjne. Łącznie grunty orne klas IVa i IVb stanowią 62 %, natomiast na użytkach zielonych gleby te stanowią 58 %.

Tabela 9.1 Struktura jakości gleb gruntów ornych

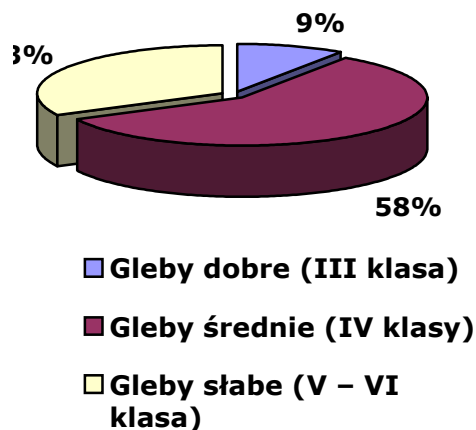
Kategoria gleb (klasa bonitacyjna)	powierzchnia	Udział [%]
Gleby dobre (I – III klasa)	1424	12
Gleby średnie (IV klasy)	7350	62
Gleby słabe (V – VI klasa)	3121	26

Tabela 9.2 Struktura jakości gleb użytków zielonych

Kategoria gleb (klasa bonitacyjna)	powierzchnia	Udział [%]
Gleby dobre (III klasa)	547	10
Gleby średnie (IV klasy)	3409	58
Gleby słabe (V – VI klasa)	1911	32

Rysunek 9.6 Struktura jakości gleb gruntów ornych

Rysunek 9.5 Struktura jakości gleb użytków zielonych

9.6. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych

Biorąc pod uwagę wielkość gospodarstw na terenie Gminy Iława najwięcej jest gospodarstw do 1 ha i od 1 do 5 ha, co wskazuje na rozproszone rolnictwo w gminie. Jednak pod względem powierzchni gospodarstwa te zajmują jedynie 7,07 % powierzchni użytków rolnych. Szczegółowe zestawienie gospodarstw rolnych w gminie ze względu na ich wielkość przedstawia tabela 9.3.

Tabela 9.3. Struktura gospodarstw rolnych w Gminie Iława pod względem wielkości

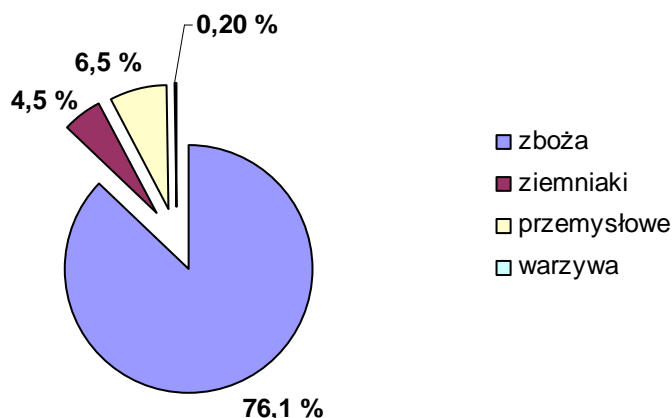
Grupy obszarowe użytków rolnych	Liczba gospodarstw	Powierzchnia w ha		
		Ogólna	Użytków rolnych	Lasów i gruntów leśnych
OGÓŁEM	1 963	20 732	19 284	379
do 1 ha	727	395	279	12
1 – 5 ha	467	1 274	1 084	33
5 – 10 ha	197	1 659	1 525	74
10 – 15 ha	237	3 220	2 915	56
15 – 20 ha	148	2 734	2 559	36
20 – 30 ha	100	2 497	2 361	35
30-50 ha	55	2 158	2 032	35
ponad 50 ha	32	6 794	6 528	58

źródło: Podstawowe informacje ze spisów powszechnych Gmina Wiejska Iława

9.7. Produkcja roślinna i zwierzęca

W gminie Iława wśród uprawianych roślin dominują zdecydowanie zboża. Stanowią one 76,1 % ogółu upraw w gminie. 6,5 % przypada na rośliny przeznaczone do celów przemysłowych a 4,5, % na okopowe, wśród których przeważają ziemniaki. Warzywa stanowią zaledwie 0,2 % ogółu upraw.

Rysunek 9.8. Struktura produkcji roślinnej w gminie Iława.

W zakresie produkcji zwierzęcej gmina Iława cechuje się dużą hodowlą drobiu oraz stosunkowo wysoką obsadą zarówno bydła jak i trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych. Dla bydła, wg informacji zawartych w Powszechnym spisie rolnym z 2002 roku, wskaźnik ten kształtuje się na poziomie około 51,83 sztuk na 100 ha. Hodowane są głównie rasy: biała, NB oraz czarno – biała. W przypadku trzody chlewnej na 100 ha przypada 119 sztuk zwierząt, przy czym do najczęściej hodowanych ras należą: wielka biała polska, polska biała zwisłoucha. Chów drobiu w czasie przeprowadzania spisu rolnego (2002 r.) kształtował się na poziomie 1 mln szt. W praktyce jednak rocznie przez kurniki przechodzi 2,5 mln rzutu indyków, można więc przyjąć, że w gminie rocznie tuczy się 2,5 mln szt. brojlera indyczego. Pogłowie owiec utrzymywało się na poziomie 62 sztuk.

10. Pozarolnicze działy gospodarki

Pomimo dominującej roli rolnictwa w strukturze gospodarczej gminy ważnymi branżami są także usługi ukierunkowane głównie na obsługę przyjezdnych turystów oraz przemysł. Strukturę działalności gospodarczej według rodzaju działalności przedstawia tabela 10.1.

Tabela 10.1. Struktura działalności gospodarczej w Gminie Iława

Rodzaj działalności	Liczba przedsiębiorstw
Usługowo – przemysłowa	24
Produkcyjno – usługowa	5
Produkcja wyrobów	5
Budownictwo	27

Transport	31
Handel	104
Gastronomia	12
Usługi materialne	67
Usługi niematerialne	41
Produkcyjno – usługowo - handlowa	40
Handlowo – usługowa	67
Produkcyjno – handlowa	14
RAZEM	437

źródło: Ewidencja działalności gospodarczej Urzędu Gminy w Iławie

10.1. Turystyka

Zarówno teren całej gminy jak i region są miejscami koncentracji ruchu turystycznego. Region Mazur przyjmuje corocznie turystów z całej Polski. Na terenie gminy koncentracja ruchu turystycznego występuje głównie w trzech rejonach: Iławie, Makowie i Siemianach. Za warunki sprzyjające rozwojowi turystyki można uznać atrakcje przyrodniczo-krajobrazowe regionu oraz dobrze rozwiniętą infrastrukturę turystyczną. Istniejące tu liczne ośrodki wypoczynkowe wykorzystywane są w następujących zakresach: od 100 % w miesiącach lipiec i sierpień do 50% w miesiącach czerwiec, wrzesień. Średni pobyt wypoczywających wynosi 6 dni. Domki letniskowe są użytkowane średnio przez 20 weekendów rocznie, przy pobycie 2 dniowym. W wielu przypadkach domki letniskowe są wykorzystywane podobnie jak ośrodki wczasowe od czerwca do września, natomiast przez pozostałą część roku są nieczynne. Stopień wykorzystania hoteli i zajazdów wynosi w całym roku 15%, przy średnim 2 dniowym pobycie.

Dodatkowym atutem jest turystyka wiejska mająca na tych terenach dogodne warunki do rozwoju. Dobry stan środowiska oraz uwzględnienie agro- i ekoturystyki w dokumentach strategicznych regionu pozwalają na prognozowanie jej dalszego rozwoju w przyszłości.

W celu podniesienia atrakcyjności i ukierunkowania ruchu turystycznego na konkretne obszary gminy poczynione są następujące rozwiązania:

- na terenie Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego zorganizowane są piesze szlaki turystyczne, trasy rowerowe oraz ścieżki dydaktyczne,
- ścieżki dydaktyczne zawierają informacje na temat: lasu, specyfiki pracy leśnej oraz ciekawostek łowieckich i wyposażone są w ławeczki i kosze na odpadki.

10.2. Przemysł

Działalność przemysłowa na terenie gminy koncentruje się wokół działów wytwórstwa i przetwórstwa spożywczego oraz drzewnego. Skupienie dużych ferm drobiu nie tylko w samej gminie, lecz także w gminach ościennych powoduje, że region ten jest uważany za największe zagłębie producentów drobiu w Polsce, przy czym dominuje tu produkcja indyków, a w następnej kolejności broilerów kurzych.

W przypadku zakładów produkcji zwierzęcej zagrożeniem dla środowiska jest emisja związków azotowych zarówno lotnych jak tych przedostających się do podłoża. Obecność lotnych związków jest związana z specyfiką procesu produkcyjnego, bowiem powstają one w procesach fizjologicznych zwierząt. Zagrożenie występuje ze strony wysokiego stężenia związków azotu w wyniku tak dużej koncentracji zwierząt. Z kolei negatywny wpływ na podłoże wynika ze składowania odchodów zwierzęcych oraz utylizacji padłych zwierząt. Nieodpowiednie i niedostateczne zabezpieczenie miejsc składowania może zagrozić zbiornikowi wód podziemnych w przypadku przedostania się do niego zwiększonej ilości biogenów pochodzenia zwierzęcego.

W tabeli 10.2 wyszczególniono największe przedsiębiorstwa funkcjonujące w gminie.

Tabela 10.2. Największe przedsiębiorstwa w gminie Iława.

Nazwa firmy	miejsowość	Profil działalności
DREWGÓR	Karaś	branża stolarsko-meblowa
Ośrodek Hodowli Indyków	Frednowy	produkcja drobiu
INDOOR	Kamień	produkcja oprzyrządowania do hal produkcyjnych
BEST	Ząbrowo	masarnia
Wylęgarnia Drobiu Anatol i Danuta Gerczak	Laseczno	wylęgarnia drobiu
„BI-ES COSMETIC”	Kamień Duży	produkcja perfum i wód toaletowych na bazie gotowych koncentratów zapachowych
„WILD POLSKA” S.A.	Karaś	przetwórstwo rolno-spożywcze, mrożonki
„TYPOLSKA”	Szałkowo	piekarnia
„EURODACH”	Karaś	stolarka okienna
KLINK	Nowa Wieś	centrum handlowe
BERYLUX	Rudzienice	tartak
Miłkowski	Nejdyki	tartak
Bio-Pol	Starzykowo	tartak
Spółdzielnia Rolniczo-Usługowo-Handlowa	Rudzienice	przetwórstwo rolno-spożywcze

11. Infrastruktura techniczna

Istniejąca infrastruktura komunikacyjna na terenie gminy pozwala na dostępność terenu dla osób przybywających z zewnątrz. Stosunkowo dobrze jest rozwiązany system energetyczny zapewniający obsługę mieszkańców. Rozwiązanie problemów związanych z gospodarką wodno-ściekową wymaga nadal nakładów inwestycyjnych.

11.1. Transport

Dostępność opisywanych terenów gwarantuje dość dobrze rozwinięta sieć połączeń komunikacyjnych (rysunek 11.1). Składają się na nią trzy rodzaje transportu: drogowy, kolejowy i wodny. Umożliwia to dogodny dojazd nawet z odległych części Polski a także penetrację obszaru samej gminy.

11.1.1. Transport drogowy

Obszar gminy przecinają drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Uzupełnieniem sieci są drogi zakładowe zaliczone wraz z gminnymi do sieci dróg wewnętrznych. Łącznie długość dróg gminnych wynosi ok. 148,54 km. Zestawienie zbiorcze przedstawia tabela 11.1.

Należy dodać, iż na terenie gminy planowana jest obwodnica drogi krajowej Nr 16 dla miasta Iławy. Projektowana trasa zakłada lokalizację po południowej stronie miasta i połączenie miejscowości Stradomno i Rudzienice.

Tabela 11.1 Rodzaje dróg występujące na terenie gminy Iława

Rodzaj drogi	Liczba dróg	Długość [km]	Rodzaj nawierzchni	Stan techniczny
Krajowa	1	29,2	Bitumiczna	Średni/zły stan do Iławy za Iławą dobry
Wojewódzkie	2	17,0	Bitumiczna	50% Średni/zły; 50% średni
Powiatowe	21	137,7	Bitumiczna 62 % Bitumiczna na odcinkach gruntowa 28 % Twarda 10 %	W większości średni
Gminne	35	148,5	Bitumiczna 44 % pozostałe 56 %	Bardzo zróżnicowany
Zakładowe	-	29,0	Utwardzona 40 % Gruntowa 60 %	-

- brak danych

W większości przypadków występują tu nawierzchnie utwardzone. Drogi gruntowe są spotykane jedynie na niektórych odcinkach. Stan techniczny większości dróg jest średni, a ich nawierzchnia wymaga modernizacji i napraw. Wskaźnik gęstości dróg twardych kwalifikuje gminę na poziomie średnim porównaniu z województwem.

Wszystkie drogi spełniają wymagania zawarte w Rozporządzeniu Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. (Dz. U. 43 poz. 430) w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie. Dotyczy to zarówno infrastruktury drogowej istniejącej, jak i projektowanej.

11.1.2. Transport kolejowy

Przez obszar gminy Iława prowadzą kolejowe szlaki komunikacyjne: Warszawa-Gdańsk, Toruń-Olsztyn, Gdańsk-Olsztyn, Olsztyn-Poznań. W efekcie tereny te przecinają linie kolejowe nr 009, 353 oraz 251. Wykaz linii wraz z ich podstawową charakterystyką przedstawia tabela 11.2.

Istniejące linie kolejowe 009 i 353 mają znaczenie w ruchu na poziomie państwowym. W przypadku linii Tama Brodzka – Iława ruch został zawieszony, a wszelkie prace projektowe dotyczące tego obiektu przekazano samorządowi.

Przecinający obszar gminy odcinek linii kolejowej E 65 Warszawa – Gdańsk – Gdynia stanowi fragment europejskiego ciągu transportowego Północ – Południe jako element korytarza VI projektowanego do modernizacji z dostosowaniem kursowania pociągów pasażerskich z prędkością $V = 160$ km/h.

Tabela 11.2 Wykaz linii kolejowych przebiegających przez teren gminy Iławy wraz z skróconym opisem

Nr linii	Linia	Ranga	Opis	Stacje	Bocznic
009	Warszawa-Iława-Gdańsk	magistralna	dwutorowa, zelektryfikowana	Iława, Ząbrowo.	Smolniki oraz 7 bocznic w m. Iławie
353	Poznań – Toruń – Iława – Olsztyn – Korsze – Skandawa	pierwszorzędna	dwutorowa zelektryfikowana	Iława, Rudzienice	-
251	Tama Brodzka – Iława*	drugorzędna	jednotorowa nieelektryfikowana	Iława	-

* ruch zawieszony

11.1.3. Transport wodny

Rozbudowana sieć wodna stwarza możliwość transportu drogą wodną. Jest połączenie wodami z Iławy Jezioraka i Jeziora Dauby, Kanałem Iławskim, Jeziorem Drawskim do Ostródy.

11.1.4. Obiekty inżynierskie infrastruktury komunikacyjnej

Na terenie gminy zlokalizowanych jest 10 obiektów inżynierskich umożliwiających komunikację w miejscach przecięcia z rzekami lub drogami. Występuje tu 10 mostów żelbetonowych łączących brzegi rzek Osy (3), Iławki (3), Drwęcy (2) oraz 2 wiadukty żelbetonowe nad liniami kolejowymi.

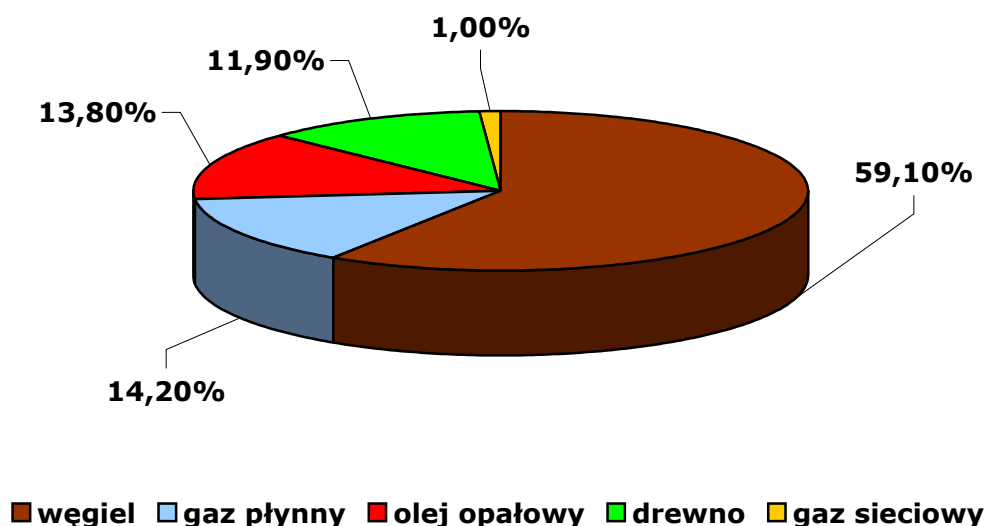

Rysunek 11.1. Sieć komunikacyjna w gminie wiejskiej Iława – ilustracja pogładowa.

11.2. System elektroenergetyczny i ciepłowniczy

Systemy elektroenergetyczny i ciepłowniczy gminy opierają się przeważnie na tradycyjnych źródłach energii. W przypadku istniejącej sieci energetycznej gwarantuje ona zapewnienie obecnych potrzeb. W przypadku wzrost zapotrzebowania przewiduje się rozbudowę i modernizację sieci. Energia ciepła pochodzi z lokalnych lub indywidualnych kotłowni. Takie rozwiązanie ma swoje uzasadnienie w przypadku rozproszonej zabudowy. Na rysunku 11.2. przedstawiono strukturę wykorzystania poszczególnych nośników energii w gminie. Podstawowym nośnikiem energii cieplnej jest węgiel 59,1 %, następnie gaz płynny, którego udział szacuje się na ok.14,2% (na cele ogrzewnicze w hodowli drobiu, budownictwie i do przygotowania posiłków), drewno 11,9%, olej opałowy 13,8%, oraz w nieznacznym stopniu gaz przewodowy - ok.1,0%.

Rysunek 11.1. Struktura wykorzystania podstawowych nośników energii w gminie wiejskiej Iława.

11.2.1. Elektroenergetyka

Podstawą sieci energetycznej jest stacja 110/15 kV „GPZ IŁAWA”, zlokalizowana na terenie miasta Iława. Jest ona napowietrzną stacją rozdzielczą 110 kV z jednosystemową sekcjonowaną 32 polową rozdzielnią 15 kV. Z „GPZ IŁAWA” wyprowadzana jest sieć SN 15 kV zasilająca stacje transformatorowo-rozdzielcze 15/0,4 kV zlokalizowane na obszarze gminy Iława. Zasilona jest czterema liniami 110 kV biegnącymi od Iławy do miejscowości: Ostróda, Nowe Miasto Lubawskie, Susz i Łasin.

Wszystkie te linie przebiegają przez teren gminy. Linie SN 15 kV wykonane są głównie jako napowietrzne. Linie kablowe występują jedynie w rejonach zalesionych i zasilających stacje transformatorowe 15/0,4 kV ośrodków wypoczynkowych: rejon Smolnik, okolice Makowa, Chmielówki, Sarnówka, Tynwałdu nad Jeziorem Jeziorak oraz okolice Kalitki nad jez. Gil Wielki. Ponadto kable przechodzą przez okolicę miejscowości Frednowy, Przejazd i Nowa Wieś (przejście przez tory PKP).

Istniejący stan sieci oraz jego układ w sposób zadowalający zapewnia odbiorcom dostawę energii elektrycznej. Obecny stan techniczny pozwala na dobrą przepustowość jak i niezawodność sieci. Rozwój sieci i urządzeń energetycznych jest uzależniony od wzrostu zapotrzebowania na energię związanego ze zwiększonym zużyciem przez istniejących odbiorców oraz przyłączeniem do sieci energetycznej nowych podmiotów. Rozwój ten jest możliwy poprzez modernizację istniejących stacji transformatorowych 15/0,4 kV (wymiana transformatorów) lub budowę nowych stacji.

Dokumenty strategiczne gminy przewidują możliwość wykorzystanie alternatywnych źródeł energii elektrycznej. W Miejscowym Planie jest przewidziana lokalizacja elektrowni wiatrowych na terenie gminy pod warunkiem spełnienia wymagań prawnych.

Rysunek 11.2. Sieć elektroenergetyczna w gminie wiejskiej Iława – ilustracja pogładowa.

11.2.2. Ciepłownictwo

Budynki przeznaczone na pobyt ludzi pod względem sposobu ogrzewania można podzielić na:

- budynki posiadające instalację centralnego ogrzewania z kotłowni indywidualnych
- budynki nie posiadające instalacji c.o., ogrzewane piecami węglowymi

Obecnie na terenie gminy głównym paliwem stosowanym do ogrzewania mieszkań i budynków użyteczności publicznej oraz w celach bytowych np. podgrzewania ciepłej wody użytkowej jest węgiel, drewno, olej opałowy, gaz sieciowy i płynny a także energia elektryczna. Kotłownie na paliwo stałe jak węgiel, koks są źródłami ciepła o niewielkiej sprawności, kotłownie w ok. 50 ÷ 60% a piece w 25 ÷ 30%, posiadają niskie kominy, bez urządzeń odpylających i z tego powodu są źródłami uciążliwej niskiej emisji.

Większość gospodarstw domowych ogrzewana jest piecami, wg uzyskanych informacji szacuje się, że jest to ok. 30% domów zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej. W piecach obok węgla wykorzystywane jest drewno, przyjęto 40 % pokrycia potrzeb. Średnio na wieś przypada ok. 3÷4 zabudowań posiadających ogrzewanie olejowe lub na gaz płynny z kotłowni indywidualnych. Do przygotowania posiłków w znacznym stopniu zużywany jest gaz płynny propan-butan, którego wykorzystanie ocenia się w ok. 60% gospodarstw, średnio ok. 170 kg/rok na odbiorcę. Także w większości ferm hodowlanych drobiu, na potrzeby ogrzewnicze stosowany jest gaz płynny.

Budynki publiczne w gminie, szczególnie szkoły z oddziałami przedszkolnymi posiadają kotłownie, w których paliwem opałowym jest olej i węgiel, dwie z nich ogrzewane są piecami i energią elektryczną. Rozproszona sieć osadnicza przyczyniła się do rozpowszechnienia kotłowni lokalnych jak i indywidualnych jako źródeł ciepła. Większość z nich opalana jest paliwem stałym (najczęściej węglem). Jednocześnie należy zaznaczyć, iż w nowszych obiektach projektowany jest jako paliwo olej opałowy lekki typu Ekoterm. Lokalnie w miejscowościach Nowa Wieś i Kamień Duży nowoprojektowane kotłownie opalane są gazem ziemnym. Jest to związane z dostępnością tego surowca w tych rejonach.

Takie rozwiązanie gospodarki cieplnej wprawdzie zapewnia zaspokojenie potrzeb poszczególnych odbiorców, lecz ma także swoje wady. Przede wszystkim stan techniczny większości obiektów nie odpowiada obowiązującym normom. Dodatkowo są to rozwiązania nieekonomiczne z uwagi na: ich niską sprawność, wysoki poziom emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego czy wysokie koszty eksploatacji. Przeciwdziałanie temu następuje poprzez eliminację nierentownych źródeł ciepła.

11.2.3. Zaopatrzenie w gaz

Teren gminy zasilany jest w przy użyciu sieci magistralnej wysokiego ciśnienia z Szydłaku do Iławy. W sieć gazową na tym obszarze jest miejscowość Nowa Wieś. We wspomnianej miejscowości istnieje stacja redukcyjna pierwszego stopnia o przepustowości 3000 nm³/h. Rozbudowa samego gazociągu będzie następować w kierunku Woli Kamieńskiej i Szałkowa. Docelowo zapotrzebowanie na gaz dla miasta i gminy szacuje się na poziomie 20 000 nm³/h. Niezbędna będzie rozbudowa sieci rozdzielczej średniego ciśnienia. Plan działań w tym zakresie opracowany jest w „Koncepcji Programowej Gazyfikacji Gminy Iława” opracowanej w 1992 roku.⁹ Emisja zanieczyszczeń do powietrza pochodzi przede wszystkim z procesów energetycznego spalania węgla wykorzystywanego do ogrzewania budynków mieszkalnych i niektórych obiektów usługowych. W perspektywie przewiduje się zmiany w bilansie paliw, co spowoduje ograniczenie emisji i wpłynie korzystnie na poprawę czystości powietrza. Przy założonym zakresie zastąpienia węgla przez gaz w gminie, wielkości emisji zanieczyszczeń ulegną zmniejszeniu: pyłu o ok. 50%, SO₂ o ok. 59 %. Poniżej w tabeli podano emisję zanieczyszczeń dla stanu obecnego i na 2015 w [Mg/rok] po realizacji założonego planu gazyfikacji gminy.

Tabela 11.3. Struktura emisji podstawowych zanieczyszczeń powietrza (stan obecny i prognozowany – 2015 r.)¹⁰

Źródła ciepła	zanieczyszczenie	Obecnie [Mg/rok]	2015r. [Mg/rok]
Kotłownie indywidualne, piece.	pył	107,3	53,7
	SO ₂	124,6	50,5
	NO ₂	17,7	18,5
	CO ₂	22215	26785

⁹ Źródło: Strategia rozwoju gminy Iława, Iława 2000
Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego, 2003

¹⁰ Źródło: Gminny program energetyczny, 2004

11.3. Gospodarka wodno – ściekowa

Istniejąca sieć osadnicza narzuca rozwiązania gospodarki wodno-ściekowej. Teren gminy w zakresie dostarczania wody pitnej obsługuje ponad 20 studni. Rozbudowa istniejącej sieci kanalizacyjnej w celu zapewnienia odbioru nieczystości z całej gminy wiąże się z licznymi inwestycjami. Stan obecny pozwala na obsługę poniżej połowy mieszkańców.

11.3.1. Zaopatrzenie w wodę

Na terenie gminy zlokalizowane są łącznie 24 studnie w 12 miejscowościach – ich zestawienie zbiorcze przedstawia tabela 11.4. Zapewniają one zaopatrzenie w wodę dla 59 miejscowości dzięki zwodociągowaniu większości obszaru gminy. Łączna długość sieci wodociągowych wynosi 300 km a przyłączy do niej 40,9 km.

W planach inwestycyjnych mieści się dalsza rozbudowa zbiorowej sieci wodociągowej. Inwestycje obejmą miejscowości w Windykach, Ławicach, Nowej Wsi Dąbrowie, Kałdunach, Ząbrowie, Stradomie i Prasniecie. Rozbudowa sieci wodociągowej powinna się odbywać jednocześnie z rozbudową sieci kanalizacji sanitarnej.

Tabela 11.4 Zaopatrzenie w wodę z ujęć wodociągowych

Lp.	Miejscowość	Ilość studni	Q [m ³ /h]	H Głębokość [m]	Pobór wody [m ³ /dobę]	Uwagi	Miejscowości obsługiwane przez wodociąg
1	Karaś	2	112,0 112,0	141,0 145,0	180,0	sieć ~30 km prz. ~7,2 km	Karaś, Radomek, Szeplerzyzna, Wikielec, Stradomno, Nejdyki
2	Ławice	2	65,0 50,0	30,0 28,0	40,0	sieć ~3,2 km prz. ~1,1 km	Ławice, Dziarny, Dół, Dłużewo, Dąbrowo, Lipy
3	Kałduny	2	50,0 50,0	31,0 111,0	80,0	sieć ~10,5 km prz. ~2,2 km	Kałduny, Łowizowo, Julin, Kałdunki, Gromoty, Dąbrowo,
4	Mątyki	2	40,0 40,0	48,5 45,5	220,0	sieć ~13 km prz. ~4,0 km	Mątyki, Kałdunki, Dąbrowo, Rudzienice – Kałdunki, Stare Rudzienice
5	Franciszkowo Górne	2	65,0 50,0	72,0 71,3	220,0	sieć ~7,2 km prz. ~2,0 km	Franciszkowo Górne, Franciszkowo Dolne, Wesołowo, Przejazd, Pikus, Borek, Stanowo
6	Nowa Wieś	2	65,0 60,0	35,0 45,0	120,0	sieć ~2,0 km prz. ~0,8 km	Nowa Wieś, Kamień Mały, Kamień Duży, Karłowo Szałkowo, Tynwałd
7	Frednowy	2	45,0 40,0	56,0 72,0	300,0	sieć ~9,5 km prz. ~3,5 km	Frednowy, Wilczany, Makowo, Tynwałd
8	Wola Kamieńska	2	48,0 40,0	36,0 40,0	180,0	sieć ~12,5 km prz. ~3,0 km	Wola Kamieńska, Szałkowo, Kwiry
9	Siemiany	2	40,0 40,0	40,0 35,0	60,0	sieć ~11 km prz. ~2,0 km	Siemiany, Piec, Szwałewo, Rożek
10	Gulb	2	65,0 50,0	47,0 47,0	220,0	sieć ~28,5 km prz. ~9,0 km	Gulb, Skarszewo, Mózgowo, Laseczno, Laseczno Małe, Nejdyki
11	Ząbrowo	2	65,0 60,0	45,0 40,0	250,0	sieć ~17 km prz. ~4,6 km	Ząbrowo, Starzykowo, Kamionka Segnowy, Gałdowo, Szymbark, Gardzień

Źródło: Dane z Urzędu Gminy (Program rozwoju lokalnego gminy Iława, 2004)

11.3.2. Gospodarka ściekowa

Ścieki komunalne powstające na terenie gminy są oczyszczane w Dziarnach. Na stan z końca 2003 r. stopień wykorzystania oczyszczalni oceniany jest na 40 %. Możliwości techniczne oczyszczalni pozwalają na zapewnienie odbioru ścieków z terenu całej gminy. Przeprowadzona modernizacja obiektu pozwala na znaczne polepszenie jakości odprowadzanych ścieków.

W sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki do oczyszczalni zaopatrzonych jest 7 miejscowości: Kwiry, Szałkowo, Kamień Duży, Szeplerzyzna, Karaś, Radomsk oraz Wikielec. Planowana rozbudowa systemu kanalizacyjnego obejmie pozostałe miejscowości.

Jako alternatywę przewiduje się możliwość budowy oczyszczalni cieków w Ząbrowie dla 9 miejscowości: Ząbrowo, Starzykowo, Gardzień, Szymbark, Gałdowo, Gulb, Laseczno, Stradomno, Skarszewo.

Tabela 11.5 Infrastruktura odpowiedzialna za odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych z terenu gminy ¹¹

Urządzenia oczyszczania ścieków	Główne kierunki rozwoju sieci magistralnych kanalizacji sanitarnej	Etapy realizacji
Istniejąca oczyszczalnia ścieków w Dziarnach	m. Iława – Szałkowo – Kwiry,	istniejąca
	m. Iława – Radomek – Szeplerzyzna Wikielec – Karaś,	istniejąca
	m. Iława – Nowa Wieś – Kamień Duży – Wola Kamieńska	I
	Kwiry-Tynwałd-Makowo- Jezierzycy	II
	Dziarnówko - Dziarny - Ławice - Kałduny - Rudzienice -Frednowy- Franciszkowo Górne	
Kałduny - Gromoty		
Istniejąca oczyszczalnia ścieków w m. Suszu	Siemiany – Januszewo (gm. Susz)	I
Projektowana oczyszczalnia ścieków w zach. części gminy	Obsługa miejscowości rejonu: Ząbrowo, Gałdowo, Laseczno	III

¹¹ Źródło Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego gminy Iława

Odmienne rozwiązanie względem odprowadzania ścieków planowane jest dla wsi Siemiany. Jest ono związane z znacznym oddaleniem przestrzennym od innych ośrodków gminy oraz oddzieleniem w postaci dużego zwartego kompleksu leśnego od strony gminy. W związku z powyższym planuje się obsługę wsi przez oczyszczalnię ścieków w sąsiednim Suszu poprzez budowę kolektora sanitarnego w kierunku Januszewa do Suszu lub alternatywnie w Ząbrowie.

W pozostałych miejscowościach, dla których nie przewiduje się poprowadzenia kolektorów kanalizacyjnych z uwagi na ich oddalenie i nieopłacalność inwestycji, gospodarka ściekowa opierać się będzie na indywidualnych zbiornikach bezodpływowych z założeniem okresowego wywozu ich objętości do oczyszczalni bądź też na budowie indywidualnych oczyszczalni przydomowych. Ostatnie rozwiązanie można stosować jedynie w przypadku korzystnych warunków geologicznych dla tego rodzaju inwestycji.

11.4. Podsumowanie

Stan istniejącej na terenie gminy infrastruktury pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

- dobra dostępność tego terenu gwarantują trzy rodzaje transportu: drogowy, kolejowy i wodny
- stan większości szlaków komunikacyjnych można określić jako średni, wymagający nakładów inwestycyjnych,
- drogi przecinające gminę spełniają wymagania zawarte w branżowych aktach prawnych,
- zaopatrzenie ludności w wodę pitną jest w większości przypadków zapewnione,
- system energetyczny opiera się o tradycyjne źródła energii, jednakże istnieją plany modernizacji istniejących źródeł energii, a także wykorzystanie alternatywnych rozwiązań,
- odbiór ścieków za pośrednictwem kanalizacji jest zapewniony jedynie w kilku miejscowościach,
- przeprowadzona modernizacja oczyszczalni ścieków w Dziarnach stwarza możliwość zapewnienia odbioru ścieków z całej gminy i zadowalającego stopnia oczyszczenia.

STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY WIEJSKIEJ IŁAWA

12. ANALIZA SWOT

Diagnoza stanu środowiska oraz uwarunkowań społeczno – gospodarczych gminy Iława pozwoliła na przeprowadzenie ANALIZY SWOT(z ang. Strengths and Weaknesses, Opportunities and Threatens). Jest ona narzędziem służącym skonstruowaniu strategii w zakresie działań związanych z ochroną środowiska i właściwego kształtowania środowiska przyrodniczego. Ramowy program działań w tym obszarze jest efektem szczegółowych studiów polegających na zidentyfikowaniu najważniejszych uwarunkowań wewnętrznych gminy Iława (silnych i słabych stron) i skonfrontowaniu ich z szansami i zagrożeniami płynącymi z makrootoczenia.

Poniżej, w tabeli, wyszczególniono silne i słabe strony w obrębie następujących obszarów:

- uwarunkowania środowiska przyrodniczego
- infrastruktura ochrony środowiska
- uwarunkowania społeczno-gospodarcze

Kompleksowo natomiast rozpatrzone zostały zagrożenia i szanse dla rozwoju działalności związanej z ochroną i zrównoważonym kształtowaniem środowiska w gminie Iława. Obejmują one zarówno trendy i zjawiska o znaczeniu krajowym, jak i europejskim.

UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE GMINY

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	
<ul style="list-style-type: none"> • liczne formy ochrony przyrody • wysoka lesistość – kompleks Lasów Iławskich • wysoka jeziorność (na terenie gminy występuje 75 jezior o powierzchni > 1 ha) • stosowanie nasadzeń leśnych zgodnie z potencjałem siedliska • prowadzenie proekologicznej wielofunkcyjnej gospodarki leśnej przez nadleśnictwo Iława • występowanie rzadkich gatunków roślin i zwierząt • wysokie walory krajobrazowe • gleby dużej czystości – nie występuje zanieczyszczenie siarką i metalami ciężkimi • zasoby słodkich wód podziemnych • 	<ul style="list-style-type: none"> • niezadawalający stan czystości wód rzecznych, przekroczenia w zakresie stężeń biogenów (głównie fosforanów) • zły stan sanitarny wód rzecznych • postępujący proces eutrofizacji jeziora Jeziorak Duży (przekroczone obciążenia fosforem o 33%) • przewaga zbiorników wodnych o znacznej podatności na degradację • znaczna przepuszczalność gruntów, co stanowi zagrożenie dla czystości wód podziemnych
INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA	
<ul style="list-style-type: none"> • funkcjonowanie indywidualnych oczyszczalni ścieków • ekstensywny model rolnictwa • funkcjonowanie zmodernizowanej oczyszczalni ścieków – ścieki oczyszczane są w procesie oczyszczania biologicznego osadem czynnym z podwyższoną redukcją związków biogennych • wydajność oczyszczalni ścieków zaspokajająca potrzeby mieszkańców • umiejętna promocja wartości przyrodniczo-krajobrazowych gminy (np. na stronie internetowej) • modernizacja systemów grzewczych 	<ul style="list-style-type: none"> • brak zorganizowanego systemu odbioru odpadów niebezpiecznych i padłych zwierząt od osób prywatnych • słabo rozwinięty system selektywnej zbiórki odpadów • dzikie wysypiska śmieci • gospodarka wodno-ściekowa uregulowana w niewystarczającym stopniu • zły stan sieci melioracyjnej • dominacja zbiorników bezodpływowych w miejscowościach turystycznych i ośrodkach wypoczynkowych • niska sprawność i stan techniczny urządzeń grzewczych

<p>w oparciu o kotłownie opalane gazem ziemnym w Nowej Wsi i możliwość rozbudowy w Kamieniu Dużym – kotłownie opalane gazem</p> <ul style="list-style-type: none"> • możliwość wykorzystania energii geotermalnej • dominacja przemysłu przetwórstwa spożywczego • brak wysypiska na terenie gminy 	<ul style="list-style-type: none"> • wysoka emisja zanieczyszczeń powietrza wynikająca ze stosowania do opalania węgla • dominacja indywidualnych kotłowni • rozdrobnienie sieci osadniczej, co utrudnia rozbudowę infrastruktury (sieci wodno-kanalizacyjnej, sieci ciepłowniczej)
UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZE	
<ul style="list-style-type: none"> • liczne potencjalnie użyteczne turystycznie tereny • kompleksowy MPZP opracowany w oparciu o stan środowiska • rozwój przedsiębiorczości w zakresie obsługi ruchu turystycznego, agroturystyki i produkcji przyjaznej środowisku • niski udział terenów zurbanizowanych • niski stopień uprzemysłowienia • gleby o dużej przydatności rolniczej i wysokich klasach bonitacyjnych • sprzyjające warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki 	<ul style="list-style-type: none"> • duże natężenie ruchu turystycznego zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego • zły stan obiektów kulturowych • funkcjonowanie przemysłowych ferm chowu i hodowli zwierząt • duży zrzut materii z pól uprawnych do wód jeziornych • konflikty społeczne wynikające z funkcjonowania form ochrony przyrody i związanych z tym ograniczeń • wysoka stopa bezrobocia • niewielki odsetek sadów w strukturze użytkowania gruntów • duże rozdrobnienie powierzchniowe gospodarstw rolnych, najczęściej jest gospodarstw o powierzchni do 1 ha (727), a tylko 32 gospodarstwa posiadają powierzchnię powyżej 50 ha • niewystarczająca infrastruktura techniczna na terenie gminy szczególnie w zakresie kanalizacji, komunikacji drogowej i oświetlenia oraz telefonizacji

ZEWNĘTRZNE BARIERY I CZYNNIKI SPRZYJAJĄCE PROCESOM ROZWOJOWYM W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • planowana budowa Zakładu Zagospodarowania i Utylizacji Odpadów na terenie powiatu • wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa • dostosowane do warunków unijnych prawodawstwo dotyczące ochrony środowiska, szczególnie zasad gospodarowania odpadami • wdrażanie przepisów wynikających z krajowych oraz międzynarodowych aktów prawnych • wojewódzki i powiatowy program ochrony środowiska • duże możliwości korzystania z funduszy europejskich • możliwość prefinansowania (pożyczania z budżetu państwa środków na realizację zadań dofinansowywanych przez UE) przewidziana w nowelizacji ustawy o finansach publicznych • możliwość tworzenia „zielonych miejsc pracy” • zakwalifikowanie obszaru gminy do Zielonych Płuc Polski • rozwój zainteresowania agroturystyką i turystyką przyrodniczą • rozwój rolnictwa ekologicznego • wdrożenie sieci EKONET, Natura 2000 oraz programów: Zielony Pierścień Bałtyku i Zielone Płuca Europy • poprawa konkurencyjności technologii wykorzystujących odnawialne źródła energii	<ul style="list-style-type: none"> • dominacja biernego modelu wypoczynku, co sprzyja koncentracji ruchu turystycznego nad jeziorami • niedofinansowanie działań z zakresu ochrony środowiska, niskie nakłady na ochronę środowiska na wszystkich szczeblach administracji • niestabilna sytuacja ekonomiczna Polski • trudne warunki ekonomiczne w regionie północno-wschodniej Polski • niewielkie kompetencje Służb Ochrony Przyrody (Strażników parku, Straży Rybackiej) w zakresie egzekucji prawa • brak przejrzystych wytycznych i regulacji dotyczących możliwości finansowania działań z zakresu ochrony środowiska • intensyfikacja ruchu na drogach o znaczeniu ponadlokalnym • spadek popularności transportu kolejowego (zarówno towarowego jak i pasażerskiego) na rzecz transportu samochodowego • wzrost natężenia ruchu tranzytowego • brak obwodnic i dróg szybkiego ruchu • konieczność ponoszenia wysokich nakładów inwestycyjnych na technologie wykorzystujące odnawialne źródła energii przy stosunkowo niskich nakładach eksploatacyjnych • długi okres zwrotów poniesionych nakładów w przypadku wdrażania nowych technologii w ochronie środowiska

<ul style="list-style-type: none"> • możliwość pozyskania dopłat do inwestycji ze środków publicznych • możliwość uruchomienia mechanizmów zwolnień i ulg podatkowych • wprowadzanie i coraz większa popularność „czystszych” środków transportu o lepszych parametrach ekonomicznych i u użytkowych • udoskonalanie systemu ekoetykietowania • akcje edukacyjne z zakresu ochrony środowiska skierowane do szerokiego grona odbiorców	
---	--

WIZJA GMINY IŁAWA:

Rozwinięta gospodarczo Gmina Iława producentem zdrowej żywności oraz wysokiej jakości usług turystycznych w otoczeniu czystego powietrza, jezior i lasów.

W oparciu o powyższą wizję gminy wytyczoną w Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego, dla potrzeb programu ochrony środowiska sformułowano, kierując się wnioskami płynącymi z analizy SWOT, następującą misję:

**GMINA IŁAWA OBSZAREM ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU
SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO,
ZACHOWUJĄCA WALORY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO
I KULTUROWEGO.**

13. Uwarunkowania programu

13.1. Polityka ekologiczna państwa

Wiodącą zasadą II Polityki Ekologicznej Państwa jest zasada zrównoważonego rozwoju, która ma się przyczynić do zachowania zasobów i walorów środowiska w stanie zapewniającym trwałe możliwości korzystania z nich, zarówno przez obecne, jak i przyszłe pokolenia, przy jednoczesnym zachowaniu trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz naturalnej różnorodności biologicznej na poziomie krajobrazowym, ekosystemowym, gatunkowym i genowym.

Według zasad przezorności oraz wysokiego poziomu ochrony środowiska wszelkie działania służące ochronie środowiska powinny być podejmowane już w momencie, gdy pojawia się prawdopodobieństwo, że problem wymaga rozwiązania.

Zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi wynika z konstytucyjnej zasady zintegrowanego rozwoju. W praktyce oznacza ona uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi.

Zasada uspołecznienia polityki ekologicznej jest realizowana poprzez stworzenie instytucjonalnych, prawnych i materialnych warunków do udziału obywateli, grup społecznych i organizacji pozarządowych w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju, przy jednoczesnym rozwoju edukacji ekologicznej, rozbudzaniu świadomości i wrażliwości ekologicznej oraz kształtowaniu nowej etyki zachowań wobec środowiska.

Zasada „zanieczyszczający płaci” oznacza pełną odpowiedzialność, jednostki użytkującej zasoby środowiska, za skutki zanieczyszczeń i innych zagrożeń wynikających z jej działalności.

Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010 jest dokumentem krótkookresowym, uszczegóławiającym przyjętą przez Sejm RP w 2001 roku „II Politykę ekologiczną państwa”. Opracowany w 2002 roku „Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002-2010” odnosi się również do polityki krótkookresowej na lata 2003-2006, z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010.

Punkt 187 II Polityki Ekologicznej Państwa z dnia 13.06.2000 r. głosi, iż dokument ten oraz programy wykonawcze do niego powinny być wykorzystywane przy sporządzaniu wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska, a także programów ponadlokalnych i międzywojewódzkich, jeśli właściwe organy samorządowe podejmą decyzję o potrzebie sporządzania takich dokumentów.

II Polityka ekologiczna państwa określa jedynie cele do osiągnięcia oraz narzędzia i instrumenty realizacyjne. Nie ustala natomiast konkretnych zadań do

wykonania. Sposoby osiągania celów polityki ekologicznej zostały sprecyzowane w programie wykonawczym. Przy formułowaniu poszczególnych zadań, zawartych w programie wykonawczym, uwzględniono następujące priorytety:

- Konieczność likwidacji związanych ze stanem środowiska bezpośrednich zagrożeń dla życia i zdrowia ludzi (w tym tzw. „gorących punktów”).
- Konieczność przeciwdziałania degradacji środowiska na terytorium kraju, zwłaszcza na obszarach o szczególnych walorach przyrodniczych (w tym przestrzeni rolniczej i leśnej).
- Konieczność przeciwdziałania zagrożeniom środowiska o charakterze globalnym.

Cele określone w „Polityce ekologicznej państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”, oraz szczegółowe zadania ujęte w „Programie wykonawczym do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002-2010” zostały wykorzystane przy opracowaniu niniejszego programu ochrony środowiska.

Polityka ekologiczna państwa określa limity krajowe, związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska. Ważniejsze z nich to:

- zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu w 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle);
- ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do 1990 r. w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państw OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB);
- ograniczenie zużycia energii o 50% w stosunku do 1990 r. i 25% w stosunku do 2000 r. (również w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB);
- dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990r.;
- odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50% papieru i szkła z odpadów komunalnych;
- pełna (100%) likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych;
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50%, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego – również o 30%;
- ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu w 1990 r.;
- wycofanie z użytkowania etyliny i przejście wyłącznie na stosowanie benzyny bezołowiowej do końca 2005 r.

W gminnych programach ochrony środowiska wyżej wymienione limity mogą zostać ujęte całościowo lub wybiórczo, w zależności od specyficznych warunków danej gminy. W związku z brakiem procedury ogólnego ustalania limitów gminnych, sporządzając program ochrony środowiska, gmina może ustalić własne limity, wzorowane na wskaźnikach krajowych.

Przy sporządzaniu programu ochrony środowiska pod uwagę zostały ponadto wzięte następujące uwarunkowania krajowe:

- Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju (2000) – Polska 2025,
- Narodowa strategia ochrony środowiska na lata 2000-2006 (2000),
- Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 r. (2000),
- Strategia rozwoju energetyki odnawialnej (2000),
- Przepisy prawne,
- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski (2002),
- Polityka leśna państwa (1996),
- Narodowy program przygotowania do członkostwa w UE (1998),
- Narodowa strategia edukacji ekologicznej (1998),
- Średniookresowa strategia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich (1998),
- Koncepcja polityki przestrzennej zagospodarowania kraju (2000),
- Spójna polityka strukturalna rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa (1999),
- Narodowy plan rozwoju na lata 2004-2006 (Ministerstwo Gospodarki, 2002)
- Strategia rozwoju turystyki w latach 2001-2006 (2001),
- strategiczne prognozy oddziaływania na środowisko programów sektorowych
- monitoring środowiska
- wytyczne dotyczące zasad i zakresu uwzględnienia zagadnień ochrony środowiska w programach sektorowych (załącznik do Programu wykonawczego do II Polityki ekologicznej państwa)
- dobre praktyki gospodarowania i systemy zarządzania środowiskowego.

W niniejszym opracowaniu uwzględniono następujące dokumenty stanowiące źródło informacji o uwarunkowaniach lokalnych, będących punktem wyjścia dla wytyczenia strategii ochrony środowiska:

- strategia rozwoju Powiatu Iławskiego i gminy wiejskiej Iława,
- projekt Programu ochrony środowiska dla Powiatu Iławskiego na lata 2008-2011
- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego gminy wiejskiej Iława,
- inne opracowania strategiczno-planistyczne: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin,
- Gminny program energetyczny

- plany ochrony terenów przyrodniczo cennych,
- informacje WIOŚ o stanie środowiska,
- dane statystyczne,
- decyzje administracyjne określające warunki korzystania ze środowiska,
- prawo miejscowe.

13.2. Powiatowy program ochrony środowiska

Projekt programu ochrony środowiska dla Powiatu Iławskiego wytycza następujące kierunki i priorytety działań dla gminy wiejskiej Iława.

OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU						
1.	Przestrzeganie obowiązujących przepisów na obszarach chronionego krajobrazu w procesach inwestycyjnych					
	Lata realizacji	ciągłe				
	Koszty w latach 2004 – 2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
	Brak dodatkowych kosztów					
Źródła finansowania		-				
2.	Ograniczenie zjawiska grodzenia jezior do brzegów i zapewnienie publicznego dostępu do brzegów jezior					
	Lata realizacji	ciągłe				
	Koszty w latach 2004 – 2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
	Brak dodatkowych kosztów					
Źródła finansowania		-				
3.	Działania na rzecz zachowania obiektów i obszarów chronionych					
	Lata realizacji	ciągłe				
	Koszty w latach 2004 – 2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
	5		8	8	8	20
Źródła finansowania		GFOŚiGW, PFOŚiGW, WFOŚiGW,				
4.	Działania na rzecz zachowania obiektów i obszarów chronionych inwestycyjnych					
	Lata realizacji	ciągłe				
	Koszty w latach 2004 – 2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
	5		8	8	8	20
Źródła finansowania		GFOŚiGW, PFOŚiGW, WFOŚiGW,				
OCHRONA GLEB						
5.	Ochrona gruntów rolnych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego					
	Lata realizacji	ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
	Brak kosztów dodatkowych					
Źródła finansowania		-				
6.	Optymalizacja użytkowania terenów przemysłowych/zdewastowanych przez działalność produkcyjną lub usługową					
	Lata realizacji	ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
	Brak kosztów dodatkowych					
Źródła finansowania		-				
7.	Upowszechnienie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych					
	Jednostki realizujące	ODR				
	Lata realizacji	ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
Brak kosztów dodatkowych						
Źródła finansowania		-				
JAKOŚĆ WÓD-ZWIĘKSZENIE STOPNIA ZWODOCIAGOWANIA						
8.	Rozbudowa i modernizacja wodociągów wiejskich					
	Lata realizacji	2004-2011				

JAKOŚĆ WÓD-ZWIĘKSZENIE STOPNIA SKANALIZOWANIA POWIATU						
Kanalizacja miejscowości Siemiany						
9.	Lata realizacji	2004-2005				
	Koszty w latach 2004 – 2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
		2500	2500			
Źródła finansowania		Budżet gminy, WFOŚiGW, środki pomocowe				
Podłączenie do oczyszczalni w miejskiej w Dziarnach miejscowości: Nowa Wieś, Kamień Duży i Wola Kamińska						
10.	Lata realizacji	2006-2007				
	Koszty w latach 2004 – 2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
				1000	1500	
Źródła finansowania		Budżet gminy, WFOŚiGW, środki pomocowe				
Podłączenie do oczyszczalni miejskiej w Dziarnach miejscowości: Kwiry, Tynwałd, Makowo, Jezierzycze, Dziarnówko, Dziarny, Łowice, Kałduny, Rudzienice, Frednowy, Fanciszkowo Górne, Gromoty						
11.	Lata realizacji	2008-2011				
	Koszty w latach 2004 – 2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
						4000
Źródła finansowania		Budżet gminy, WFOŚiGW, środki pomocowe				
Budowa nowej oczyszczalni w Ząbrowie						
12.	Lata realizacji	2008-2011				
	Koszty w latach 2004 – 2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
						2000
Źródła finansowania		Budżet gminy, WFOŚiGW, środki pomocowe				
Budowa kanalizacji w m. Ząbrowo, Gałdowo i Laseczno, z podłączeniem do oczyszczalni w Ząbrowie						
13.	Lata realizacji	2007-2011				
	Koszty w latach 2004 – 2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
						2000
Źródła finansowania		Budżet gminy, WFOŚiGW, środki pomocowe				
Rozbudowa podczyszczalni ścieków						
14.	Jednostki realizujące	Podmiot gospodarczy (gm.Iława)				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Koordynowane				
	Lata realizacji	2007				
	Koszty w latach 2004 – 2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
					b.d.	
Źródła finansowania		Własne, WFOŚiGW,				
Sukcesywna realizacji zaleceń z inwentaryzacji ujęć wód podziemnych						
15.	Jednostki realizujące	Starostwo/Urząd Gminy/Właściciele studni				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Własne				
	Lata realizacji	2007-2011				
	Koszty w latach 2004 – 2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
					b.d.	b.d.
Źródła finansowania						
Rozbudowa kanalizacji deszczowej						
16.	Lata realizacji	2004-2011				
	Koszty w latach 2004 – 2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Źródła finansowania						
JAKOŚĆ POWIETRZA-POPRAWA JAKOŚCI I OCHRONA POWIETRZA						
Opracowanie „Projektu planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe”						
17.	Lata realizacji	2005-2006				
	Koszty w latach 2004 – 2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
			10	10		
Źródła finansowania		Budżet gminy				
Sukcesywna termoizolacja budynków i modernizacja kotłów administrowanych przez gminę						
15.	Lata realizacji	2004-2011				
	Koszty w latach 2004 – 2011 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	2008-2011
		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Źródła finansowania		Budżet gminy, WFOŚiGW				

14. STRATEGICZNE RAMY FUNKCJONOWANIA OCHRONY ŚRODOWISKOWEJ W GMINIE WIEJSKIEJ IŁAWA

Nr	OBSZAR/CEL	ZADANIE	SZACUNKOWE KOSZTY REALIZACJI [zł]	ŹRÓDŁO FINANSO- WANIA	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA ZADANIE	PRIORYTET REALIZACJI	TERMIN REALIZACJI	NARZĘDZIE MONITOROWANIA
1.	Obszar strategiczny	OCHRONA WALORÓW I ZASOBÓW PRZYRODNICZO-KULTUROWYCH						
1.1.	Cel strategiczny	Ochrona zasobów przyrody						
1.1.1.	Cel operacyjny	Stały monitoring obiektów cennych przyrodniczo						
1.1.1.2.		Inwentaryzacja stanu zdrowotnego pomnikowych drzew	200	GFOŚiGW	NGO, jednostki kultury i oświaty	optimum	2005	sporządzenie raportu poinwentaryzacyjnego
1.1.1.3.		Intensyfikacja działań kontrolnych w obrębie ścisłej ochrony rezerwatowej	-	WFOŚiGW, BOŚ	nadleśnictwo, PK Pojezierza Iławskiego, NGO, społeczeństwo	minimum	zadanie ciągłe	dokumentacja kontrolna
1.1.1.4.		Kontrola i rozbiórka nielegalnych stanowisk wędkarskich	3000/rok	środki PZW	PZW	optimum	zadanie ciągłe	liczba zlikwidowanych obiektów
1.1.1.5.		Okresowy monitoring stanowisk rzadkich gatunków roślin i zwierząt	500/cykl	fundusze jednostek naukowych,	NGO, nadleśnictwo, PK Pojezierza Iławskiego, placówki naukowe	optimum	zadanie ciągłe	dokumentacja pokontrolna, ewentualne opracowania naukowe
1.1.1.6.		Rozpoznanie przyrodnicze wskazanych do objęcia ochroną obszarów oraz najstarszych drzew wraz z działaniami na rzecz ich zachowania – zgodnie z POŚ Powiatu Iławskiego	49 000	GFOŚiGW, PFOŚiGW, WFOŚiGW	UG	optimum	zadanie ciągłe	dokumentacja

1.1.2.	Cel operacyjny	Ochrona obiektów o charakterze podmokłym						
1.1.2.1.		Identyfikacja zagrożeń powodujących degradację terenów podmokłych	30 zł/ km ²	środki UE	nadleśnictwo, Strażnicy Parku, NGO	optimum	od 2005	dokumentacja pokontrolna
1.1.2.2.		Inwentaryzacja stanu barier biogeochemicznych	50 zł/ km	środki gminy, FOGR, UE	NGO	minimum	2005	wykonanie dokumentu
1.1.2.3.		Opracowanie programu zachowania odpowiednich stosunków wodnych na obszarach wodno - błotnych ze szczególnym uwzględnieniem Jeziora Karaś	5000	środki UE	Wojewódzki Konserwator Ochrony Przyrody, EkoFundusz	minimum	2006	wykonanie dokumentu
1.2.1.	Cel operacyjny	Zachowanie enklaw i korytarzy ekologicznych						
1.2.1.1.		Zabiegi pielęgnacyjne zadrzewień śródpolnych gruntów gminy	3000/rok	środki gminy, FOGR, UE	właściciele gruntów, UG	minimum	2005	wykonanie dokumentu
1.2.1.2.		Pozyskanie środków finansowych na działania związane z ochroną korytarzy wyznaczonych w ramach sieci NATURA 2000	koszty administracyjne	Fundusze Strukturalne UE	MŚ, IOP, UG	minimum	2004	pozyskane fundusze
1.2.	Cel strategiczny	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych						
1.2.1.	Cel operacyjny	Ograniczenie negatywnego wpływu rolnictwa na jakość wód powierzchniowych i podziemnych						
1.2.1.1.		Rozpropagowanie działań ochronnych w zlewniach i mikrozlewniach zbiorników oraz cieków wodnych poprzez przeprowadzenie cyklu spotkań z różnymi grupami społecznymi	100/spotkanie	środki własne UG	UG, sołtys, ODR	minimum	2005	przeprowadzone spotkania, rozdysponowane materiały informacyjne
1.2.1.2.		Pielęgnacja zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, nad oczkami wodnymi i brzegami innych wód	3000	FOGR	właściciele gruntów, UG	minimum	zadanie ciągłe od 2006	liczba przeprowadzonych zabiegów pielęgnacyjnych

Program ochrony środowiska gminy wiejskiej Iława

1.2.1.3.		Zorganizowanie konkursu wśród młodzieży szkolnej na znajomość "Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych",	500/konkurs	środki własne UG, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Kuratorium Oświaty	UG, ODR, sołtys, nauczyciele	minimum	2005 - cyklicznie	przeprowadzony konkurs
1.2.1.4.		Propagowanie wśród rolników (poprzez zebrania wiejskie, broszury, spotkania ODR) pozostawiania resztek poźniwnych dla zwiększenia sorpcyjności gleby względem nawozów azotowych	3000	UG, ARiMR, ODR, Ministerstwo Rozwoju Wsi	UG, ODR, sołtys,	minimum	2005- zadaniu ciągłe	wydanie broszur, przeprowadzenie spotkań
1.2.1.5.		Propagowanie dolistnego nawożenia roślin szczególnie na obszarach położonych w bliskim sąsiedztwie zbiorników wodnych	100/spotkanie	Fundusze Strukturalne UE	UG, ODR, sołtys,	minimum	2004- zadanie ciągłe	przeprowadzone spotkania
1.2.1.6.		Zachęcanie rolników na zebraniach wiejskich do wprowadzania poplonów, roślin motylkowych oraz zwiększania powierzchni trwałych użytków zielonych	0	-	ODR, sołtys,	minimum	2004- zadanie ciągłe	przeprowadzone spotkania
1.2.1.7.		Informowanie rolników (broszury, zebrania wiejskie) o konsekwencjach dla wód powierzchniowych wylewania ścieków i gnojówki na pola, popularyzacja systemów ściółkowych w budynkach inwentarskich	100/zebranie	UG	UG, sołtys	minimum	2004- zadanie ciągłe	przeprowadzone spotkania
1.2.1.8.		Pomoc merytoryczna dla rolników starających się o środki finansowe z UE na dostosowanie gospodarstw do wymogów ochrony środowiska np. na budowę nowoczesnych składowisk obornika i zbiorników na gnojówkę	0	-	ODR, UG	minimum	2004- zadanie ciągłe	udzielona pomoc
1.2.1.9.		Propagowanie przekwalifikowania gospodarstw na produkcję ekologiczną lub zrównoważoną oraz informowanie o możliwości dofinansowania z UE (broszury i zebrania rolnicze)	3000	ARiMR, ODR, Ministerstwo Rozwoju Wsi	sołtys, rolnicy, ODR, KCDRRiOW	minimum	2005	przeprowadzenie szkoleń i wydanie broszur

1.2.1.10.		Zorganizowanie (przy współpracy z innymi gminami) szkoleń dla rolników na temat upraw ekologicznych i specjalistycznych	500/spotkanie	ODR, ARiMR, UG	ODR, ARiMR, UG, softys,	maximum	2005	przeprowadzone spotkania
1.2.1.11.		Wnioskowanie o założenie piezometrów w celu kontroli substancji potencjalnie mogących przedostawać się ze składowiska do zbiornika wód podziemnych		właściciel	Zarząd Wysypiska	minimum	2004	założone piezometry
1.2.2.	Cel operacyjny	Ograniczenie negatywnego wpływu turystyki na jakość wód powierzchniowych i podziemnych						
1.2.2.1.		Weryfikacja zgodności pozwoleń na funkcjonowanie obozowisk i pól namiotowych	0	-	Dyrekcja Parku Krajobrazowego, UG	minimum	2004	przeprowadzenie weryfikacji
1.2.2.2.		Sezonowe kontrole pól namiotowych i obozowisk	0	-	UG, Urząd Wojew., Sanepid	optimum	2004-zadanie ciągłe	wydana dokumentacja
1.2.2.3.		Nałożenie obowiązku wyposażenia pól namiotowych, obozowisk i kąpielisk w toalety publiczne		właściciel	Sanepid, UG	minimum	2004	postawione sanitariaty
1.3.	Cel strategiczny	Poprawa jakości klimatu akustycznego						
1.3.1.	Cel operacyjny	Minimalizacja uciążliwości hałasu						
1.3.1.1.		Wprowadzanie nowych, uzupełnianie i pielęgnacja istniejących zadrzewień oraz zakrzewień wzdłuż dróg gminnych	3000	FOGR	Zarząd Dróg, UG	optimum	zadanie ciągłe od 2006	zadrzewienie wzdłuż dróg na km
1.3.1.2.		Identyfikacja źródeł hałasu i sporządzenie ich aktualnego rejestru	koszty administracyjne	UG	UG, WIOŚ	optimum	2007	rejestr źródeł hałasu
1.3.1.3.		Ustalenie zakresu ograniczeń co do czasu funkcjonowania instalacji i korzystania z urządzeń emitujących hałas mogący negatywnie oddziaływać na środowisko (w ramach pozwoleń na emisję)	koszty administracyjne	UG	UG	minimum	2004	wydanie odpowiednich pozwoleń
1.3.1.4.		Zaangażowanie właścicieli ośrodków wypoczynkowych w kontrolę przestrzegania ograniczeń dotyczących hałasu	koszty administracyjne	UG	właściciele ośrodków	optimum	2004	liczba zaangażowanych ośrodków

1.3.1.5.		Rozpoznanie potrzeby wprowadzenia ograniczeń i ewentualne wnioskowanie o utworzenie stref ciszy na terenie gminy	koszty administracyjne	UG	UG	maksimum	2006	złożone wnioski, dokumentacja z rozpoznania poziomu hałasu
1.4.	Cel strategiczny	Intensyfikacja działań służących ochronie gleby i powierzchni ziemi						
1.4.1.	Cel operacyjny	Zrównoważone zarządzanie gruntami o zdegradowanej pokrywie glebowej i ograniczenie powstawania użytków marginalnych						
1.4.1.2.		Sporządzenie wniosku do starostwa powiatowego o wykonanie rejestru terenów zdegradowanych i użytków marginalnych	koszty administracyjne	UG	UG	maksimum	2006	złożenie wniosków
1.4.1.1.		Sporządzenie wniosku do starostwa powiatowego o opracowanie planu gospodarowania na gruntach zdegradowanych	koszty administracyjne	UG	UG	maksimum	2007	złożenie wniosków
1.4.1.2.		Optymalizacja użytkowania terenów przemysłowych/zdewastowanych przez działalność produkcyjną lub usługową – zgodnie z POŚ Powiatu Iławskiego	Brak kosztów dodatkowych	-	UG	minimum	zadanie ciągle	Zmiany w areale gruntów zdewastowanych
1.4.2.	Cel operacyjny	Ograniczenie skali erozji wietrznej, wodnej i wąwozowej						
1.4.2.1.		Współorganizowanie szkoleń i materiałów informacyjnych w celu popularyzacji zapisów zawartych w Kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej oraz zachęcanie rolników do uczestnictwa w nich	3000/rok	ARiMR, ODR, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	UG, sołtys, rolnicy, ODR, KCDRRiOW	minimum	2005	liczba odbytych szkoleń i rozdysponowanych materiałów
1.4.2.2.		Zachęcanie do uczestnictwa w programach rolnośrodowiskowych poprzez pomoc merytoryczną oraz udostępnienie informacji o możliwościach przystąpienia do programów	koszty administracyjne	ODR, ARiMR, UG	ODR, KCDRRiOW	minimum	2006	liczba gospodarstw przystępujących do programu
1.4.2.3.		Propagowanie utrzymywania pokrywy roślinnej na gruntach rolnych poprzez akcję informacyjną (współorganizacja)	1500/rok	ODR, ARiMR, UG	UG, sołtys, rolnicy, ODR	minimum	2005	liczba odbytych szkoleń i rozdysponowanych materiałów

1.5.	Cel strategiczny	Ochrona środowiska w rolnictwie, turystyce oraz działalności produkcyjnej						
1.5.1.	Cel operacyjny	Minimalizacja negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko						
1.5.1.1		Akcja informacyjna dla rolników dotycząca konieczności wyposażania gospodarstw w urządzenia do przechowywania odchodów zwierzęcych	1500/rok	ODR, ARiMR, KCDRRiOW, UG	UG, sołtys, rolnicy, ODR. KCDRRiOW	minimum	2005	liczba odbytych szkoleń i rozdysponowanych materiałów
1.5.1.2		Merytoryczne wsparcie inicjatyw zmierzających do powołania regionalnych grup producenckich	koszty administracyjne	środki własne UG	UG, grupy producenckie	optimum	2004-zadanie ciągłe	funkcjonowanie grup producenckich
1.5.1.3		Opracowanie i zainicjowanie pilotażowych programów ograniczania szkodliwości produkcji zwierzęcej na środowisko – wprowadzenie pakietu działań sprzyjających ochronie środowiska na obszarach wiejskich	3000/rok	ODR, ARiMR, UG	UG, ODR	optimum	zadanie ciągłe	wykonanie i wdrożenie dokumentu
1.5.1.4		Ustalenie procedury kontrolnej i monitoringu postępowania z opakowaniami po nawozach sztucznych i środkach ochrony roślin	koszty administracyjne	środki własne ODR i UG	ODR, UG	maksimum	2005	opracowanie procedury
1.5.1.5		Wypracowanie systemu odbioru i utylizacji padłych zwierząt wśród rolników indywidualnych	koszty administracyjne	środki własne UG	firmy	optimum	2005	sprawne działanie systemu
1.5.1.6		Szkolenia na temat gospodarstw ekologicznych – spotkania ze specjalistami i praktykami (właścicielami gospodarstw)	5000/rok	środki własne UG, ARiMR, KCDRRiOW	specjaliści w zakresie rolnictwa ekologicznego	optimum	zadanie ciągłe	liczba przeprowadzonych szkoleń
1.5.1.7		Promowanie gospodarstw ekologicznych i zrównoważonych poprzez dostęp w Urzędzie Gminy do informacji o nich, umieszczenie ich adresów na stronie internetowej, umniejszenie podatków, dostarczanie informacji o zrzeczeniach gospodarstw ekologicznych	200/rok	Fundusze Strukturalne UE, Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej	UG, rolnicy, Ekoland. KCDRRiOW	minimum	2005-zadania ciągłe	Liczba gospodarstw ekologicznych korzystających z ulg, zamieszczenie informacji na stronie internetowej
1.5.1.8		Opracowanie Programu restrukturyzacji rolnictwa (na 10 lat),	13000	środki własne UG, ARiMR	organizacja pozarządowa	minimum	2006	wykonanie dokumentu

Program ochrony środowiska gminy wiejskiej Iława

1.5.1.9		Opracowanie Strategii rozwoju agroturystyki w gminie w ramach Programu Restrukturyzacji Rolnictwa	w kosztach PRR	ARIMR, UG	jednostka wybrana w drodze przetargu	minimum	2005-2006	wykonanie dokumentu
1.5.1.10		Praktyczne wdrożenie Programu Restrukturyzacji Rolnictwa i Rozwoju Agroturystyki	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	minimum	zadanie ciągłe od 2007	realizacja zadań zawartych w programie
1.5.2	Cel operacyjny	Minimalizacja negatywnego wpływu turystyki na środowisko						
1.5.2.1.		Wymuszenie na właścicielach ośrodków wypoczynkowych przestrzegania wymagań ochrony środowiska	koszty administracyjne	środki własne UG	WIOŚ, UG	minimum	zadanie ciągłe od 2005	liczba zweryfikowanych pozwoleń
1.5.2.2.		Ukierunkowanie ruchu turystycznego poprzez wskazania lokalizacyjne infrastruktury turystycznej z ominięciem obszarów najcenniejszych przyrodniczo	koszty administracyjne	środki własne UG	UG, Park krajobrazowy, Nadleśnictwo	minimum	zadanie ciągłe od 2005	przeprowadzenie weryfikacji wskazań lokalizacyjnych dla inwestycji
1.5.2.3.		Stworzenie systemu ulg i preferencyjnych warunków dla osób tworzących bazę pobytową na warunkach przyjaznych środowisku	koszty administracyjne	środki własne zaangażowanych jednostek	UG, związek gmin "Jeziorak", powiat	optimum	2006	wdrożenie systemu
1.5.2.4.		Weryfikacja planów rozwoju turystyki pod kątem ich wpływu na środowisko	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	minimum	zadanie ciągłe od 2005	przeprowadzenie weryfikacji

2.	Obszar strategiczny	Infrastruktura dla ochrony środowiska						
2.1.	Cel strategiczny	Optymalizacja gospodarki wodno-ściekowej						
2.1.1	Cel operacyjny	Rozwój gospodarki ściekowej w gminie						
2.1.1.1		Ewidencja zbiorników bezodpływowych i ujęć wód podziemnych własnych	koszty administracyjne	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, UG, WFOŚiGW	UG	minimum	2005	sporządzenie raportu pokontrolnego
2.1.1.2		Sporządzenie rejestru nielegalnych odprowadzeń ścieków do wód powierzchniowych	koszty administracyjne		UG	minimum	2005	rejestr
2.1.1.3		Sporządzenie planu wykonania niezbędnych urządzeń zabezpieczających wodę przed zanieczyszczeniem	3000		UG, NGO	minimum	2004	opracowanie planu
2.1.1.4		Kanalizacja miejscowości Siemiany	7 900 tys. zł.		UG	minimum	2005-2006	% wykonania inwestycji
2.1.1.5		Przeprowadzenie bieżącej konserwacji sieci kanalizacyjnej	5000/rok		UG	minimum	2005-2014	długość skontrolowanych i naprawionych kolektorów
2.1.1.6		Podłączenie do oczyszczalni miejskiej w Dziarnach miejscowości Nowa Wieś, Kamień Duży i Wola Kamieńska – zgodnie z POŚ Powiatu Iławskiego	15 000 tys. zł		UG	minimum	2005-2007	% wykonania inwestycji
2.1.1.8		Podłączenie do oczyszczalni miejskiej w Dziarnach miejscowości Kwiry, Tynwałd, Makowo, Jezierzycze, Dziarnówko, Dziarny, Ławice, Kałduny, Rudzienice, Frednowy, Franciszkowo Górne, Gromoty – zgodnie z POŚ Powiatu Iławskiego	10 500 tys. zł		UG	minimum	2008-2013	% wykonania inwestycji
2.1.1.9		Budowa nowej oczyszczalni w Ząbrowie – zgodnie z POŚ Powiatu Iławskiego	20 000 tys. zł.		UG	optimum	2008 - 2011	% wykonania inwestycji
2.1.1.10		Budowa kanalizacji w miejscowościach Ząbrowo, Gałdowo i Laseczno z podłączeniem do oczyszczalni w Ząbrowie - zgodnie z POŚ Powiatu	2000 tys. zł.		UG	minimum	2008-2011	% wykonania inwestycji

Program ochrony środowiska gminy wiejskiej Iława

		Iławskiego						
		Modernizacja oczyszczalni miejskiej w Dziarnach (suszarńia osadów ściekowych) – zgodnie z POŚ Powiatu Iławskiego	3500 tys. PLN		UG	minimum	2005-2006	% wykonania inwestycji
2.1.1.11		Monitoring sposobu postępowania ze ściekami na 50 posesjach rocznie i sporządzanie raportu z kontroli	koszty administracyjne		UG	optimum	2005-zadanie ciągłe	sporządzenie raportu pokontrolnego
2.1.1.12		Rozbudowa kanalizacji deszczowej – zgodnie z POŚ Powiatu Iławskiego	b.d.		UG	optimum	2004-2010	% wykonania inwestycji
2.1.1.13		Inwentaryzacja źródeł spływu wód deszczowych na terenie gminy	koszty administracyjne		UG	optimum	2006	sporządzenie rejestru źródeł zanieczyszczeń tego typu
2.1.1.14.		Likwidacja nielegalnych przyłączy ścieków	koszty administracyjne		UG	minimum	2005-zadanie ciągłe	liczba zlikwidowanych przyłączy/rok
2.1.1.15.		Uświadczenie mieszkańcom długookresowych korzyści płynących z racjonalizacji gospodarki ściekowej i przeprowadzenie referendum dotyczącego samoopodatkowania się mieszkańców na ten cel	koszty administracyjne		UG	minimum	2004	przeprowadzenie referendum i jego wynik
2.1.1.16.		Opracowanie katalogu-informatora dotyczącego indywidualnych oczyszczalni ścieków i jego ciągła aktualizacja	koszty administracyjne		UG	optimum	2004	sporządzenie katalogu
2.1.1.17.		Przeprowadzenie akcji informacyjnej na temat warunków prawnych i budowlanych oraz kosztów związanych z budową oczyszczalni indywidualnych oraz korzystnych ofert firm profesjonalnych zajmujących się tą dziedziną	koszty administracyjne		UG	minimum	2004	Ilość rozproszonych materiałów
2.1.1.18.		Udzielanie porad w sprawie budowy indywidualnych oczyszczalni ścieków	koszty administracyjne		UG	minimum	2004-zadanie ciągłe	liczba udzielonych porad

2.1.1.19.		Promowanie budowy indywidualnych roślinno-stawowych oczyszczalni ścieków	koszty administracyjne		właściciel posesji	minimum	2005-2014	liczba zamontowanych oczyszczalni
2.1.2	Cel operacyjny	Zaspokojenie potrzeb w stosunku do wody pitnej						
2.1.2.1		Sukcesywna realizacja zaleceń z inwentaryzacji ujęć wód podziemnych – zgodnie z POŚ Powiatu Iławskiego	wg potrzeb	środki własne UG, środki pomocowe	UG	minimum	2007-2001	% wykonanej inwestycji
2.1.2.2		Budowa wodociągu w Windykach	176	Środki własne UG, środki pomocowe	UG	minimum	2007-2013	% wykonanej inwestycji
2.1.2.3		Rozbudowa wodociągów i modernizacja istniejących stacji uzdatniania wody	2 000	środki własne UG, środki pomocowe	UG	optimum	2004-2011	% wykonanej inwestycji
2.1.2.4		Stały monitoring jakości wody pitnej (wystąpienie z wnioskiem o sprawdzenie)	koszty administracyjne	środki własne UG,	UG	minimum	2005	monitoring jakości wody
2.1.2.5		Racjonalizacja taryf za wodę	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	minimum	zadanie ciągłe	sporządzenie nowych taryf
2.1.3	Cel operacyjny	Racjonalna gospodarka zasobami wodnymi w rolnictwie						
2.1.3.1.		Wykorzystanie oczek śródpolnych jako źródła wody do małoobszarowych nawodnień deszczownianych	0	-	właściciele gruntów	optimum	2004	liczba wykorzystanych oczek
2.1.4.	Cel operacyjny	Optymalizacja zużycia energii elektrycznej i ciepłej oraz promocja alternatywnych źródeł energii						
2.1.4.1.		Uruchomienie mechanizmu ulg podatkowych (w postaci obniżonego podatku od gruntów) dla inwestorów zainteresowanych wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	minimum	2005-zadanie ciągłe	podjęcie stosownej uchwały, liczba podjętych tego typu inwestycji
2.1.4.2.		Częściowa likwidacja indywidualnych kotłowni węglowych i pieców na rzecz kotłowni na gaz ziemny		Środki własne, UG	UG, właściciele	minimum	zadanie ciągłe	% zmodernizowanych kotłowni/stopień zmiany struktury wykorzystania nośników energii

Program ochrony środowiska gminy wiejskiej Iława

2.1.4.3.		Zorganizowanie pomocy finansowej dla mieszkańców realizujących inwestycje wykorzystujące alternatywne źródła energii	koszty administracyjne	Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, Fundacja na Rzecz Rozwoju Wsi Polskiej "Polska Wieś 2000" im Macieja Rataja	UG	minimum	2004-2005	podjęcie stosownej uchwały, liczba wniosków o dofinansowanie
2.1.4.4.		Wnioskowanie o przyznanie środków na przekształcenie istniejących systemów opalania w obiektach publicznych w systemy bardziej przyjazne dla środowiska, w szczególności ograniczenie "niskiej emisji"	koszty administracyjne	Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, Fundacja na Rzecz Rozwoju Wsi Polskiej "Polska Wieś 2000" im. Macieja Rataja	jednostka wybrana w drodze przetargu	optimum	2010 - 2014	% zmodernizowanych urządzeń grzewczych
2.1.4.5.		Wprowadzenie ulg od budynków, w których zostały przeprowadzone zabiegi termorenowacyjne lub wprowadzono inny niż węglowy sposób ogrzewania domostwa	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	optimum	po 2008	podjęcie stosownej uchwały, liczba przeprowadzonych zabiegów termorenowacyjnych
2.1.4.6.		Ustalenie zasad refinansowania inwestycji modernizacji urządzeń grzewczych	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	minimum	2004	podjęcie stosownej uchwały
2.1.4.7.		Zakup żarówek energooszczędnych do obiektów użyteczności publicznej	koszt zakupu	środki własne UG	UG	optimum	2007	% wymienionego oświetlenia
2.1.4.8.		Rozpoczęcie sukcesywnego zastępowanie węgla proekologicznymi paliwami (gaz ziemny, olej lekki) poprzez modernizację systemów grzewczych	50000 rocznie	Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, Fundacja na Rzecz Rozwoju Wsi Polskiej "Polska Wieś 2000" im Macieja Rataja	jednostka wybrana w drodze przetargu	optimum	ciągle od 2006	procent urządzeń poddanych modernizacji

2.1.4.9.		Przeprowadzenie akcji promującej zabiegi termoregulacyjne w miejscach gdzie nie jest ekonomicznie uzasadnione podłączenie do sieci ciepłowniczej (naprawa i uszczelnianie stolarki okiennej, izolacja stropów, instalacja ekranów zagrzejnikowych, docieplanie)	3 000	środki własne UG	UG	optimum	2005-zadanie ciągłe	akcja promująca, broszury
2.1.4.10.		Przeprowadzenie audytu energetycznego termomodernizowanych budynków komunalnych i obiektów użyteczności publicznej w gminie i przekształcenie istniejących systemów opalania w bardziej przyjazne środowisku	15000	środki własne UG, Fundusze Strukturalne UE ZPORR - priorytet 1-działanie 1.2	UG	optimum	2005-2007	audyt
3.	Obszar strategiczny	Współpraca międzyinstytucjonalna i udział społeczności lokalnej w działaniach ochrony środowiska						
3.1	Cel strategiczny	Wzmocnienie skuteczności działań kontroli jakości środowiska						
3.1.1	Cel operacyjny	Zoptymalizowanie procesu przepływu informacji między UG a jednostkami odpowiedzialnymi za kontrolę jakości środowiska						
3.1.1.1.		Usprawnienie procesu interweniowania do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska w przypadkach wystąpienia uzasadnionych podejrzeń przekroczeń standardów jakości środowiska poprzez intensyfikację współpracy	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	minimum	2004	Wzrost sprawności interwencji
3.1.1.2.		Opracowanie systemu przekazywania władzom gminy przez WIOŚ wyników pomiarów emisji gazów i pyłów z lokalnych źródeł zanieczyszczeń	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	minimum	2005	liczba przekazanych informacji
3.1.1.3.		Rozpoznanie zagrożenia poważną awarią na terenie gminy i sporządzenie planu przeciwdziałania	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	minimum	2006	zapobiegnięcie wystąpienia awariom

3.2.	Cel strategiczny	Podnoszenie świadomości ekologicznej władz gminy i społeczeństwa						
3.2.1	Cel operacyjny	Zwiększenie świadomości ekologicznej pracowników administracji publicznej						
3.2.1.1.		Szkolenie kadr w zakresie ochrony środowiska poprzez uczestnictwo w specjalistycznych kursach z zakresu pozyskiwania funduszy europejskich	2000	środki własne UG	MŚ, MRiRW	minimum	od 2004	uczestnictwo w szkoleniach
3.2.2.	Cel operacyjny	Wzrost aktywności społeczeństwa w zakresie działań związanych z ochroną środowiska						
3.2.2.1.		Opracowanie programu edukacji ekologicznej dla gminy – zgodnie z POŚ Powiatu Iławskiego	10 000	środki własne, UG, PK, MEN	NGO	optimum	2005 - 2006	Wykonany dokument
3.2.2.2.		Wsparcie edukacji ekologicznej i innych działań ekologicznych w szkołach – zgodnie z POŚ Powiatu Iławskiego	40 000	środki własne, UG, PK, MEN, GWOSiGW	UG, NGO		Zadanie ciągłe	Liczba podjętych inicjatyw
3.2.2.3.		Akcja informacyjna w zakresie uwzględnionym w programie edukacyjnym i zaangażowanie w ich realizację szerokiego grona osób i instytucji	2000	środki własne, UG, PK, MEN	UG i NGO	optimum	2005	przeprowadzenie akcji
3.2.2.4.		Akcja informacyjna społeczeństwa odnośnie społecznych kosztów strat wody, promocja żarówek energooszczędnych	2000	środki własne i UG	UG i NGO	optimum	2006	przeprowadzenie akcji
3.2.2.5.		Akcja informacyjna propagująca model konsumpcji przyjaznej środowisku	koszty administracyjne	środki własne i UG	UG i NGO	maksimum	2008	przeprowadzenie akcji
3.2.2.6.		Wdrożenie programu edukacyjnego	5000	środki własne, UG, PK, MEN	NGO	optimum	2005-2008	Wdrożony program
3.2.2.7.		Referendum w sprawie samoopodatkowania się mieszkańców gminy na cele publiczne	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	maksimum	2008	przeprowadzenie akcji
3.2.2.8.		Zachęcanie mieszkańców do uczestnictwa w posiedzeniach Rady Gminy i wpływanie na proces decyzyjny poprzez składanie skarg i wniosków	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	maksimum	2004	uczestnictwo mieszkańców w posiedzeniach Rady

Program ochrony środowiska gminy wiejskiej Iława

3.2.2.9.		Stworzenie zasad udziału wolontariuszy w pracach związanych z utrzymaniem porządku i czystości w gminach	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	maksimum	2007	Określenie zasad
3.2.2.10.		Sporządzenie planu tworzenia „zielonych miejsc pracy”	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	maksimum	2008	Sporządzony plan
3.3.	Cel strategiczny	Działalność informacyjno – doradcza						
3.3.1.	Cel operacyjny	Optymalizacja dostępności do informacji o gminie						
3.3.1.1		Utworzenie bazy danych zawierającej informacje o rolnictwie, turystyce, usługach i infrastrukturze na obszarze gminy w powiązaniu z kwestiami środowiskowymi	5000/rok	środki własne UG	UG	optimum	zadanie ciągłe	Istnienie bazy danych
3.3.1.2		Opracowanie harmonogramu szkoleń prowadzonych w gminie i udostępnienie go w bazie danych, ulotkach itp.	500/rok	środki własne UG	UG	optimum	zadanie ciągłe	Opracowany harmonogram
3.3.1.3		Publikacja i szeroka dystrybucja gminnego programu ochrony środowiska, między innymi w Biuletynie Informacji Publicznej	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	optimum	2004	Opublikowanie Gminnego Programu Ochrony środowiska
3.4.	Cel strategiczny	Współpraca międzyinstytucjonalna						
3.4.1.	Cel operacyjny	Kontynuacja i poszerzenie współpracy międzyinstytucjonalnej						
3.4.1.		Pisemna wymiana i obieg informacji między gminą a nadleśnictwami	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	minimum	zadanie ciągłe od 2004	Obieg informacji
3.4.2		Wzajemne opiniowanie wszelkich planów, programów oraz innych przedsięwzięć strategicznych	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	minimum	zadanie ciągłe od 2004	Obieg informacji
3.4.3		Dążenie do wypracowania wspólnej polityki środowiskowej z gminami ościennymi	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	minimum	zadanie ciągłe od 2004	Obieg informacji
3.4.4		Kontynuacja i poszerzenie zakresu współpracy w związku gmin "Jeziorak"	koszty administracyjne	środki własne UG	UG	minimum	zadanie ciągłe od 2004	Obieg informacji

Wykaz użytych skrótów i zwrotów:

- środki własne UG – środki własne budżetu gminy,
- NGO – z ang. organizacje pozarządowe
- ODR – Ośrodek Doradztwa Rolnego
- PK – park krajobrazowy,
- MEN – Ministerstwo Edukacji Narodowej
- minimum – bardzo ważne
- optimum – ważne,
- maksimum – mniej ważne
- ZPORR - Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)
- ARiMR - Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
- KCDRRiOW- Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich
- BOŚ – Bank Ochrony Środowiska
- PZW – Polski Związek Wędkarski
- GFOŚiGW, PFOŚiGW, WFOŚiGW – Gminny/ Powiatowy/ Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
- FOGR - Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych
- Ekoland - Stowarzyszenie Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi

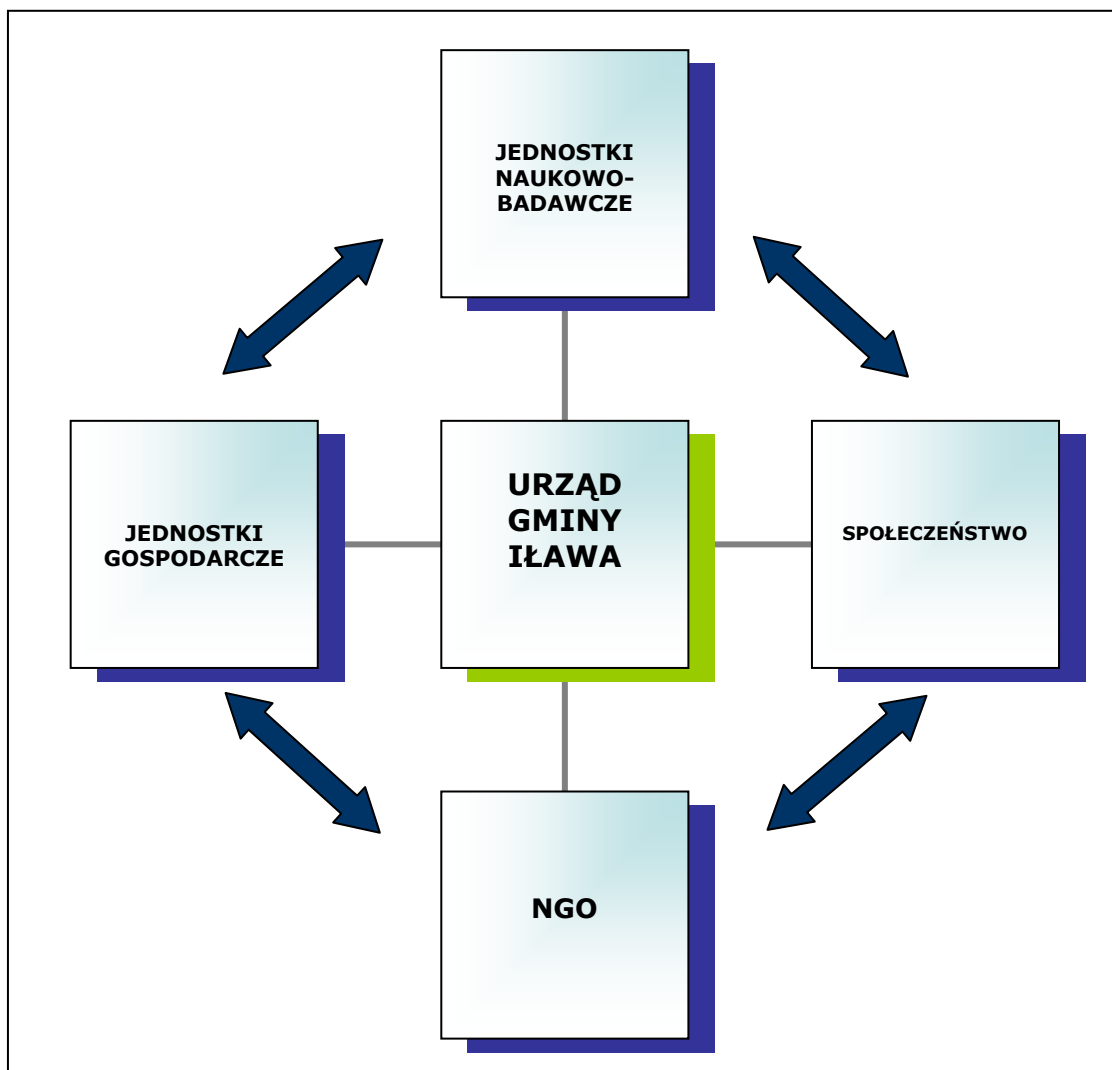
15. Ramy organizacyjne realizacji programu ochrony środowiska

Analiza organizacyjna sposobu realizacji działań związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska w gminie Iława zakłada szeroką współpracę międzyinstytucjonalną. Polegać będzie ona na zaangażowaniu samorządu, organizacji pozarządowych, instytucji naukowych, jednostek prowadzących działalność gospodarczą oraz społeczności lokalnej w realizację przedsięwzięć wytyczonych w strategii. Pozwoli to na osiągnięcie wysokiego poziomu skuteczności podejmowanych działań.

Zgodnie z założeniami przyjętymi przez UE, aktywizacja obszarów znajdujących się w najgorszej sytuacji społeczno-ekonomicznej, obok bezpośredniego wsparcia udzielanego na rozwój lokalnej infrastruktury, zasobów ludzkich i alternatywnych miejsc zatrudnienia (np. turystyki), **będzie promować udział i współpracę partnerów lokalnych, zarówno władz publicznych, jak i organizacji i związków społecznych, gospodarczych, organizacji pozarządowych i rolników przy rozwiązywaniu problemów rozwojowych.** Wyzwolenie lokalnego potencjału przedsiębiorczości i zaangażowanie miejscowych instytucji i grup mieszkańców daje szansę przezwyciężenia trudności i właściwego wykorzystania pomocy zewnętrznej.

SCHEMAT WSPÓŁPRACY MIĘDZYINSTYTUCJONALNEJ W GMINIE IŁAWA W OBSZARZE: OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE ŚRODOWISKA

URZĄD GMINY IŁAWA będzie realizować zadania związane z ochroną środowiska w oparciu o:

- inicjowanie działań związanych z ochroną i zrównoważonym kształtowaniem środowiska,
- koordynowanie działań,
- czynny współudział w realizacji zadań,
- doradztwo podmiotom bezpośrednio realizującym,
- zasięganie opinii innych jednostek i praktyczne wykorzystanie ich doświadczenia.

Podstawy organizacyjne finansowych aspektów realizacji Gminnego Programu Ochrony Środowiska – unijne możliwości finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska

Istotne zmiany społeczne i gospodarcze pociągają za sobą również konsekwencje w sferze ochrony środowiska. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej nałożyło na nasz kraj szereg zmian w prawodawstwie, dzięki czemu prowadzona przez Polskę polityka środowiskowa będzie stała na europejskim poziomie. Dla samorządów niezwykle ważne stają się możliwości korzystania ze środków UE. Na lata 2000-2006 przeznaczono bowiem 1/3 całego budżetu UE (213 mld €) na fundusze regionalne, z czego 195 mld € na fundusze strukturalne.

Inwestycje związane z ochroną środowiska będą mogły być współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Narodowy Plan Rozwoju zakłada możliwość korzystania z pieniędzy w ramach dwóch programów operacyjnych:

- Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost Konkurencyjności Gospodarki”,
- Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

W obszarze INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA przewidziano finansowanie dużych projektów o znaczeniu regionalnym, służących wzmocnieniu konkurencyjności regionów.

Samorzady lokalne swoją szansę powinny upatrywać jednak przede wszystkim w ramach działania **INFRASTRUKTURY LOKALNEJ**, która pozwoli zrealizować projekty małych inwestycji o oddziaływaniu lokalnym na terenach wiejskich oraz w małych miastach (do 25 tysięcy ludności). Zgodnie z zasadą Agendy 21 – myśl globalnie, działaj lokalnie – realizacja działań proekologicznych na szczeblu lokalnym pozwoli osiągać coraz lepsze rezultaty na polu zachowania i poprawy jakości środowiska przyrodniczego.

Głównym celem **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego** jest niwelowanie dysproporcji w rozwoju regionów państw Unii Europejskiej. Z jego środków współfinansowane są rozwój i dostosowanie strukturalne regionów opóźnionych w rozwoju oraz przekształcenie strukturalne terenów silnie uzależnionych od upadających gałęzi przemysłu.

Pomoc obejmuje inicjatywy w dziedzinach:

- inwestycji umożliwiających tworzenie lub utrzymywanie stałych miejsc pracy,
- inwestycji w infrastrukturę, z uwzględnieniem tworzenia sieci transeuropejskich,
- inwestycji w edukację i opiekę zdrowotną,
- **inwestycji związanych z ochroną środowiska,**
- **działalności badawczo-rozwojowej,**

- rozwoju nowych technologii,
- **rozwoju potencjału lokalnego, ze szczególnym uwzględnieniem małych i średnich przedsiębiorstw.**

Celem **Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej** jest wspieranie przekształceń struktury rolnictwa i wspomaganie rozwoju obszarów wiejskich. Jest on zbudowany z dwóch sekcji: **Sekcji Gwarancji**, finansującej wspólną politykę rolną oraz **Sekcji Orientacji**, wspierającej przekształcenia w rolnictwie w poszczególnych państwach Unii Europejskiej i będącej instrumentem polityki strukturalnej.

Pomoc, w ramach Sekcji Orientacji, obejmuje inicjatywy w dziedzinach:

- rozwoju i modernizacji terenów wiejskich,
- wspierania inicjatyw służących zmianom struktury zawodowej na wsi,
- wspierania działań zwiększających konkurencyjność produktów rolnych,
- wspierania ruchu turystycznego,
- wspierania rozwoju i eksploatacji terenów leśnych,
- **inwestycji w ochronę środowiska,**
- wyrównywania szans gospodarstw położonych na terenach górzystych i terenach dotkniętych kataklizmami.

Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej współfinansuje w Polsce: **Sektorowy Program Operacyjny: Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich.**

Przygotowywanie programów operacyjnych horyzontalnych i sektorowych bądź też rozwoju regionalnego, jest dla krajów członkowskich Unii Europejskiej niezbędnym wymogiem dla uzyskiwania dofinansowania ze strony funduszy strukturalnych.

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)

Celem strategicznym ZPO Rozwoju Regionalnego jest tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską. Zakłada się, że zarządzanie i wdrażanie ZPORR będzie odbywać się na możliwie najniższym szczeblu, tak aby decyzje odnośnie konkretnych projektów realizacyjnych w najwyższym stopniu odpowiadały potrzebom i priorytetom poszczególnych regionów. Obok zakładanego zwiększenia efektywności wykorzystania środków podejście takie umożliwi po roku 2006 przeniesienie zarządzania programami regionalnymi współfinansowanymi z funduszy strukturalnych na poziom regionalny. Realizowane w ramach ZPORR priorytety to:

- PRIORYTET 1 - rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów,
- PRIORYTET 2- wzmocnienie regionalnej bazy ekonomicznej i zasobów ludzkich,
- PRIORYTET 3 - rozwój lokalny.

Celem PRIORYTETU 1 (rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów) jest wzrost atrakcyjności wszystkich regionów jako miejsca pracy i życia, promocja zewnętrznych inwestycji, jak również wykorzystanie własnego potencjału wszystkich regionów i wspomaganie dyfuzji procesów rozwojowych z istniejących centrów wzrostu na pozostałe obszary kraju. Rozwój infrastruktury realizowany w ramach Priorytetu 1 przyczyniać się powinien przede wszystkim do:

- zdynamizowania rozwoju krajowych i regionalnych ośrodków wzrostu,
- zwiększenia atrakcyjności lokalizacji działalności gospodarczej, w tym bezpośrednich inwestycji zagranicznych,
- zwiększenia atrakcyjności województw jako miejsca pracy, zamieszkania i wypoczynku,
- wzmocnienia powiązań krajowych i regionalnych ośrodków wzrostu z obszarami biedniejszymi,
- rozbudowy, modernizacji oraz zwiększenia bezpieczeństwa infrastruktury drogowej zwiększającej dostępność komunikacyjną regionu, jego powiązania z krajowym i międzynarodowym układem transportu oraz wzmocniającej powiązania pomiędzy regionalnymi ośrodkami wzrostu a ich zapleczem,
- poprawy jakości oraz bezpieczeństwa ruchu miejskich systemów komunikacyjnych, w tym dróg i publicznego taboru miejskiego,
- **poprawy jakości środowiska , w tym wód powierzchniowych,**
- zwiększenia roli szkół wyższych, instytucji naukowo-badawczych w regionalnych procesach rozwojowych i restrukturyzacyjnych,
- zwiększenia roli kultury i dziedzictwa kulturowego jako czynnika rozwoju województw i kraju,
- upowszechnienia dostępu do internetu i zapewnienia mieszkańcom łatwiejszego dostępu do informacji.

W ramach priorytetu 1 realizowanych będzie sześć działań, wśród których znalazły się również działania związane z ochroną środowiska (działanie 1.2)

Działanie 1.2 - infrastruktura ochrony środowiska

Celem niniejszego działania jest poprawa jakości środowiska naturalnego, co w efekcie przyczyni się do polepszenia standardu życia mieszkańców i zwiększenia możliwości inwestycyjnych, w szczególności w zakresie sektora usług (turystyka) i środowiskowo przyjaznego sektora przemysłu. Realizacja działania przyczyni się do wdrożenia wspólnotowego dorobku prawnego (*acquis communautaire*) w obszarze ochrony środowiska:

1. Dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. ws. komunalnych oczyszczalni ścieków;
2. Dyrektywa Rady 75/440/EWG z dnia 16 czerwca 1975 r. ws. jakości wód powierzchniowych ujmowanych jako woda do picia;
3. Dyrektywa Rady 98/83/WE z dnia 3 listopada 1998 r. ws. jakości wód do spożycia przez ludzi;
4. Dyrektywa Rady 75/442/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. ws. odpadów;
5. Dyrektywa Rady 91/156/EWG z dnia 18 marca 1991 r. nowelizująca Dyrektywę 75/442/EWG ws. odpadów,
6. Dyrektywa Rady 91/692/EWG z dnia 23 grudnia 1991 r. dotycząca standaryzacji i racjonalizacji raportów dotyczących wprowadzania niektórych dyrektyw związanych z ochroną środowiska,
7. Decyzja Komisji 96/350/WE z dnia 24 maja 1996 r. adaptująca Aneks IIA i IIB do Dyrektywy Rady 75/442/EEC dotyczącej odpadów (tekst z odnośnikami do EEA).
8. Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. ws. składowania odpadów;
9. Dyrektywa Rady 89/429/EWG z dnia 21 czerwca 1989 r. ws. redukcji zanieczyszczeń powietrza pochodzących z istniejących spalarni odpadów komunalnych;
10. Dyrektywa 2000/76/EWG ws. spalania odpadów (zastępująca Dyrektywę 89/428/EWG);
11. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE z dnia 20 grudnia 1994 r. ws. opakowań i odpadów opakowaniowych;
12. Dyrektywa Rady 94/31/WE z dnia 27 czerwca 1994 r. nowelizująca Dyrektywę 91/689/EWG ws. odpadów niebezpiecznych;
13. Dyrektywa Rady 86/278/EWG z dnia 12 czerwca 1986 r. ws. stosowania osadów ściekowych w rolnictwie;
14. Dyrektywa Rady 96/62/WE z dnia 27 września 1996 r. ws. oceny i zarządzania jakością powietrza.

Wsparcie w ramach działania 1.2. dotyczy projektów, których całkowity koszt wynosi od 1 mln euro do 10 mln euro. Projekty o wartości powyżej 10 mln euro będą współfinansowane przez Fundusz Spójności. W przypadku, gdy projekty można połączyć w spójną grupę projektów o wartości przekraczającej 10 mln euro, projekty takie będą współfinansowane przez Fundusz Spójności. Projekty o wartości poniżej 1 mln euro będą natomiast wspierane w ramach Priorytetu 3 ZPORR "Rozwój lokalny".

Poniżej wyszczególniono projekty współfinansowane w ramach priorytetu 1, działania 1.2.:

zakres	ochrona wód powierzchniowych
przedsięwzięcie	<ul style="list-style-type: none"> • modernizacja i budowa systemów poboru, uzdatniania i zaopatrzenia w wodę; • budowa i modernizacja systemów kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz oczyszczalni ścieków; • budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych, udostępnienie terenów na poldery oraz ochrona brzegów morskich. W przypadku takich projektów decyzja będzie podejmowana na podstawie analizy zaproponowanych rozwiązań; • budowa i modernizacja niewielkich zbiorników retencyjnych i stopni wodnych umożliwiających gospodarcze wykorzystanie rzek (np. turystyka, rekreacja, hydroenergetyka) oraz ochronę środowiska;
zakres	ochrona powietrza
przedsięwzięcie	<ul style="list-style-type: none"> • modernizacja i rozwój miejskich systemów ciepłowniczych stanowiących własność publiczną i wyposażenie ich w instalacje do odpylania i odsiarczania spalin w celu zmniejszenia emisji zanieczyszczeń i poprawy efektywności energetycznej*; • przekształcenie istniejących systemów opalania (obiekty publiczne) w systemy bardziej przyjazne dla środowiska, w szczególności ograniczenie "niskiej emisji";
zakres	gospodarka odpadami
przedsięwzięcie	<ul style="list-style-type: none"> • budowa i modernizacja istniejących oraz rekultywacja nieczynnych składowisk oraz likwidacja dzikich składowisk; • wprowadzenie na szeroką skalę sortowania, recyklingu i kompostowania odpadów w celu minimalizacji ilości odpadów składowanych;
zakres	wsparcie zarządzania ochroną środowiska
przedsięwzięcie	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój baz danych, systemów informacji i monitoringu środowiska; • rozwój systemów zarządzania środowiskiem w oparciu o technologie informatyczne, np. dla obszarów leśnych oraz brzegów morskich;

zakres	pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych
przedsięwzięcie	<ul style="list-style-type: none"> • budowa, rozwój i modernizacja publicznej infrastruktury służącej do produkcji elektryczności i ciepła ze źródeł odnawialnych (np. energia wiatrowa, biomasa, energia wodna, geotermalna, ogniwa słoneczne);

Działanie 1.2. jest ściśle powiązane i komplementarne z następującymi innymi działaniami i programami:

- Funduszem Spójności;
- Priorytetem 3 ZPORR „Rozwój lokalny”: Działanie 3.1 „Obszary wiejskie” oraz 3.2 „Obszary podlegające restrukturyzacji”;
- SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” Działania: "Rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem", „Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi”;
- SPO "Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw:”, Działanie dotyczące dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska.

Beneficjentami końcowymi pomocy finansowej w ramach działania 1.2. są głównie:

- samorządy wojewódzkie, powiatowe i gminne;
- jednostki świadczące usługi publiczne na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego;
- jednostki wybrane w drodze przetargu świadczące usługi publiczne na zlecenie - jednostek samorządu terytorialnego;
- jednostki administracji rządowej w województwach.

Celem PRIORYTETU 3 - ROZWÓJ LOKALNY jest aktywizacja społeczna i gospodarcza obszarów zagrożonych marginalizacją, w celu umożliwienia im włączenia się w procesy rozwojowe kraju i Europy. Znaczne obszary Polski zagrożone są zjawiskami trwałej peryferyzacji i marginalizacji dużych grup mieszkańców. Ich przejawem jest utrzymujące się długotrwałe bezrobocie, patologie społeczne, niski poziom wykształcenia ludności, niskie dochody oraz duży udział przychodów ze źródeł socjalnych. Główne typy obszarów zagrożonych marginalizacją to:

- obszary wiejskie,
- obszary koncentracji przemysłów tradycyjnych,
- zdegradowane społecznie i ekonomicznie miasta i dzielnice miast, zdegradowane obszary po-przemysłowe oraz po-wojskowe.

Identyfikację najważniejszych obszarów zmarginalizowanych wyodrębniono na poziomie krajowym. Ich pełną specyfikację zawierają wojewódzkie strategie rozwoju.

Cele cząstkowe obejmują między innymi:

- wykorzystanie możliwości związanych z realizacją inwestycji infrastrukturalnych i wsparcia dla zasobów ludzkich i przedsiębiorstw realizowanych w ramach priorytetu 1 oraz 2 ZPORR, jak również działań realizowanych w ramach programów sektorowych,
- **rozwój i poprawę infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich,**
- **rozwój i poprawę infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej,**
- **zwiększenie możliwości zatrudnienia, edukacji i usług społecznych dla społeczności lokalnych, poprzez poprawę stanu infrastruktury,**
- **wykorzystanie potencjału turystycznego, kulturowego, historycznego i przyrodniczego,**
- zwiększenie atrakcyjności obszarów wiejskich dla inwestorów lokalnych i inwestorów zewnętrznych.

Realizacja celów priorytetu będzie dokonywana wyłącznie za pomocą zestawu instrumentów adresowanych do obszarów wiejskich, obszarów występowania przemysłów tradycyjnych oraz miast, dzielnic miast zdegradowanych, terenów po-przemysłowych i po-wojskowych, w zgodzie z przygotowanymi dla tych obszarów programami restrukturyzacyjnymi i komplementarnie do działań budujących podstawy konkurencyjności gospodarek regionalnych w priorytecie 1 oraz 2 ZPORR.

Aktywizacja obszarów znajdujących się w najgorszej sytuacji społeczno-ekonomicznej, obok bezpośredniego wsparcia udzielanego na rozwój lokalnej infrastruktury, zasobów ludzkich i alternatywnych miejsc zatrudnienia (np. turystyki), **będzie promować udział i współpracę partnerów lokalnych, zarówno władz publicznych, jak i organizacji i związków społecznych, gospodarczych, organizacji pozarządowych i rolników przy rozwiązywaniu problemów rozwojowych.** Tylko wyzwolenie lokalnego potencjału przedsiębiorczości i zaangażowanie miejscowych instytucji i grup mieszkańców daje szansę przezwyciężenia trudności i właściwego wykorzystania pomocy zewnętrznej.

Priorytet ten będzie wdrażany za pomocą projektów (przygotowywanych oddolnie lub z inspiracji samorządów województw) aktywizujących społeczności lokalne i umożliwiających im rozwój instytucjonalnych oraz nieformalnych form współpracy i dialogu na temat problemów rozwojowych. Projekty te będą obejmować obszary miast, dzielnic miast, obszary wiejskie lub inne wyodrębnione obszary o wspólnych cechach społeczno-gospodarczych.

Projekty współfinansowanie z zasobów ERDF dotyczyć będą między innymi:

1) na obszarach wiejskich:

- infrastruktury technicznej, związanej z kreowaniem możliwości inwestycyjnych na obszarach wiejskich i małych miast (drogi gminne, powiatowe, lokalna infrastruktura środowiska, lokalna infrastruktura turystyczna, lokalne obiekty dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego),
- infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz usług towarzyszących,
- infrastruktury społecznej zapewniającej dostęp mieszkańcom wsi do podstawowych usług w zakresie edukacji, zdrowia i usług socjalnych (szkoły, ośrodki zdrowia),

2) na obszarach występowania przemysłów tradycyjnych:

- infrastruktury technicznej związanej ze zwiększeniem możliwości dywersyfikacji działalności gospodarczej na obszarach restrukturyzacji przemysłu (drogi gminne, powiatowe, lokalna infrastruktura środowiska, lokalna infrastruktura turystyczna, lokalne obiekty dziedzictwa kulturowego, w tym przemysłowego i przyrodniczego),
- lokalnej infrastruktury społecznej związanej z rozwojem funkcji edukacyjnych, artystycznych i kulturalnych, kompleksowe uzbrajanie terenów i tworzenie parków przemysłowych, wspomaganie rozwoju regionalnych ośrodków naukowo-badawczych,

3) w odniesieniu do obszarów wiejskich między innymi:

- zahamowanie wzrostu różnicowań pomiędzy obszarami wiejskimi i miastami w zakresie dostępności do podstawowej infrastruktury technicznej i społecznej oraz kulturalnej,
- rozwój przedsiębiorczości ludności wiejskiej mierzony liczbą nowopowstających lokalnych MSP,
- zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej mieszkańców wsi,
- ograniczenie sfery ubóstwa,
- zmniejszenie liczby zatrudnionych bezpośrednio w rolnictwie,
- ograniczenie bezrobocia ukrytego,
- wzrost liczby turystów,

4) w zakresie obszarów koncentracji przemysłów tradycyjnych między innymi:

- inicjacja rozwoju nowych sektorów działalności gospodarczej mierzona ilością nowych firm oraz liczbą zatrudnionych,
- wzrost wartości inwestycji przedsiębiorstw,
- rozwój przedsiębiorczości mieszkańców,

- wzrost roli obszarów restrukturyzowanych w życiu gospodarczym, społecznym i kulturowym kraju (liczba wydarzeń),
- wzrost liczby opracowywanych i pozyskanych w regionie patentów, wdrożeń nowych technologii,
- wzrost liczby i znaczenia parków przemysłowych, sfer działalności gospodarczej itp.,

Socjologiczną miarą powodzenia projektów rozwoju lokalnego będzie wzrost partycypacji mieszkańców w działaniach podejmowanych w regionach na rzecz rozwoju gospodarczego, kultury i demokracji.

Środki w ramach realizacji ZPORR przeznaczone na finansowanie tego priorytetu pochodzić będą z funduszu ERDF, budżetu państwa oraz budżetu samorządów terytorialnych.

Struktura rodzajowa działalności podejmowanych w ramach tego priorytetu będzie w poszczególnych obszarach zróżnicowana stosownie do ich specyfiki.

W ramach PRIORYTETU 3 realizowane będą dwa działania:

- działanie 3.1 Infrastruktura lokalna
- działanie 3.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych

Działanie 3.1. - lokalna infrastruktura społeczna

Głównym celem działania 3.1. jest poprawa jakości infrastruktury społecznej, w tym lokalnej infrastruktury edukacyjnej i ochrony zdrowia, szczególnie w kontekście zwalczania dysproporcji w tym zakresie pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi.

Rodzaje wsparcia udzielanego w ramach działania:

- budowa, rozbudowa, modernizacji i wyposażenie lokalnej infrastruktury edukacyjnej (przedszkola, szkoły i placówki edukacyjne działające w systemie oświaty), w szczególności:
- sale dydaktyczne, w tym sale do praktycznej nauki zawodu w szkołach ponadgimnazjalnych;
- biblioteki;
- obiekty sportowe;
- laboratoria;
- poprawa wyposażenia edukacyjnego (z wyjątkiem zakupu komputerów) w przedszkolach, szkołach i placówkach edukacyjnych działających w systemie oświaty;

- budowa, modernizacja i wyposażenie bazy socjalnej dla uczniów (bursy, internaty);
- modernizacja i wyposażenie podstawowej infrastruktury ochrony zdrowia (ośrodki zdrowia). Wsparcie będzie skierowane na podniesienie jakości służby zdrowia nie zaś na zwiększanie wielkości tego sektora. Ponadto muszą być zapewnione środki na koszty operacyjne funkcjonowania nowych i inwestycji;
- publiczne obiekty sportowe i rekreacyjne.

Komplementarność z innymi działaniami i programami:

- Priorytet 1 ZPORR: Działanie 1.3 "Regionalna infrastruktura społeczna";
- Priorytet 2 ZPORR: Działanie 2.2 "Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne";
- Priorytet 2 SPO Rozwój Zasobów Ludzkich: Działanie 2.2 "Podniesienie jakości nauczania w odniesieniu do potrzeb rynku pracy".

Główni beneficjenci końcowi/ ostateczni odbiorcy:

- jednostki samorządu terytorialnego;
- przedszkola, szkoły i placówki edukacyjne działające w systemie oświaty (wspierane publicznie i nie działające dla zysku);
- ośrodki zdrowia;
- organizacje pozarządowe działające non profit, stowarzyszenia, fundacje, a także
- kościoły i związki wyznaniowe i inne instytucje publiczne.

Zgodność z przepisami UE w zakresie pomocy publicznej: wsparcie udzielane w ramach działania nie będzie pomocą publiczną.

Działanie 3.2 - obszary podlegające restrukturyzacji

Społeczna i gospodarcza odnowa obszarów podlegających restrukturyzacji zidentyfikowanych na podstawie następujących kryteriów: wysoki poziom bezrobocia, wysoki udział zatrudnionych w przemyśle w stosunku do ogółu zatrudnionych, znaczący spadek zatrudnienia w przemyśle w ostatnich latach. Projekty kwalifikujące się do współfinansowania z EFRR w ramach działania będą wynikały z planów rozwoju lokalnego.

Rodzaje wsparcia udzielanego w ramach działania:

- **infrastruktura w zakresie gospodarki wodno-ściekowej;**
- lokalna infrastruktura drogowa (drogi powiatowe i gminne);
- gospodarka odpadami: wzrost poziomu recyklingu, minimalizacja ilości odpadów, likwidacja "dzikich" wysypisk;

- pozyskiwanie energii poprzez tworzenie lokalnych systemów odnawialnych źródeł energii (np. energia słoneczna, energia wiatrowa, wodna, geotermalna, energia organiczna/biomasa); zwiększenie efektywności zużycia energii w budynkach publicznych;
- kompleksowe zagospodarowanie terenu dla celów inwestycyjnych;
- inkubatory przedsiębiorczości;
- infrastruktura turystyczna i kulturalna (w tym ulepszenie i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego) prowadząca do powstawania trwałych miejsc pracy.

Komplementarność z innymi działaniami i programami:

- Priorytet 2 ZPORR: Działanie 2.4 "Reorientacja zawodowa osób dotkniętych procesami restrukturyzacyjnymi";
- Priorytet 3 ZPORR: Działania 3.1 "Obszary wiejskie" oraz 3.3 "Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i po wojskowe" oraz 3.4 "Mikroprzedsiębiorstwa".

Główni beneficjenci końcowi/ ostateczni odbiorcy:

- samorządy gminne i powiatowe;
- stowarzyszenia, związki i porozumienia jednostek samorządu terytorialnego;
- jednostki świadczące usługi publiczne na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego;
- jednostki wybrane w drodze przetargu świadczące usługi publiczne na zlecenie - jednostek samorządu terytorialnego;
- organizacje pozarządowe działające non profit, w tym stowarzyszenia, fundacje, a także kościoły i związki wyznaniowe;
- inne organizacje publiczne i osoby prawne prowadzące działalność pożytku publicznego.

Działanie 3.1 - obszary wiejskie

W związku z krótkim okresem programowania udzielane wsparcie powinno być precyzyjnie ukierunkowane i selektywne. Wsparcie będzie udzielane projektom dotyczącym infrastruktury publicznej stymulującym lokalną inicjatywę, inwestycje i mobilność zawodową. Inwestycje współfinansowane z EFRR będą skupiały się w ograniczonej liczbie ośrodków lokalnych o liczbie mieszkańców nie przekraczającej 20 tys., które funkcjonują jako centra rozwoju i restrukturyzacji obszarów wiejskich. Inwestycje będą wynikały z planów rozwoju lokalnego i będą prowadziły do wzrostu zatrudnienia poza rolnictwem.

W przypadku inwestycji dotyczących ochrony środowiska, ochrony przeciwpowodziowej, zaopatrzenia w wodę, projekty będą kwalifikowały się do wsparcia jeśli będą wynikały z planów rozwoju lokalnego, koszt ich realizacji nie będzie przekraczał 1 mln euro i będą usytuowane w ośrodkach zamieszkałych przez maksymalnie 20 tys. osób. (Większe projekty środowiskowe, koszt realizacji których będzie wynosił 1 - 10 mln euro uzyskują wsparcie w ramach priorytetu 1 ZPORR).

Projekty dotyczące turystyki i dziedzictwa kulturowego mogą być uznane za kwalifikujące się do wsparcia, jeśli wynikają z planów rozwoju lokalnego i przekraczają maksymalny próg wyznaczony w ramach SPO "Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich". Dla zapewnienia komplementarności z działaniami dotyczącymi restrukturyzacji wsi podejmowanymi w ramach SPO "Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich" oraz inwestycjami realizowanymi w ramach Priorytetu 1 ZPORR, współfinansowanie z EFRR dla tego rodzaju projektów będzie skierowane do ośrodków o liczbie ludności nie mniejszej niż 5 tys. Mniejsze ośrodki mogą zostać uznane za kwalifikujące się pod warunkiem, że pełnią funkcje biegunów wzrostu w danym regionie.

Rodzaje wsparcia udzielanego w ramach działania:

- zaopatrzenie w wodę, systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków;
- lokalna infrastruktura drogowa (drogi powiatowe i gminne);
- **gospodarka odpadami na obszarach małych miast i wsi, likwidacja "dzikich" wysypisk;**
- kompleksowe zagospodarowania terenu dla celów inwestycyjnych;
- pozyskiwanie energii poprzez tworzenie lokalnych systemów odnawialnych źródeł energii (np. energia słoneczna, energia wiatrowa, wodna, geotermalna, energia organiczna/biomasa); zwiększenie efektywności zużycia energii w budynkach publicznych;
- lokalna infrastruktura przeciwpowodziowa;
- lokalna infrastruktura turystyczna i kulturalna (w tym ulepszenie i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego) prowadząca do powstawania trwałych miejsc pracy;
- systemy informacji turystycznej i kulturalnej.

Komplementarność z innymi działaniami i programami:

- Priorytet 1 ZPORR: Działanie 1.1. "Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego";
- Priorytet 1 ZPORR: Działanie 1.2 „Infrastruktura ochrony środowiska”;
- Priorytet 2 ZPORR: Działanie 2.3 "Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa”;

- SPO "Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich";
- SPO "Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw";
- INTERREG III;

Główni beneficjenci końcowi/ ostateczni odbiorcy:

- samorządy gminne i powiatowe;
- związki, organizacje i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- jednostki świadczące usługi publiczne na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego;
- jednostki wybrane w drodze przetargu świadczące usługi publiczne na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego;
- organizacje pozarządowe działające non profit, w tym stowarzyszenia, fundacje, a także kościoły i związki wyznaniowe;
- inne organizacje publiczne.

16. Zarządzanie wdrażaniem i realizacją strategii ochrony środowiska

W celu kontroli postępów w realizacji Strategii ochrony środowiska ustanowiony powinien być wskaźnikowy system obserwacji (monitorowania) postępów oraz okoliczności zewnętrznych, które mogą mieć wpływ na skuteczność wdrażania i realizacji strategii.

Przyjmuje się, że kluczowym zagadnieniem jest również społeczny nadzór nad realizacją zadań. Dlatego co najmniej raz w roku powinien być dokonywany - w ramach monitoringu strategii - przegląd celów i zadań strategicznych oraz postępów i trudności w realizacji strategii przez Społeczną Radę Konsultacyjną.

Główne działania zmierzające do efektywnego wdrożenia Strategii ochrony środowiska dla gminy Iława można podsumować w następujących punktach:

- kompleksowe sprawozdania roczne z zaawansowania i efektywności prac nad wdrażaniem poszczególnych zadań i stopniową realizacją celów operacyjnych i strategicznych w obrębie każdego z obszarów strategicznych,
- powołanie stanowiska koordynatora ds. wdrażania strategii,
- jasne wyodrębnienie zespołów wdrażających poszczególne elementy strategii,
- przeprowadzenie okresowych sondaży społecznych informujących o ocenie przez społeczeństwo etapu wdrożeniowego strategii ochrony środowiska,
- usprawnienie pracy UG w zakresie realizacji zadań.

Proces wdrożeniowy strategii programu ochrony środowiska powinien być prowadzony konsekwentnie, aczkolwiek w sposób dynamiczny, uwzględniający zmiany zachodzące w zarówno w skali lokalnej jak i globalnej. Sam dokument nie gwarantuje sukcesu w realizacji założonych celów. O wiele ważniejszym czynnikiem jest zaangażowanie pracowników oraz ich silna motywacja i przekonanie o słuszności podejmowanych działań.

16.1. Ogólny system zarządzania strategią

Konieczne jest podjęcie dwuetapowego procesu realizacyjnego programu ochrony środowiska:

- **w fazie wdrażania elementów planu strategicznego**, poprzez opracowywanie, uruchamianie i realizację kolejnych planów operacyjnych,
- **w fazie realizacji ustaleń planu strategicznego**, polegające na prowadzeniu monitoringu i nadzoru oraz podejmowaniu decyzji sterujących w ramach realizowanej strategii

Do głównych zadań **procesu wdrażania strategii** należą:

- działalność informacyjno-promocyjna, tj. informowanie opinii publicznej, zwłaszcza aktywną część gminnej wspólnoty,
- koordynacja działań i wzmacnianie stopnia zaangażowania uczestników procesu,
- delegowanie zadań małym zespołom w celu przygotowania oraz wdrażania konkretnych działań.

Proces realizacji najbardziej efektywny jest wtedy, gdy jego formułowanie i wdrażanie podejmowane jest przez ten sam zespół. Zespół wdrażający musi posiadać wystarczająco silny autorytet, aby móc wprowadzić w życie strategię i osiągnąć pozytywne wyniki.

Określone w strategii ochrony środowiska zadania muszą znaleźć konkretnych i odpowiedzialnych adresatów (podmioty odpowiedzialne za ich realizację). Należy też rozwijać zróżnicowane i odpowiednie do zadań formy współpracy, często z innymi gminami i administracją rządową.

Na efektywność procesu wpływają **szkolenia podnoszące poziom świadomości i umiejętności** ludzi zaangażowanych w realizację strategii.

Zasady ogólne procesu wdrożenia i realizacji programu ochrony środowiska i wytycznej w jego ramach strategii obejmują:

- zaangażowanie władz Gminy do wdrożenia, nadzoru nad realizacją, inicjowania i pobudzania szerszego udziału społecznego
- ustanowienie Koordynatora działań wielosektorowych, obejmujących jednostki Gminy oraz jednostki zewnętrzne
- jak najszersze włączenie do realizacji strategii społeczności gminy i podmiotów instytucjonalnych zewn. w stosunku do Gminy.
- zarządzanie operacyjne poprzez wieloletnie, zadaniowe budżety i wieloletnie plany inwestycji w zakresie ochrony środowiska.
- sukcesywne opracowywanie i realizowanie planów operacyjnych, programów, projektów przedsięwzięć
- monitorowanie (ciągły system obserwacji i kontroli realizacji strategii oraz ogólnych warunków jej funkcjonowania)
- profesjonalna promocja gminy, w tym dla podmiotów gospodarczych i inwestorów
- aktywne poszukiwanie zewnętrznych środków finansowych i know-how

Pomyślne wdrażanie Strategii programu ochrony środowiska gminy wiejskiej Iława wymaga wyłonienia **koordynatora strategii**.

17. Spis rysunków

Rysunek 2.1. Lokalizacja gminy na tle kraju, województwa i powiatu.....	14
Rysunek 5.1. Zalesienie oraz wody powierzchniowe w gminie wiejskiej Iława.	30
Rysunek 5.2. Lasy ochronne w gminie wiejskiej Iława	31
Rysunek 6.1. Fragment „Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego”	33
Rysunek 6.2. Formy ochrony przyrody w gminie wiejskiej Iława.	34
Rysunek 8.1. Zmiany wielkości przyrostu naturalnego w wybranych latach w okresie od 1994 do 2002	44
Rysunek 8.2. Struktura płci i wieku mieszkańców gminy Iława	44
Rysunek 8.3. Ludność w poszczególnych sołectwach gminy Iławy	45
Rysunek 8.4.. Struktura osadnicza gminy wiejskiej Iława.....	46
Rysunek 8.5. Procentowy udział zatrudnienia mieszkańców w gałęziach gospodarki na terenie gminy Iława	48
Rysunek 8.6. Zestawienie bilansu budżetowego gminy Iława w 2003 roku	49
Rysunek 9.1. Struktura własności gruntów w gminie wiejskiej Iława	52
Rysunek 9.2. Struktura własności państwowej gruntów gminy wiejskiej Iława.	52
Rysunek 9.3. Struktura powierzchni gruntów gminy Iława.	53
Rysunek 9.4. Struktura użytkowania gruntów rolnych w gminie Iława.	53
Rysunek 9.6. Struktura jakości gleb użytków rolnych	54
Rysunek 9.7. Struktura jakości gleb użytków zielonych.....	57
Rysunek 9.8 Struktura produkcji roślinnej w gminie Iława.	56
Rysunek 11.1. Sieć komunikacyjna w gminie wiejskiej Iława – ilustracja pogładowa. ...	61
Rysunek 11.2. Struktura wykorzystania podstawowych nośników energii w gminie wiejskiej Iława.....	62
Rysunek 11.3. Sieć elektroenergetyczna w gminie wiejskiej Iława.	64

18. Spis tabel

Tabela 2.1 Charakterystyka gleb występujących w gminie Iława	16
Tabela 4.1 Wykaz jezior występujących na terenie gminy Iława z uwzględnieniem podstawowych parametrów.....	20
Tabela 4.2 Stopnie zagrożenia zanieczyszczeniami GZWP	22
Tabela 4.3. Wykaz jezior na terenie gminy Iława lub graniczących z nią, na których zostały przeprowadzone badania monitoringowe wraz z ich wynikami	24
Tabela 4.4 Wykaz punktów monitoringowych na terenie gminy Iława wraz z wynikami badań z lat 1998-2002	26
Tabela 6.1 Zestawienie stanowisk archeologicznych na obszarze gminy.....	38
Tabela 7.1 Wyniki pomiarów stężeń NO ₂ , SO ₂ i pyłu zawieszanego na stacji pomiarowej zlokalizowanej w Iławie (ul. Andersa 8) w latach 2000-2002	42
Tabela 8.1 Wykaz głównych ośrodków osadniczych i gospodarczych.....	47
Tabela 9.1 Struktura jakości gleb gruntów ornych.....	54
Tabela 9.2 Struktura jakości gleb użytków zielonych	54
Tabela 10.1. Struktura działalności gospodarczej w Gminie Iława.....	59
Tabela 10.2. Największe przedsiębiorstwa w gminie Iława.	58
Tabela 11.1 Rodzaje dróg występujące na terenie gminy Iława.....	59
Tabela 11.2 Wykaz linii kolejowych przebiegających przez teren gminy Iławy wraz z skróconym opisem.....	60
Tabela 11.3. Struktura emisji podstawowych zanieczyszczeń powietrza (stan obecny i prognozowany – 2015 r.).....	66
Tabela 11.4 Zaopatrzenie w wodę z ujęć wodociągowych.....	68
Tabela 11.5 Infrastruktura odpowiedzialna za odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych z terenu gminy	69

19. Bibliografia

- Decyzja Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25.06.1998 r.
- „Dokumentacja hydrogeologiczna głównych zbiorników wód podziemnych nr 209 – Karnicki, nr 210 – Iławski, nr 211 – Samborowski” Przedsiębiorstwo Hydrogeologiczne, Gdańsk 1996.
- „Inwentaryzacja surowców mineralnych terenu gminy Iława” Przedsiębiorstwo Geologiczne, Warszawa 1993.
- Antoni Jutrzenka-Trzebiatowski, Czesław Hołdyński, Benon Poakowski: „Roślinność rzeczywista Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego” Akademia Rolniczo-Techniczna w Olsztynie, Olszyn 1997
- Jerzy Konracki „Geografia regionalna Polski” Wydawnictwo Naukowe PWN Warszawa 2000.
- Przewodnik Ilustrowany „Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego” Jerzwałd
- „Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w latach 1997-1998” Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie; Biblioteka Monitoringu Środowiska Olsztyn 2000.
- „Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w latach 1999-2000” Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie; Biblioteka Monitoringu Środowiska Olsztyn 2001.
- „Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2001” Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie; Biblioteka Monitoringu Środowiska Olsztyn 2002
- „Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2002” Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie; Biblioteka Monitoringu Środowiska Olsztyn 2003.
- „Raport realizacji monitoringu regionalnego jakości zwykłych wód podziemnych w latach 1998-99 na obszarze byłego województwa olsztyńskiego” Przedsiębiorstwo Geodezyjne „Polgeol” Zakład w Gdańsku 2000
- „Raport realizacji monitoringu regionalnego jakości zwykłych wód podziemnych na województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2000” Przedsiębiorstwo Geodezyjne „Polgeol” Zakład w Gdańsku 2001
- „Strategia rozwoju gminy Iława na lata 2000-2015” Pracownicy Urzędu Gminy Iława 2000 r.
- Projekt Programu ochrony środowiska dla Powiatu Iławskiego na lata 2004-20011
- Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe; ENERGOPROJEKT, Warszawa

